

Najaarsbericht 2019

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Samenvatting beleid en financiën	5
Beleid	5
Financiën	8
Programma's Binnenstad, Duurzaamheid, Economie en Veiligheid	12
Beleidsveld 0 Bestuur en Ondersteuning	33
Beleidsveld 1 Veiligheid	50
Beleidsveld 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	55
Beleidsveld 3 Economie	59
Beleidsveld 4 Onderwijs	63
Beleidsveld 5 Sport, cultuur en recreatie	68
Beleidsveld 6 Sociaal domein	85
Beleidsveld 7 Volksgezondheid en Milieu	112
Beleidsveld 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	119
Majeure projecten	130
Budgetoverhevelingen	133
Begrotingswijzigingen 2019 en 2020	143
Belangrijkste reserves	144
Kredieten	145
Overzicht afgesloten kredieten	145
Nacalculatie afgesloten kredieten	147
Inhoud	152
Vooraf	154
1. Inleiding	154
2. hoofdstuk	155
Bijlage 1:	156

Inleiding

Inleiding

Hierbij bieden wij u het Najaarsbericht 2019 aan. Zoals in de planning en control cyclus is opgenomen, wordt de gemeenteraad twee keer per jaar middels het Voor- en Najaarsbericht geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot afwijkingen op beleid, op de middelen en bedrijfsvoeringsaspecten, met een voorstel tot bijsturing en wijziging van de Begroting 2019.

Dit Najaarsbericht geeft een vooruitblik op de Jaarrekening 2019 (geprognosticeerde rekeningresultaat 2019), die het college in het voorjaar van 2020 aan de gemeenteraad zal aanbieden.

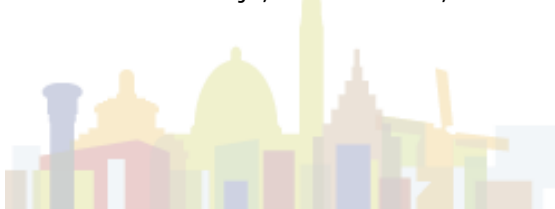
In deze najaarsrapportage wordt behalve over de reguliere financiële afwijkingen op producten en kostenplaatsen ook gerapporteerd over de stand van zaken met betrekking tot de budgetoverheveling 2018 naar 2019 en het voorstel van de budgetoverheveling van 2019 naar 2020.

Daarnaast wordt in het Najaarsbericht ook gerapporteerd over de stand van zaken met betrekking tot de afgesloten kredieten.

De inhoud en opzet van het Najaarsbericht 2019 is vergelijkbaar met de opzet van het Voorjaarsbericht 2019:

- een samenvatting van beleidsmatige en financiële afwijkingen.
- een rapportage over de 4 programma's (Binnenstad, Duurzaamheid, Economie en Veiligheid) en de beleidsvelden met de afwijkingen in beleidsmatige en financiële zin; het beleidsmatige deel betreft afwijkingen in de uitvoering van de in de begroting 2019 opgenomen maatregelen.
- een rapportage over de majeure projecten (Insteekhaven, GOL en Museum Plus).
- een rapportage over het verloop van de budgetoverhevelingen vanuit 2018 naar 2019 weergegeven en de voorstellen voor (nieuwe) budgetoverhevelingen van 2019 naar 2020.
- een verwijzing naar de aan het Najaarsbericht 2019 gekoppelde begrotingswijzigingen 2019.
- een overzicht van de belangrijkste reserves.
- een rapportage over de afgesloten kredieten met een totaaloverzicht IUP en aparte toelichting van de overige kredieten.

Waalwijk, oktober 2019,

Samenvatting beleid en financiën

Beleid

Samenvatting beleid

In het Voorjaarsbericht 2019 (VJB) hebben we de 162 voorgenomen activiteiten uit de Begroting 2019 uitgevraagd om na te gaan of deze maatregelen naar verwachting gerealiseerd zouden gaan worden voor het einde van 2019. Hieruit is gebleken dat 49 maatregelen doorlopen tot in het jaar 2020. Deze zijn daarom opnieuw uitgevraagd in de Begroting 2020.

In dit Najaarsbericht 2019 (NJB) hebben we voor de maatregelen waarvan op dit moment nog niet definitief duidelijk is dat ze al afgerond zijn voor het einde van 2019, opnieuw een uitvraag gedaan om te kunnen indiceren welke maatregelen we al dan niet gaan bereiken voor het einde van 2019.

In onderstaand overzicht staat weergegeven, de herziene verdeling van de, op dit moment, al dan niet gerealiseerde maatregelen gerubriceerd naar Programma/Beleidsveld.

Najaarsbericht 2019				
Programma/Beleidsveld	Totaal	Indicatoren (TIJD)		
		G	O	R
Binnenstad	6	5	1	0
<i>In begroting 2020</i>	2			
<i>Afwijking NJB t.o.v. VJB '19</i>	2	+2	-2	
<i>Totaal B19 maatregelen Binnenstad</i>	8			
Duurzaamheid	4	4	0	0
<i>In begroting 2020</i>	5			
<i>Afwijking NJB t.o.v. VJB '19</i>	0			
<i>Totaal B19 maatregelen Duurzaamheid</i>	9			
Economie	1	1	0	0
<i>In begroting 2020</i>	4			
<i>Afwijking NJB t.o.v. VJB '19</i>	1	+1	-1	

Totaal B19 maatregelen Economie	5			
Veiligheid	12	10	2	0
<i>In begroting 2020</i>	7			
<i>Afwijking NJB t.o.v. VJB '19</i>	0			
Totaal B19 maatregelen Veiligheid	19			
0. Bestuur en ondersteuning	6	4	2	0
<i>In begroting 2020</i>	2			
<i>Afwijking NJB t.o.v. VJB '19</i>	1	-1	+1	
Totaal B19 maatregelen beleidsveld 0	8			
1. Veiligheid	2	2	0	0
<i>In begroting 2020</i>	2			
<i>Afwijking NJB t.o.v. VJB '19</i>	0			
Totaal B19 maatregelen beleidsveld 1	4			
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1	1	0	0
<i>In begroting 2020</i>	12			
<i>Afwijking NJB t.o.v. VJB '19</i>	0			
Totaal B19 maatregelen beleidsveld 2	13			
3. Economie	4	4	0	0
<i>In begroting 2020</i>	7			
<i>Afwijking NJB t.o.v. VJB '19</i>	0			
Totaal B19 maatregelen beleidsveld 3	11			
4. Onderwijs	7	5	2	0
<i>In begroting 2020</i>	0			
<i>Afwijking NJB t.o.v. VJB '19</i>	1	-1	+1	

Totaal B19 maatregelen beleidsveld 4	7			
5. Sport, cultuur en recreatie	9	7	2	0
In begroting 2020	2			
Afwijking NJB t.o.v. VJB '19	0			
Totaal B19 maatregelen beleidsveld 5	11			
6. Sociaal domein	15	12	2	1
In begroting 2020	3			
Afwijking NJB t.o.v. VJB '19	2	+1	-1	
		-1	+1	
Totaal B19 maatregelen beleidsveld 6	18			
7. Volksgezondheid en milieu	4	3	1	0
In begroting 2020	1			
Afwijking NJB t.o.v. VJB '19	1	-1	+1	
Totaal B19 maatregelen beleidsveld 7	5			
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8	5	3	0
In begroting 2020	2			
Afwijking NJB t.o.v. VJB '19	1		-1	+1
Totaal B19 maatregelen beleidsveld 8	10			
Totaal maatregelen uit Begroting 2019	128	63	15	1
Waarvan in Begroting 2020	49			
Restant maatregelen in Najaarsbericht 2019	79			
Totaal afwijkingen in Najaarsbericht 2019	9	0	-1	+1

Financiën

Algemeen

In deze samenvatting wordt als eerste het financieel beeld voorafgaand aan het Najaarsbericht 2019 weergegeven en daaraan wordt het totaal van de mutaties van dit Najaarsbericht toegevoegd.

Het Najaarsbericht kent in 2019 een (incidenteel) voordeel van € 2,2 miljoen. De doorwerking naar 2020 en verder is ook in de tabel aangegeven. Voor het jaar 2020 is dit een nadelig effect van € 0,3 miljoen, voor de jaren daarna zijn dit voordelen van respectievelijk € 0,4 , € 0,5 en € 0,3 miljoen.

Voor het resultaat van de jaarrekening tellen ook mee de in 2019 niet (volledig) bestede budgetten waarvan wordt voorgesteld om deze over te hevelen naar 2020. Dit betreft een totaalbedrag van € 908.000 dat de exploitatierekening in voordelige zin zal beïnvloeden. Rekening houdend met bovenstaand resultaat in de tabel is het voordeel 2019 van het Najaarsbericht inclusief de overhevelingen € 3.115.000.

Na de samenvatting van het financieel beeld volgt per beleidsveld / sub-beleidsveld een specificatie van alle afwijkingen uit het Najaarsbericht 2019.

Als deze voorstellen een structurele doorwerking hebben, zijn de effecten daarvan in de kolommen 2020 - 2023 opgenomen. Alle andere voorstellen zijn incidenteel.

De bijbehorende teksten van de voorstellen zijn per beleidsveld verderop in het Najaarsbericht 2019 terug te vinden.

Financieel beeld na Najaarsbericht 2019

Bedragen x € 1.000	N = Nadeel V = Voordeel	2019	2020	2021	2022	2023
Voorafgaand aan Najaarsbericht 2019:						
Voorjaarsbericht 2019 / Kadernota 2020 (= startregel voor begroting 2020)	V	211	V 284	V 457	V 169	V 37
Mutaties Begroting 2020		n.v.t.	V 376	N 58	N 37	V 254
Uitgangspunt voorafgaand aan Najaarsbericht 2019	V	211	V 660	V 399	V 132	V 291
Mutaties Najaarsbericht 2019						
	V	2.207	N 313	V 373	V 491	V 269

Totaal na Najaarsbericht 2019	V 2.418	V 347	V 772	V 623	V 560
--------------------------------------	----------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Voorstellen Najaarsbericht 2019

<i>Bedragen x € 1.000</i>	<i>N = nadeel</i> <i>V = voordeel</i>	2019	2020	2021	2022	2023
<u>Beleidsveld 0: Bestuur en ondersteuning / Bestuur</u>						
NJB01 Rechtspositie Decentrale Pol. Ambtsdragers		N 80	N 36	N 36	N 36	N 36
<u>Beleidsveld 0: Bestuur en ondersteuning / Burgerzaken</u>						
NJB02 Zaterdagopenstelling Publiekszaken		0	N 50			
NJB02 Zaterdagopenstelling Publiekszaken (beleidsreserve)		0	V 50			
NJB03 Verkiezingen		N 24				
<u>Beleidsveld 0: Bestuur en ondersteuning / Financiën</u>						
NJB04 Onderuitputting kapitaallasten		V 713				
NJB05 Software team Financiën		N 25	N 10	N 10	N 10	N 10
NJB06 Herstel budget HRM begroting i.v.m. aframing 2019		N 133	N 133	N 133	N 133	N 133
NJB07 OZB		N 1 05				
NJB08 Precario		N 45	N 45	N 45	N 45	N 45
NJB09 Meircirculaire gemeentefonds algemene uitkering		V 1.681				
NJB09 Meircirculaire gemeentefonds oormerkingen / stelposten		N 1.400				
NJB10 Septembercirculaire gemeentefonds algemene uitkering		V 327	V 484	V 1.245	V 1.363	V 1.161
NJB10 Septembercirculaire gemeentefonds oormerkingen		0	V 50	N 40	N 40	N 50

NJB10 Septembercircularre stelposten lonen/prijzen WMO/jeugdzorg	0	N 660	N 670	N 670	N 680
Beleidsveld 1: Veiligheid / Integrale veiligheid					
NJB11 Uitvoeringskosten overlast	N 38				
Beleidsveld 2: Verkeer, vervoer en waterstaat / Stedelijke omgeving					
NJB12 Hogere lasten nieuw aan te leggen brandkranen	N 20				
Beleidsveld 4: Onderwijs / Onderwijs					
NJB13 Gymvervoer KC Zanddonk	N 17				
NJB13 Gymvervoer KC Zanddonk	V 17				
Beleidsveld 5: Sport, cultuur en recreatie: Cultureel erfgoed, media					
NJB14 Meicircularre 2019 Kerkenvisie	N 50				
NJB14 Meicircularre2019 Kerkenvisie benutten oormerking	V 50				
Beleidsveld 5: Sport, cultuur en recreatie: Cultuurpresentatie					
NJB15 Vrijval middelen Museum Plus t.g.v. reserve	V 461				
NJB15 Middelen Museum Plus storten in nieuwe reserve	N 461				
Beleidsveld 5: Sport, cultuur en recreatie: Openbaar groen					
NJB16 Voordeel op salarissen Buitendienst	V 135				
NJB17 Tractie groenonderhoud	V 60				
Beleidsveld 5: Sport, cultuur en recreatie: Sportaccommodaties					
NJB18 Uitgaven zwembad Olympia	V 40				
NJB19 Uitgaven sporthallen	V 95				
NJB20 Gymzaal Mesdaglaan (lasten)	V 27	N 9	N 9	N 9	N 9
NJB20 Gymzaal Mesdaglaan (baten)	V 9	V 9	V 9	V 9	V 9

NJB21 SPUK	N	91					
NJB22 Vervanging sporttoestellen	V	40					
NJB23 Onderhoud sportveleden	V	20					
Beleidsveld 6: Sociaal domein / Integratie sociaal domein							
NJB24 Salariscompensatie subsidiesector	V	28					
NJB25 Activiteiten dementieconsulent	V	18					
NJB26 Huur H. Chabotstraat 70	N	21					
NJB27 Inwonerspanel	V	15					
NJB28 Afwikkeling SJW De Tavenu 2012 - 2018	N	47	N 3	N 3	N 3	N 3	
NJB29 Voordeel Peuteropvang	V	335					
NJB30 Septembercirculaire 2019 Kinderen gastouderopvang	N	20	N 20	N 20	N 20	N 20	
NJB30 Sept.circulaire 2019: Kinder-gastouderopvang (oormerking)	V	20	V 20	V 20	V 20	V 20	
NJB31 Ieder kind verdient een toekomst	V	75					
NJB32 Project grip op geld	V	18					
NJB33 Schuldhulpverlening	V	127					
NJB34 Kwijtschelding	N	43					
NJB35 Lagere bijdrage Baanbrekers / verrekening oormerkingen	V	709					
NJB36 Gehandicaptenzorg	N	14					
NJB37 WMO 2015	V	50					
NJB38 Huishoudelijke hulp	N	272					
NJB39 Aanvullend tekort op jeugdzorg (raad 31 oktober 2019)	N	1.003					
NJB39 Dekking tekort jeugdzorg deels uit reserve transities	V	186					
Beleidsveld 7: Volksgezondheid / Milieu							

NJB40 SDE subsidie	V	90	V	90	V	90	V	90	V	90
NJB41 Hogere opbrengst vuilophaal / -afvoer	V	75								
NJB41 Vuilophaal / -afvoer storting in voorziening	N	75								
NJB42 Extra werkzaamheden OMWB Brabant	N	35								
Beleidsveld 8: <u>Volkshuisvesting/ruimte.ordering:</u> <u>Volkshuisvesting</u>										
NJB43 Hogere leges omgevingsvergunningen	V	895								
Beleidsveld 8: <u>Volkshuisvesting/ruimte.ordering:</u> <u>Ruimtelijke ordening</u>										
NJB44 Juridische kosten ondermijning	N	50	N	50	N	25	N	25	N	25
NJB45 Erfpachtgronden	N	98								
NJB46 Grondruil Provincie	N	16								
NJB47 Verkoop snippergroen	V	75								
TOTAAL NAJAARSBERICHT 2019	V	2.207	N	313	V	373	V	491	V	269

Programma's Binnenstad, Duurzaamheid, Economie en Veiligheid

Ambitie

In 2016 is gestart met programmatisch werken door het tijdelijk aanstellen van drie programmamanagers (Binnenstad, Economie en Veiligheid). Hiermee hebben we een eerste stap gezet om de maatschappelijke opgaven centraal te stellen. Wij vinden programmamanagement een krachtig instrument, maar een goede evaluatie hiervan is wel belangrijk. Deze evaluatie is nog niet uitgevoerd. Gezien de grote opgaven waar we voor staan, zie beleidsveld 6 en 7, zetten we het programmamanagement voor Binnenstad, Economie en Veiligheid voor 2019 en 2020 voorlopig voort. Ook voegen we nieuw programmamanagement voor Duurzaamheid toe. Daarbij stellen we de voorwaarde dat er na twee jaar, vóór de kadernota 2021, een evaluatie plaatsvindt van het programmamanagement waarin zichtbaarheid, toerusting, inbedding in de organisatie, slagkracht en de behaalde resultaten en effecten belangrijke meetindicatoren zijn. Op basis daarvan besluiten we of het programmamanagement wordt gecontinueerd. Naast een programmamanager heeft elk

programma een ontwikkelbudget ter beschikking. Daarnaast is voor alle vier programma's een uitvoeringsbudget gereserveerd waaruit de uitvoeringsmaatregelen op basis van concrete plannen kunnen worden gedekt.

Doelstellingen

Programma Binnenstad

- **Een compacter centrum in zowel aanbod als vierkante meters**
 - transformatie van ongeveer 10.000 m² winkelruimte
 - toevoegen van ongeveer 100 woningen in de periode tot 2025
 - leegstand terugdringen naar 5% in 2025
- **Centrum is een aantrekkelijke plek voor ontmoeting en vermaak**
 - imago centrum verbeteren
 - bezoekersaantallen stijgen
 - uitbreiding boodschappenaanbod in het centrum
 - uitbreiding horeca met 500m²
 - waardering binnenstad stijgt
- **Verbinden schoen- en lederbedrijven aan de retail- en leisurfunctie in het centrum**
 - opening schoen- en ledermuseum in 2021.

Indicatoren

52. Winkelvloeroppervlakte leegstand (in m²)

Aantal m²	2010	2012	2013	2015	2016	2018	2019
Waalwijk	3018	6611	7386	7999	7757	8632	9972

53. Ontwikkeling dagelijks en niet-dagelijks aanbod verkooppunten

Aantal	2015	2016	2018	2019
Verkooppunten dagelijks aanbod	25	22	21	22
Verkooppunten niet-dagelijks aanbod	128	122	112	108

Maatregelen

B19 | Acquisitie & pandenbank

Vanwege het hoge aantal leegstaande panden blijft er behoefte aan een actievere aanpak van de leegstand in het centrum van Waalwijk. Daarom heeft de gemeente in 2018 in de bijdrage voor het mogelijk oprichten van een BIZ aan Centrummanagement ook middelen verstrekt ter ondersteuning van het professionaliseren van centrumbrede acquisitie. Passend binnen de geformuleerde centrumvisie is hier in opdracht van Centrummanagement door Wyne Strategy & Innovation een actieprogramma (inclusief monitoring) voor opgesteld dat ten grondslag zal worden gelegd aan het meerjarenprogramma en de begroting voor een binnenkort (opnieuw) in stemming te brengen BIZ. Daarnaast is dit jaar met provinciale subsidie Volop Waalwijk gestart. Beide activiteiten maken gebruik van een inmiddels operationele pandenbank met actuele gegevens over leegstand, huurprijsniveau eigendom etc. .

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

Tijd

Wyne Strategy & Innovation uit Amsterdam heeft opdracht gekregen overkoepelende acquisitie vorm te geven en mogelijkheden voor revitalisering te onderzoeken. Medio 2019 zal de op basis van onderzoek en overleg met stakeholders te ontwikkelen strategie worden vastgelegd inclusief monitoringsinstrumenten zoals een pandenbank, omzettrends, bezoekersaantallen en -tevredenheid etc. Parallel aan deze hoofdzakelijk meer op externe/landelijk opererende partijen te richten activiteit wordt in maart gestart met het opzetten van Volop Waalwijk. Een op de lokaal aanwezige cultureel maatschappelijke initiatieven en starters te richten bemiddeling die als intermediair dienst doet richting vastgoedeigenaren en reguliere makelaardij. Een concept dat in Den Bosch goede resultaten boekt en nu in samenwerking met de Provincie in een aantal middelgrote gemeenten wordt ingezet in het kader van het bestrijden van leegstand .

Bedoeld actieprogramma van Wyne Strategy & Innovation is recent gepresenteerd aan de stakeholders en zal ten grondslag worden gelegd aan het meerjarenprogramma en de daarop te baseren begroting voor een begin komend jaar (opnieuw) in stemming te brengen BIZ. De inspanningen van Volop Waalwijk beginnen inmiddels zichtbaar resultaat op te leveren en een toenemend aantal initiatiefnemers en pandeigenaren weten de weg naar (en via) deze bemiddeling te vinden.

B19 | Kunst in Openbare Ruimte

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

■ Tijd

Het kunstwerk 't Koffijhuis wordt dit jaar nog gerealiseerd en geplaatst aan de Halve Zolenroute. Naar alle verwachting zal dit plaatsvinden eind november 2019.

B19 | Meer woonfuncties in het centrum creëren

Om te komen tot een compacter centrum ontstaat de mogelijkheid om meer woonfuncties in het centrum te realiseren. Vastgoed is echter veelal niet in eigendom van de gemeente, maar als vanuit derden initiatieven komen tot ombouw van winkelfuncties, zal de gemeente hier een positieve grondhouding in hebben.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ Tijd

Er zijn verschillende initiatieven voor woonfuncties in het centrum ingediend bij de gemeente. Een aantal plannen zijn reeds uitgevoerd, andere locaties zullen de komende jaren tot uitvoering gebracht worden.

B19 | Pilot "Wet Blue"

Wet Blue (de kleur van met chroom geloid leer) is een lichtconcept geïnspireerd op de (nog steeds) bloeiende leer- en schoenindustrie in de Langstraat. Het heeft als doel deze in te zetten als unieke sellingpoint van Waalwijk en daarmee de ambities op economisch, cultureel en ecologisch gebied te ondersteunen. Een van die ambities is het aantrekkelijker maken van het centrumgebied door het in samenwerking met het leder - en schoenmuseum en de centrumondernemers bevorderen van mogelijke thematisering op het gebied van schoen en leder(mode) om zo een nieuwe eigen identiteit te genereren. Wet Blue komt met name tot uiting in een lichtroute in het centrum, een aaneenschakeling van in deze kleur aangelichte gebouwen en objecten die een link hebben met leer in het heden en verleden. De start is met het aanlichten van het stadhuis, de Rabobank en de Hooisteeg gemaakt.

Het project wordt getrokken door de stichting Centrummanagement. Rabobank De Langstraat en de gemeente Waalwijk hebben in 2018 een startkapitaal van €75.000,- bij elkaar gebracht. Bijdragen van deelnemende bedrijven in combinatie met inzet van beschikbaar programmabudget en andere gaandeweg aan te trekken middelen moeten de uitbouw verder "op gang houden". Het aan de cofinanciering voor het commerciële (deelname van bedrijven) deel van de route in 2019 eventueel benodigde budget is (afhankelijk van daadwerkelijk aangroei tempo) nog lastig te ramen. Een tweede element in de route betreft (cultuur)historische elementen zoals aan de leer en schoenindustrie uit het verleden gerelateerde gebouwen en objecten. Voor dit in 2019 nog uit te werken aspect, dat meer op de weg van de gemeente ligt, zal ook een nader te bepalen beroep worden gedaan op voor de betrokken beleidsvelden kunst, cultuur, monumenten en economie beschikbare middelen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ Tijd

Tijdens het winterfeest december 2018 zijn een aantal objecten, waaronder de St. Jan en de Markt, tijdelijk aangelicht om de interesse bij ondernemers en bewoners te vergroten. Uit de kleine tien bedrijven die zich begin 2019 hebben aangemeld zijn drie concrete projecten voortgekomen die naar verwachting nog voor het eind van dit jaar kunnen worden uitgevoerd. Na afronding daarvan komt het eind van de momenteel voor het opstarten van (de eerste tranche van) het project beschikbare middelen inzicht.

B19 | Vergroenen Binnenstad

Groen draagt bij aan leefbaarheid en wordt gewaardeerd door inwoners en bezoekers. Het centrum van Waalwijk is vrij dicht bebouwd en er is veel verharding aanwezig. In 2019 willen we, rekening houdend met de functionaliteit van het centrum, meer groen aanbrengen. Hierbij ligt de focus met name op de grote parkeerterreinen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

■ Tijd

De dichtheid aan kabels en leidingen beperkt de mogelijkheid om traditioneel (grondgebonden) groen toe te voegen in het centrum. Daarnaast speelt op de parkeerterreinen bovendien de gevoeligheid van verlies aan parkeergelegenheid, mogelijke herinrichting ivm met transformatie en het aanhoudend budgettekort bij CM voor co-financiering. De achterliggende periode is daarom gekeken naar haalbaarheid en effectiviteit van een hoeveelheid mobiel groen (boombakken al dan niet in in combi met zitgelegenheid) die in het centrum kan worden ingezet. De betrokken organisatieonderdelen stonden aanvankelijk niet te trappelen bij het idee maar zien in dat het wellicht wel een van de weinige opties is om op korte termijn resultaat te boeken. Helaas zijn daarvoor geen bestaande middelen beschikbaar. Op basis van een nog uit werken raming zal worden bekeken of middelen in het kader van de groene agenda of het programma binnenstad soelaas kunnen bieden of een afzonderlijk krediet gevraagd zal moeten worden.

B19 | Weekmarkt naar Raadhuisplein

Afgerond.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

■ Tijd

Er zal uitvoering gegeven worden aan het besluit van de raad tot het verplaatsen van de warenmarkt naar het centrum.

Programma Duurzaamheid

- **Waalwijk is uiterlijk 2043 klimaatneutraal**

Bij mitigatie proberen we de klimaatverandering tegen te gaan via de energietransitie uit het landelijk Klimaatakkoord. We richten ons zowel op het opwekken van duurzame energie als het verminderen van het energieverbruik. Deze enorme opgave wordt vanuit het landelijk klimaatakkoord via de provincies en Regionale Energiestrategieën (RES) uitgerold. Wij zullen in 2019 in de regio afspraken maken over de verhouding (wind, zon, geo, bio) waarin wij een bijdrage kunnen leveren aan de regionale doelstelling. Bij adaptatie proberen we onze buitenruimte aan te passen aan de klimaatverandering zoals hittestress en (regen)waterovervloed.

- energieverbruik huishoudens, bedrijven en eigen organisatie daalt
- aandeel duurzame energie stijgt
- aandeel verharde oppervlakte in de gemeente daalt

- **Waalwijk heeft een groene en gezonde leefomgeving**

We werken aan een groene en gezonde leefomgeving omdat dit van invloed is op de gezondheid van onze inwoners en de tevredenheid van de leefomgeving. Onze groene buitenruimte is goed lopend bereikbaar en nodig uit tot bewegen. We werken aan een duurzame mobiliteit. We stimuleren het gebruik van schone voertuigen, de aanleg van comfortabele (snelle) fietspaden. (zie beleidsveld 2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat).

- licht- en geluidshinder neemt niet toe
- verhogen van de biodiversiteit
- tegengaan verharde oppervlakte, vergroten groenbeleving

- **We schakelen om naar een circulaire economie**

Waalwijk wordt een economisch systeem dat hergebruik van producten en grondstoffen maximaliseert en waardevernietiging minimaliseert. Dat is een ander economisch systeem dan het huidige lineaire systeem waarin grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd. Met onze organisatie en met (koepels van) bedrijven gaan we waar mogelijk gesprekken aan, in het kader van groene ondernemerschap, om gebouwen en (productie) processen circulair in te richten. Initiatieven om bezit te reduceren worden ondersteund, denk hierbij bijvoorbeeld aan deelauto- projecten (Mobility as a Service, MaaS).

- in 2021 wordt 85% van ons afval hergebruikt

- o maximaal 45kg restafval per inwoner per jaar in 2021

Indicatoren

28. Omvang huishoudelijk restafval (in Kg) (BBV)

Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.

Kg	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Waalwijk	152 Kg	141 Kg	144 Kg	110 Kg	97 Kg	94 Kg
M50	211 Kg	200 Kg	194 Kg	185 Kg	167 Kg	151 Kg

29. Hernieuwbare elektriciteit (BBV)

Percentage	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Waalwijk	5,1	4,7	5,3	4,8	5,2	5,3
M50	5,6	6,2	6,3	7,7	7,5	7,7

37. Elektrische laadpunten en tankpunten

Het aantal elektrische laadpunten en tankpunten voor biobrandstoffen/(groen)gas

Aantal	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Waalwijk	1 aantal	2 aantal	5 aantal	5 aantal	18 aantal	22 aantal
M50	2 aantal	2 aantal	4 aantal	6 aantal	14 aantal	18 aantal

60. CO2 uitstoot Waalwijk (in ton)

CO2-uitstoot Gebouwde Omgeving (gas, elektr. en warmte, tier 3/tier 2), CO2-uitstoot Industrie, Energie, Afval en Water (gas en elektr., tier 3), CO2-uitstoot Landbouw, bosbouw en visserij, SBI A (gas, elektr., tier 3) De CO2-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m3 gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die

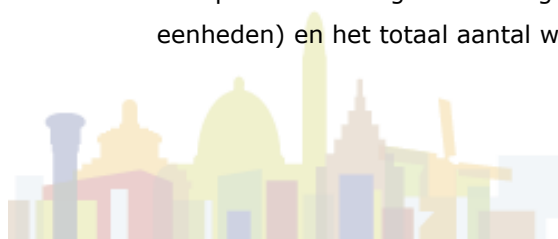
energiedrager. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas. De bronnen van de verschillende energiedragers en emissiefactoren zijn vermeld bij desbetreffende gegevens.

CO₂-uitstoot Verkeer en vervoer incl. auto(snel)wegen, excl. elektr. railverkeer (scope 1, tier 1) De Emissieregistratie levert op basis van emissieberekening per emissieoorzaak een landelijk CO₂-emissietotaal op. Deze CO₂-emissies worden door de Emissieregistratie ook verdeeld over gemeenten. Om deze verdeling te berekenen selecteert de Emissieregistratie voor elke emissieoorzaak de meest optimale verdeelsleutel. Denk hierbij aan verkeersintensiteit (voertuigkilometers) voor emissies uit wegverkeer. Emissieregistratie publiceert CO₂-emissies per gemeente en voor Nederland als geheel en hoeveelheden gebruikte voertuigbrandstof (bijvoorbeeld benzine, diesel, LPG) en energie-inhoud voor Nederland als geheel. Rijkswaterstaat gebruikt gegevens van de Emissieregistratie om het lokale energiegebruik voor verkeer en vervoer (dat niet door de Emissieregistratie zelf gepubliceerd wordt) te bepalen. Rijkswaterstaat berekent hiertoe eerst emissiefactoren en energie-inhoud op basis van: - de totale hoeveelheid gebruikte energie van Nederland per brandstofsoort, zoals gepubliceerd door de Emissieregistratie; - de totale hoeveelheid gebruikte voertuigbrandstof van Nederland per brandstofsoort, zoals gepubliceerd door de Emissieregistratie; - de totale CO₂-emissie van Nederland per brandstofsoort, zoals gepubliceerd door de Emissieregistratie. Rijkswaterstaat berekent de emissiefactoren door de CO₂-emissie en de hoeveelheid gebruikte voertuigbrandstof op elkaar te delen. Rijkswaterstaat berekent de energieinhoud door de totale hoeveelheid gebruikte energie en de hoeveelheid gebruikte voertuigbrandstof op elkaar te delen. Rijkswaterstaat deelt vervolgens de door de Emissieregistratie gepubliceerde CO₂-emissie per gemeente per vervoersmodaliteit (bijvoorbeeld wegverkeer, mobiele werktuigen, binnenvaart) door deze emissiefactoren om te komen tot de hoeveelheden gebruikte voertuigbrandstof per gemeente per vervoersmodaliteit (bijvoorbeeld liters benzine). Daarnaast vermenigvuldigt Rijkswaterstaat de op deze manier verkregen hoeveelheden gebruikte voertuigbrandstof per gemeente met de berekende energie-inhoud om te komen tot de hoeveelheid gebruikte energie (bijvoorbeeld TJ's energie-inhoud van die benzine) per gemeente per vervoersmodaliteit.

ton	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gebouwde omgeving	169467 ton	159892 ton	168479 ton	175286 ton	171195 ton	178086 ton	166529 ton	163511 ton
Verkeer en vervoer	112864 ton	112635 ton	110879 ton	109119 ton	107362 ton	101903 ton	105661 ton	106004 ton

61. Totaal gas en elektriciteitsverbruik woningen (in Tj)

CBS publiceert het gemiddelde gas- en elektriciteitsgebruik van alle woningen (afgerond op 50 eenheden) en het totaal aantal woningen. Rijkswaterstaat bepaalt de totale gas- en

elektriciteitsgebruiken door het gemiddelde gebruik van alle woningen te vermenigvuldigen met het totale aantal woningen in de gemeente per 1 januari van een bepaald jaar. Cijfers voor totaal energiegebruik die gebruik maken van "totaal aantal woningen" kunnen om een aantal redenen afwijken van het werkelijke totaal: (1) In het totaal aantal woningen kunnen ook woningen aanwezig zijn die leeg staan. Deze woningen hebben een lager dan gemiddeld energieverbruik en worden dus deels ten onrechte meegeteld in het totaal. Dit aantal leegstaande woningen en hun (lagere) energieverbruik is per gemeente niet bekend. Er kan dus niet voor het lagere energiegebruik van leegstaande woningen worden gecorrigeerd; (2) In het totaal aantal woningen kunnen ook woningen aanwezig zijn die geen aardgas gebruiken, maar bijvoorbeeld propaangas of een warmtepomp. Deze woningen kunnen een ander energieverbruik hebben dan de woningen die aardgas gebruiken, wat kan leiden tot een afwijking naar boven of beneden. Echter, omdat deze woningen wel energie en soms zelfs fossiel gas (maar met een iets andere energie-inhoud dan aardgas) gebruiken, is deze afwijking klein en daardoor minder relevant. Er kan niet voor deze afwijking worden gecorrigeerd, omdat de aantallen woningen en hun alternatieve energiegebruik niet bekend zijn; (3) Gedurende het jaar kunnen woningen worden gebouwd en gesloopt. Deze gegevens worden verwerkt in het woningaantal per 1 januari van het volgende jaar. Gedurende het jaar zijn deze mutaties niet per gemeente bekend; (4) De afronding op 50 eenheden door CB S zelf kan ook leiden tot een afwijking van het werkelijke totaal. Voor aardgas is de afrondingsfout in Nederland 1,8 % (afronding op 50 is een maximale afwijking van 25 op een gemiddeld gasverbruik van 1400) , voor elektriciteit 0,8 % (afronding op 50 is een maximale afwijking van 25 op een gemiddeld elektriciteitsgebruik van 3050). Deze afrondingsfout kan per jaar en per gemeente leiden tot een onderschatting of een overschatting. Bovenstaande situaties (1) en (2) kunnen leiden tot een overschatting van het totaalgebruik van met name aardgas. Situatie (1) kan leiden tot een overschatting van het gebruik van elektriciteit. Situatie (2) heeft geen invloed op de berekening van het gebruik van elektriciteit, ervan uitgaande dat praktisch alle bewoonde woningen zijn aangesloten op het elektriciteitsnet en elektriciteit gebruiken en/of uitwisselen met het net, al is het maar voor verlichtingsdoeleinden. Situatie (3) kan leiden tot een onderschatting van het energieverbruik omdat gemiddeld gesproken de woningvoorraad groeit. Netto kan een overschatting van het totaal gasverbruik over blijven van gemiddeld ca. 3 %, volgens CBS. Deze overschatting wisselt per gemeente en is afhankelijk van het aantal leegstaande, nieuwgebouwde en gesloopte woningen gedurende het jaar in die bepaalde gemeente. Voor het elektriciteitsgebruik zijn de over- en onderschatting van gelijke orde grootte. De berekeningsmethode en de oorzaken van mogelijke onder- en overschatting blijven door de jaren heen gelijk. Ook is er sowieso al een vergelijkbare afrondingsfout in de gepubliceerde gemiddelden aanwezig vanwege situatie (4). Daarom heeft het hanteren van deze berekeningsmethode weinig of geen significante invloed op de gepresenteerde trends in gas- en elektriciteitsgebruik. In het totaal aantal woningen zijn ook woningen aanwezig die geen aardgas gebruiken maar warmte geleverd krijgen via een warmtenet ('warmtewoningen'). In gemeenten waar warmtewoningen zijn, is dat door CB S al verdisconteerd in het gemiddelde aardgasverbruik van alle woningen. Daardoor leidt dit niet tot een afwijking in de berekende totale gasverbruiken in die gemeenten volgens de methode zoals bovenstaand beschreven. CBS publiceert het percentage warmtewoningen, mits hoger dan 5 % van het totaal aantal woningen in de betreffende gemeente. Dit percentage wordt door CB S afgerond op 1 cijfer achter de komma. Rijkswaterstaat gebruikt dit percentage om het aantal warmtewoningen te

berekenen, door dit percentage te vermenigvuldigen met het totaal aantal woningen in die gemeente. Vervolgens trekt Rijkswaterstaat het aantal warmtewoningen vervolgens af van het totaal aantal woningen om een schatting van het aantal gaswoningen op aardgas ('gaswoningen') te verkrijgen. Deze schatting van de 'gaswoningen' wijkt af van het werkelijke aantal, omdat een gering aantal woningen geen aardgas gebruikt, maar ook geen warmtelevering krijgt. Voorbeelden zijn woningen die propaangas of een warmtepomp gebruiken voor ruimteverwarming. In feite geeft het aftrekken van de warmtewoningen van het totaal aantal woningen, het aantal woningen weer dat geen warmte geleverd krijgt. De afwijking van het daadwerkelijk aantal gaswoningen is naar schatting van Rijkswaterstaat qua orde grootte vergelijkbaar met de afrondingsfout die al ontstaat door het afronden van het gepubliceerde percentage warmtewoningen op 1 cijfer achter de komma. Daarnaast wijkt de schatting van het aantal gaswoningen af in gemeenten waar het percentage woningen met warmtelevering minder dan 5 % is, omdat in die gemeenten door CB S geen percentage warmtewoningen wordt gepubliceerd. Deze afwijking kan oplopen tot 5 %.

tj	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Elektriciteitsgebruik woningen	237 Tj	235 Tj	236 Tj	240 Tj	240 Tj	232 Tj	227 Tj	227 Tj	226 Tj
Gasgebruik woningen (temperatuurgecorrigeerd)	101 0 Tj	966 Tj	975 Tj	963 Tj	952 Tj	920 Tj	889 Tj	895 Tj	909 Tj

Maatregelen

B19 | Duurzaamheid als vestigingsvoorwaarde

Bij vestiging van bedrijven wordt gevraagd het gebouw duurzaam te ontwikkelen en dakvlak in te zetten voor winning van zonne-energie. Indien het bedrijf het eigen dak niet gebruikt dient ze dit beschikbaar te stellen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Tijd

Inmiddels is in de verkoopvoorwaarden bij uitgifte van nieuwe industriegrond opgenomen dat daken van bedrijven geschikt moeten zijn voor de plaatsing van zonnepanelen en indien het bedrijf zelf geen panelen plaatst deze moet aanbieden aan derden om opwek van zonne-energie te realiseren.

B19 | Onderzoek naar mogelijkheden "Groene Daken"

In 2019 doen we onderzoek naar de mogelijkheid groene daken te faciliteren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

Op dit moment kent Waalwijk nog geen regeling ter stimulering van Groene daken. Wel hebben we een aantal projecten en initiatieven in voorbereiding ter vergroening van de daken in Waalwijk:

1. Er is een duurzaamheidslening ontwikkeld, waaruit ook een groen dak bekostigd kan worden;
2. We hebben een klimaatstresstest uitgevoerd. Hieruit gaat blijken waar extra groen (op daken) noodzakelijk is om water te bergen, verdroging tegen te gaan en te koelen. Wellicht dat hier gerichte subsidie op kan komen;
3. In de Groene Agenda is een project hebben opgenomen om te onderzoeken hoe we gemeentelijke panden kunnen vergroenen om zo zelf ook het goede voorbeeld te geven;
4. DE woningbouwstichting is een dakenplan aan het voorbereiden voor haar woningen waarbij ze daken vervangt door beter geïsoleerde daken en met zonnepanelen. Waar mogelijk en indien het iets toevoegt aan het oplossen van klimaatstress kan zij overwegen de daken te vergroenen. De gemeente faciliteert de aanpassing maximaal vanuit R.O. en vergunningverlening.

B19 | Opstellen Duurzaamheidsagenda

In 2019 wordt de Waalwijkse Duurzaamheidsagenda opgesteld en aan de raad aangeboden. Hierin willen we met belanghebbenden, belangstellenden, ambtelijke organisatie onderwijs, experts en de raad de route waarlangs we de korte en lange termijn doelen willen bereiken vastleggen. Bij het proces om tot een agenda te komen besteden we veel aandacht aan de bewustwording en het imago. De regionale energietransitie-opgave en de gemeentelijke vertaling daarvan dient een belangrijke plek te krijgen in de agenda.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

Op 12 september heeft de raad de Visie Duurzaam Waalwijk 2030 vrijgegeven voor externe

communicatie. De definitieve visie zal samen met het uitvoeringsprogramma voor de komende 4 jaar ter vaststelling voor de raad van januari 2020 worden aangeboden.

B19 | Starten met bewustwordings-publiekscampagne

In 2019 zijn diverse activiteiten geweest rondom het thema duurzaamheid. Zo zijn er LAB's op op duurzaamheid en groen en natuur georganiseerd, zijn er diverse themapagina's aan duurzaamheid geïnitieerd, is er een uitgebreide webpagina ontwikkeld en zijn bijeenkomsten georganiseerd om het uitvoeringsprogramma vanuit de samenleving aan te vullen en/of aan te passen. Daarnaast is in het voorjaar de Groene Pluim uitgereikt en in het najaar de duurzaamheidsprijs uitgereikt. Hierover is uitgebreid gecommuniceerd in de gedrukte en digitale media. De communicatie op het thema duurzaamheid is een doorlopend proces.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

Programma Economie

- **Waalwijk is een regionaal werkgelegenheidscentrum:**
 - werkloosheidscijfer onder landelijke en Brabants gemiddelde
 - we vergroten uitstroom uit de participatiewet
- **We hebben een aantrekkelijk vestigingsklimaat:**
 - Waalwijk blijft een logistieke toplocatie van Nederland
 - we staan structureel in de top 25 van (digitale) dienstverlening van Nederland
 - we zorgen voor voldoende en veilige bedrijventerreinen
- **Waalwijk is het centrum van de schoen- en lederontwikkeling in Nederland**
 - aantrekken nieuwe bedrijven uit de sector
 - de komende coalitieperiode host Waalwijk 1 à 2 (inter)nationale evenementen (schoen- en ledersector)

Indicatoren

54. Vestigingen (per 1.000 inwoners 15-74 jaar)

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-75 jaar.

Aantal	2014	2015	2016	2017	2018
Brabant	108,2 x1000	110,7 x1000	112,6 x1000	115,3 x1000	120,5 x1000
Nederland	111 x1000	113,7 x1000	117,8 x1000	120,3 x1000	125 x1000
Waalwijk	118,6 x1000	120,4 x1000	123,1 x1000	123,2 x1000	128,8 x1000

56. Vestigingen naar soort

Vestigingen Landbouw

Percentage banen uitgesplit naar sector landbouw. Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten.

Vestigingen Industrie, Vestigingen Collectieve dienstverlening, Vestigingen Overige dienstverlening

Vestigingen Handel

Percentage banen naar uitgesplit naar sector handel. Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten.

Vestigingen Zakelijke dienstverlening

Percentage banen uitgesplit naar sector zakelijke dienstverlening. Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten.

Aantal	2014	2015	2016	2017	2018
Collectieve dienstverlening	610 aantal	660 aantal	690 aantal	720 aantal	780 aantal
Handel	1100 aantal	1070 aantal	1070 aantal	1070 aantal	1090 aantal
Industrie	850 aantal	880 aantal	910 aantal	900 aantal	970 aantal
Landbouw	110 aantal	100 aantal	110 aantal	110 aantal	110 aantal
Overige dienstverlening	280 aantal	300 aantal	310 aantal	320 aantal	330 aantal
Zakelijke dienstverlening	1250 aantal	1270 aantal	1310 aantal	1320 aantal	1380 aantal

55. Banen (per 1.000 inwoners 15-74 jaar)

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 74 jaar.

Aantal	2014	2015	2016	2017	2018
Brabant	649,1 per 1.000 inwoners	648,7 per 1.000 inwoners	651,9 per 1.000 inwoners	664,4 per 1.000 inwoners	673,4 per 1.000 inwoners
Nederland	642,8 per 1.000 inwoners	642,5 per 1.000 inwoners	647,6 per 1.000 inwoners	652,9 per 1.000 inwoners	663 per 1.000 inwoners
Waalwijk	722 per 1.000 inwoners	739,6 per 1.000 inwoners	746,8 per 1.000 inwoners	782,8 per 1.000 inwoners	802,8 per 1.000 inwoners

57. Werkloosheidspercentage

De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking).

Percentage	2014	2015	2016	2017	2018
Brabant	7,1 %	6,6 %	5,5 %	4,4 %	3,4 %
Nederland	7,5 %	6,9 %	6,1 %	4,9 %	3,9 %
Waalwijk	6,6 %	6,4 %	5,6 %	4,2 %	3,2 %

Maatregelen

B19 | Ontwikkeling Haven 8

Haven 8 is bedoeld voor grootschalige logistiek. Dit zijn bedrijven van 5 hectare of groter. Haven 8 is opgedeeld in twee delen: Haven 8 West en Haven 8 Oost. Daarnaast wordt haven 8 vraaggericht ontwikkeld. Dit betekent dat een bedrijf maatwerk geleverd krijgt. Naar verwachting zal na 2020 zich het eerste bedrijf vestigen op Haven 8 Oost.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Tijd

De eerste bedrijven op Haven 8 West zijn inmiddels gestart met de bouw. Verschillende bedrijven hebben interesse getoond in Haven 8 Oost, maar ontwikkeling van dit gebied is mede afhankelijk van de ontwikkelingen rondom het GOL (gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat) en ontwikkelingen rondom de PAS (stikstof).

Programma Veiligheid

- **We spelen adequaat in op de dynamiek van veiligheid**

Ons veiligheidsbeleid is een dynamisch geheel. Dit betekent dat we altijd inspelen op actualiteiten. Extra aandacht is er voor de in het integraal veiligheidsbeleidsplan 2019-2022 opgenomen prioriteiten:

- **Daling van de overlast**

We acteren op alle vormen van overlast waarbij de leefomgeving van onze inwoners wordt aangetast. Samen met onze partners passen we maatwerk toe omdat elke situatie om zijn eigen aanpak vraagt.

- **Aanpak High Impact Crimes**
Hierbij gaat het om vormen van criminaliteit die veel impact hebben op het veiligheidsgevoel van de betrokkenen. Bijvoorbeeld woninginbraken, overvallen en straatroven.
 - **Versterking verbinding zorg en veiligheid**
Door aan de voorkant adequate hulp te bieden wordt zoveel mogelijk voorkomen dat er onveilige situaties ontstaan. We handelen bij voorkeur preventief, maar indien nodig ook repressief. Een goede en snelle samenwerking tussen zorg- en veiligheidspartners is hiervoor essentieel.
 - **Tegen gaan van ondermijning**
Dit beslaat alle vormen van criminaliteit waarbij het gezag wordt aangetast of waarbij sprake is van verwevenheid tussen de onderwereld en bovenwereld. Enkele voorbeelden zijn hennepcultuur, handel in harddrugs, criminele motorclubs en witwassen door bijvoorbeeld 'kamergewijze verhuur'.
- **We versterken de maatschappelijke barrière**
We willen onveiligheid voorkomen en bestrijden. We streven naar balans en samenhang tussen zorg en veiligheid, het één kan immers niet zonder het ander.
 - **We versterken de interne barrière**
Onze informatiepositie moet hiertoe worden versterkt om problemen eerder te onderkennen en adequater te kunnen werken. Als overheid geven we ruimte om te ondernemen, maar we zijn daarin niet naïef en integer. Publieksdienaren moeten hun werk altijd veilig kunnen doen en daarom streven we naar een 100% Veilige Publieke Taak.
 - **Veiligheid is van ons allemaal**
Veiligheid creëren we bovendien niet alleen, maar we doen dit samen met onze inwoners en bedrijven. Zo mogelijk ontdekken we vroegtijdig problematiek bij jeugd en bij gezinnen en we spelen daar snel op in om erger te voorkomen.

Indicatoren

58. Aantal High Impact Crimes

Aantal	2017	2018
Autodiefstal	37 aantal	41 aantal
Autokraak	224 aantal	169 aantal
Bedreiging	79 aantal	60 aantal
Inbraak schuur	29 aantal	17 aantal
Mishandeling	115 aantal	84 aantal
Overvallen	4 aantal	6 aantal
Straatroof	3 aantal	2 aantal
Vernielingen	216 aantal	144 aantal
Woninginbraak	89 aantal	84 aantal
Zakkenrollen	38 aantal	13 aantal

Maatregelen

B19 | Activiteiten t.b.v. veiligheid en weerbaarheid leerlingen Voortgezet Onderwijs

In samenwerking met de VO scholen ontwikkelen we activiteiten waarmee we de veiligheid onder en de weerbaarheid van jongeren kunnen vergroten.

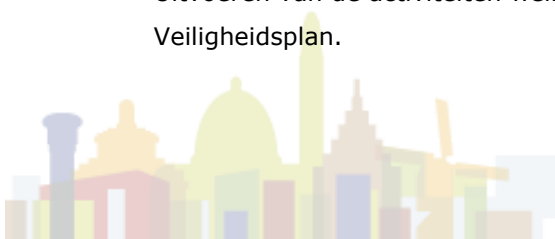
Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

Tussen de directies van alle VO scholen in Waalwijk en de gemeente Waalwijk (ambtelijk en bestuurlijk) is een overlegstructuur opgezet waarbinnen ervaringen worden gedeeld, projecten en initiatieven worden besproken en waar afspraken worden gemaakt over de werkwijze rondom zorg- en veiligheidsproblematiek. Dit heeft reeds goede resultaten opgeleverd en we gaan hiermee door.

B19 | Activiteiten Veiligheidsplan

Uitvoeren van de activiteiten welke door de gemeenteraad zijn opgenomen in het Integraal Veiligheidsplan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

De activiteiten die zijn opgenomen in het Integraal Veiligheidsplan liggen op schema.

B19 | De wijk in tijdens/na incidenten

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

We informeren de wijk actief bij bijzonderheden zoals bij het aantreffen van drugs of bij incidenten zoals brand of geweldsincidenten. We beantwoorden dan vragen van wijkbewoners en informeren hen over de stappen die door gemeente en/of politie genomen worden. Onze bedoeling daarbij is:

- a) Wijkbewoners te informeren en daardoor meer te betrekken bij hetgeen er speelt;
- b) Vertrouwen te winnen van inwoners;
- c) Door middel van deze gesprekken meer beeld te krijgen van eventuele andere zaken die spelen in de wijk zodat wij daar op in kunnen spelen.

B19 | Integriteitsbeleid incl. borging in teams

Integriteit is door de inspanningen in 2018 meer gaan leven. Dit wordt verder geborgd in beleid, ondersteunende middelen en werkafspraken.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

Integriteit is door gametraining in 2018 meer gaan leven. In 2019 zijn nog workshops/trainingen aangeboden aan medewerkers die in 2018 nog niet hadden deelgenomen. Er is bewust gekozen om eerst aan bewustwording te werken in 2018 en daarna pas meer in te steken op een beleidsprotocol. In 2019 is het beleid aangesloten op de richtlijnen/adviezen van de VNG in het kader van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) die per 1-1-2020 ingaat. Om die reden wordt het beleid pas in 2020 concreet uitgewerkt en vastgesteld. Waar nodig (maatwerk) worden ondersteunende middelen en werkafspraken gemaakt om binnen de organisatie op dezelfde wijze om te gaan met integriteit. Er is al enkele jaren een coördinator integriteit actief vanuit HR (THRM). Het aantal meldingen rondom integriteit is zeer beperkt.

B19 | Interne en externe info beschikbaar en bruikbaar maken

Eigen data combineren waardoor goede informatie ontstaat om op te kunnen anticiperen. Dit binnen de kaders van de AVG en zo efficiënt mogelijk (digitaal als dat kan).

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

Diverse inspanningen zijn geleverd en worden nog steeds ondernomen om onze informatiepositie te verbeteren. In 2019 is hier verder aan gewerkt door standaard datasets te ontwikkelen die helpen om criminaliteit tegen te gaan. Veel aandacht hierin gaat uit naar de relatie tussen het sociaal domein en het veiligheidsdomein.

B19 | Meer en betere meldingen

Inwoners en bedrijven stimuleren om meer te melden. De kwaliteit van de meldingen verbeteren door inwoners en bedrijven hierbij te ondersteunen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

De bevordering van meldingen krijgt veel aandacht. Zowel qua kwantiteit als kwaliteit. Drempels om te melden worden geslecht, manieren van melden worden verbeterd en anoniem melden is ook mogelijk.

B19 | Ondersteunen werknemers die onder vuur komen te staan

In 2018 is het verzekeringspakket voor onze mensen opnieuw beoordeeld.

Medewerkers die onder vuur komen te staan vanwege de uitvoering van hun taak dienen zich door de werkgever vertrouwd en gesteund te voelen en te weten.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

In 2018 is met een gametraining gewerkt aan bewustwording rondom integriteit. De training is erg goed ontvangen en de behoefte van de organisatie reikt verder. In 2019 heeft dit geleid tot de 'Goed werkgeverschap verzekering', waarbij ondersteuning wordt geboden als medewerkers onder vuur staan, ook bij integriteitsissues. Medewerkers die vanuit hun functie en taken onder vuur komen te staan, moeten zich door hun werkgever vertrouwd en gesteund voelen en weten. In 2019 en 2020 evalueren we of dit voldoende

maatwerk geeft of dat er aanvullende behoeften zijn.

B19 | Project Wijk GGZ

In het kader van de aanpak verwarde personen, zetten we in Waalwijk in op goede toeleiding naar passende zorg (outreachinge werkwijze) en preventie door vroegsignalering (o.m. de cursus Mental Health First Aid - MHFA). Een van de concrete uitwerkingen was de start van een pilot Wijk-GGZ'er in 2018. Na een eindevaluatie in 2018 bepalen we het vervolg en de borging van de pilot in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

Tijd

Begin 2019 hebben we een afsluitende evaluatie van het eerste pilotjaar 2018 van de Wijk-ggz'er uitgevoerd. Op basis van de positieve resultaten is de pilot Wijk-ggz'er in 2019 gecontinueerd. We versterken nu de monitoring van de resultaten en de borging van de pilot in gemeente Waalwijk. Voor wat betreft de gehele aanpak verwarde personen sluiten we aan bij de regionale aanpak en zijn we bezig met de implementatie van de Wet verplichte ggz die op 1 januari 2020 ingaat.

B19 | Symposium Veilig Waalwijk

Symposium Veilig Waalwijk heeft medewerkers bewuster gemaakt. De specifieke behoeftes per team/medewerker zijn geïnterviewd. In 2018 en 2019 wordt hier een maatwerk aanbod op gedaan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

Tijd

Diverse activiteiten en ontwikkelingen van bewustwordingsprogramma's tot specialisatietrainingen zijn inmiddels uitgevoerd.

B19 | Verbeteren proces melden opvolgen en terugkoppelen

Het moet voor onze inwoners makkelijker en aantrekkelijker worden om meldingen te doen over veiligheid. We verbeteren daartoe de informatie op de website. Melden via waalwijk.nl: informatiever en gemakkelijker, zo nodig anoniem. Koppeling met MMA en hier meer bekendheid aan geven. Actieve terugkoppeling verzorgen aan melders (en omgeving). Inzetten social media etc.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

Er zijn inmiddels zowel voor onze inwoners zichtbare en daarnaast meer interne / procesmatige en werkinhoudelijke aanpassingen doorgevoerd waardoor meldingen makkelijker kunnen worden gedaan en beter worden verwerkt. Er is in 2019 vooral ingezet op het stimuleren van het doen van meldingen en dit zal worden gecontinueerd.

B19 | Weerbaarheid specifiek vervolg Wake up trainingen

Vervolg geven aan ingezet weerbaarheidstraject Wake Up

Inmiddels is het vervolg op de weerbaarheidstrainingen van 2018 ingezet. Er is besloten medewerkers die minder met agressie en geweld te maken hebben beperkt herhaaltraining te geven en dit vaker te doen voor medewerkers die her wekelijks of dagelijks mee te maken hebben. Ook is gekozen voor veel maatwerk: zo zijn er trainingen voor medewerkers die huisbezoeken afleggen en trainingen voor mensen die persoonlijke beveiligingsmiddelen gebruiken. Op basis van zogenaamde 'bloedgroepen' is bepaald welke functies bij een type agressie risico passen en daar wordt het aanbod aan gekoppeld. Ook is gestart met het protocol passend maken bij het type werk en type agressie risico. Zo wordt het protocol geen papieren protocol dat voor iedereen passend is (en daarmee voor niemand), maar een bruikbare richtlijn hoe de gemeente Waalwijk het risico op agressie en geweld reduceert en omgaat met agressie- en geweldsincidenten. De (herhalings)trainingen vinden plaats vanaf 2020.

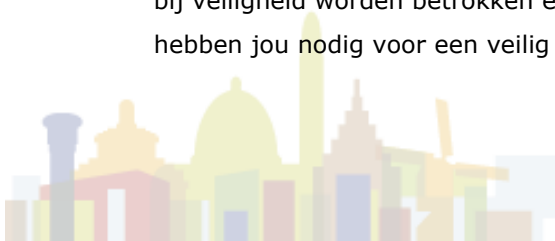
Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

In 2017 is besloten organisatiebreed een training rondom agressie aan te bieden aan medewerkers. De laatste trainingen rondom weerbaarheid voor onze publieke taak zijn in januari 2019 georganiseerd. Voor nieuwe medewerkers wordt in 2019 deze training bij de onboarding van nieuwe medewerkers meegenomen. Ook wordt nog een veegklas training georganiseerd. Binnen de organisatie bleek behoefte aan een vervolg op de trainingen, waarbij per team gekeken wordt naar de risico's en persoonlijke beschermingsmiddelen die nodig zijn om de publieke taak veilig uit te voeren. Voor het 'project publieksagressie' is in 2018 een plan van aanpak opgesteld en is extra capaciteit gecreëerd (8 uur per week gedurende 6 maanden). Wegens een vacature schuift de planning van dit project op. Vanaf half april gaat het project volop van start. In het eerste kwartaal van 2019 is al wel gestart met de fysieke beveiligingsmaatregelen zoals de personeelstoegang veiliger maken en een proef met het alarmeringssysteem Picasse.

B19 | Communicatie kalender en campagne

Vanuit de bestaande communicatiekalender richten we ons op inwoners en bedrijven waardoor zij bij veiligheid worden betrokken en het onderwerp meer van hen wordt. Basis is de campagne 'we hebben jou nodig voor een veilig Waalwijk'. Gestart in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

De communicatiekalender 2019 wordt om de week bijgewerkt en maandelijks wordt een thema vanuit 'Veilig Waalwijk' gepubliceerd. Naast 'oude' media wordt er ook actief gebruik gemaakt van nieuwe multimedia. De campagne 'we hebben jou nodig voor een veilig Waalwijk' wordt breed aangevlogen in wijken waar we contact leggen met sleutelfiguren uit de wijken zelf. Zo zorgen we ervoor dat de campagne op een breed draagvlak kan steunen.

Beleidsveld 0 | Bestuur en Ondersteuning

Doelstellingen

Bestuur

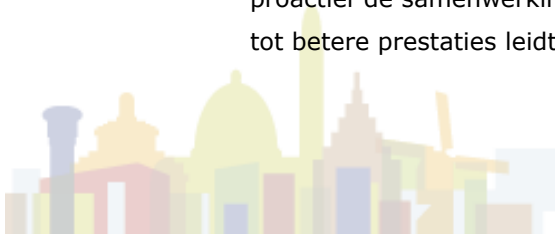
- **We voeren de strategische visie 'Samen werken aan de toekomst' uit**

In september 2017 is de strategische visie 'Samen werken aan de toekomst' in de raad vastgesteld. Hierin staan onze missie en de vier ambities verwoord waar aan we werken. Samen met onze inwoners, ondernemers en organisaties werken we aan de uitvoering van de 25 doelstellingen in de pijlers Leefklimaat, Arbeidsmarkt, Bereikbaarheid, Samenwerking en Duurzaamheid.

- twee keer per jaar worden bestuur en samenleving geïnformeerd over stand van zaken in de uitvoering van de strategische visie.
- organiseren de Waalwijkse LABS.
- 25 doelstellingen uit de strategische visie worden vertaald naar concrete acties en voorzien van middelen en dan opgenomen in de begroting.

- **Wij zijn een assertieve en proactieve speler in regionale-, provinciale-, landelijke- en internationale netwerken**

Daarmee zorgen we er voor dat de Waalwijkse belangen en positie goed op de bestuurlijke agenda's staan, want voor steeds meer van onze ambities is samenwerking met andere overheden nodig. Passend bij de inhoud en omvang van de taak of opdracht, zoeken we proactief de samenwerking als dit op kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid en klantgerichtheid tot betere prestaties leidt. Dit doen we bijvoorbeeld via netwerken als de Langstraat, Regio

Hart van Brabant, Midsize Brabant, het Platform Middelgrote Gemeenten, VNG en onze partnerstad Unna.

- onze ambities en doelstellingen zijn bekend bij relevante externe netwerken.

- **Waalwijk kent een open en transparante bestuursstijl**

Een bestuursstijl waarbij we proactief de samenwerking opzoeken. Met inwoners, organisaties, ondernemers en andere overheden (zie intergemeentelijke samenwerking). We investeren daarom in meer samenwerken met de Waalwijkse samenleving (schaalverdieping) en daarbuiten (schaalvergroting). Daarnaast streven we ernaar de omschakeling te maken van een overheid die bepaalt, naar een samenleving die bepaalt.

Maatregelen

B19 | Blijven investeren in ons regionale (samenwerkings)netwerk

We zijn een proactieve speler in de regio. We zorgen ervoor dat de belangen en positie van Waalwijk regionaal, provinciaal, landelijk en internationaal, op de bestuurlijke agenda's staan. Dat doen we via:

- **Regionaal:** de Langstraat samenwerking. Als we samen een hoger ambitieniveau kunnen realiseren dan alleen, dan zoeken we samenwerking met Heusden en Loon op Zand. We onderzoeken of dit het geval is voor de thema's ondermijning, arbeidsmigranten en duurzaamheid. In Hart van Brabant werken we aan de Strategische Meerjaren Agenda (MRA) voor onze regio.
- **Provinciaal:** Met Midsize Brabant wordt er met zeven Brabantse gemeenten gewerkt aan de uitwerking en uitvoering van de vijf thema's uit het werkdocument 'Potenties en proeftuinen, oktober 2017': Binnenstad, Sociale Veerkracht, Logistiek, Nieuwe Economie en Mobiliteit. Op deze thema's wordt ook samenwerking gezocht met de provincie.
- **Landelijk:** Met Platform Middelgrote Gemeenten wordt er gewerkt aan de uitwerking en de uitvoering van een nieuwe gezamenlijke werkagenda.
- **Internationaal:** In december 2018 hebben we een Letter of Intent getekend met onze partnerstad Unna. We hebben afgesproken het partnership te vernieuwen en in 2019 een programma op te stellen. Pijlers zijn (1) economie & ondernemerschap, (2) technologie & innovatie en (3) jongeren.

■ **Tijd**

De uitvoering verloopt volgens planning.

Burgerzaken

De dienstverlening richting 2020 is gestoeld op de volgende uitgangspunten:

1. Dienstverlening is van ons allemaal
2. Digitaal waar het kan en persoonlijk als het nodig is
3. Onze dienstverlening is kanaalafhankelijk
4. Wij zijn altijd bereikbaar
5. Wij werken van buiten naar binnen
6. Wij werken proactief mee aan ontwikkelingen op het gebied van plaats-onafhankelijke dienstverlening

Binnen onze dienstverlening staan hostmanship, deskundigheid en doorlooptijd centraal. We behandelen de klant zoals we zelf behandeld willen worden waarbij we met onze deskundigheid de vraag, het verzoek of de melding afhandelen binnen een redelijke en voor de klant heldere doorlooptijd.

Indicatoren

35. Digitale dienstverlening inwoners (score 0-10)

Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners / burgers geven voor de digitale dienstverlening van de gemeente. De score is afkomstig uit het klantbelevingsonderzoek Burgerpeiling (BP) en de meting geeft zicht op de tevredenheid / waardering ten aanzien van de digitalisering van de dienstverlening / het digitaal aanbod. In de Burgerpeiling (kto) is o.a. aandacht voor hostmanship, het contactkanaal balie, telefoon / telefonie en post / schriftelijk en de online kanalen website, e-mail en social media.

Score 0 - 10	2016
M50	6,7
Waalwijk	6,49

36. Directe dienstverlening inwoners (score 0-10)

Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven voor de dienstverlening van de gemeente.

Jaar	2016
M50	6,7
Waalwijk	6,49

62. Verhuizing ontwikkeling succesratio (in %)

Percentage	2019-06	2019-07	2019-08	2019-09	2019-10
Waalwijk	62	56	58	52	52
M50	46	53	58	50	45

63. BRP ontwikkeling succesratio (in %)

Percentage	2019-06	2019-07	2019-08	2019-09	2019-10
Waalwijk	56	53	54	43	41
M50	55	46	41	39	36

64. Overlijden ontwikkeling succesratio (in %)

Percentage	2019-06	2019-07	2019-08	2019-09	2019-10
Waalwijk	95	90	97	100	73
M50	95	100	90	86	88

65. Melding openbare ruimte ontwikkeling succesratio (in %)

Percentage	2019-06	2019-07
Nederland	59	47
Waalwijk	56	54

66. Evenementenvergunning ontwikkeling succesratio (in %)

Percentage	2019-06	2019-07
Nederland	85	86
Waalwijk	95	94

Maatregelen

B19 | Digitaal aanvragen van rijbewijzen en reisdocumenten

De applicatie die gebruikt wordt bij Publiekszaken bevat de mogelijkheid dat de inwoner thuis start met het aanvragen van zijn reisdocument of rijbewijs. De inwoner moet nog wel naar het gemeentehuis komen om zijn pasfoto in te leveren, handtekening te zetten en (als het nodig is) een vingerscan te laten maken .

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

■ Tijd

Vanaf eind november is het mogelijk om de aanvraag voor een reisdocument of rijbewijs thuis te starten. Inwoners die dit doen hoeven in het stadhuis alleen nog maar hun pasfoto in te leveren, handtekening te zetten en eventueel vingerafdrukken achter te laten.

B19 | Invoeren van Whatsapp als communicatiekanaal

Naast telefoon, persoonlijk contact, webformulieren en email zijn er nog andere communicatiekanalen. De inwoners van Waalwijk communiceren ook al met ons via Facebook en Twitter. Ook WhatsApp is steeds meer een kanaal wat gebruikt wordt als zakelijk communicatiekanaal. Aan de hand van de ervaringen die we opdoen met de pilot WhatsApp bij team belastingen voeren we deze vorm van communicatie in.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

■ Tijd

Vanaf 4 februari jl. is het mogelijk om via WhatsApp met de gemeente te communiceren.

B19 | Uitbreiding van mogelijkheden om digitaal zaken te doen met de gemeente

Onze gemeente timmert aan de weg met haar digitale dienstverlening. Dat betekent dat inwoners en ondernemers steeds meer producten en diensten digitaal kunnen aanvragen via waalwijk.nl. In de top 200 van digitale volwassenheid staan we voor dienstverlening aan onze inwoners op plek 17 en voor dienstverlening aan onze ondernemers op plek 2. Onze ambitie is om in de top 10 te (blijven) staan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

■ Tijd

In de landelijke meting zijn we gestegen van plaats 17 naar 14 met ons digitale aanbod voor inwoners. Onze digitale volwassenheid voor ondernemers scoort als enige gemeente 100% waarmee we dus op de eerste plaats zijn geëindigd.

B19 | Verbeteren van informatie aan de inwoners

Via verschillende kanalen kunnen de inwoners informatie bij ons krijgen. We willen deze informatie voorziening continu verbeteren. In 2019 gaan we de persoonlijke internetpagina en bedrijveninternetpagina door ontwikkelen. Inwoners en bedrijven hebben inzicht in de status van lopende zaken en kunnen verzonden documenten via deze pagina downloaden. Ook blijven we aandacht besteden aan het verbeteren van onze telefonische bereikbaarheid en de vindbaarheid van informatie op onze website.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

■ Tijd

In het vierde kwartaal kunnen inwoners en ondernemers weer beschikken over hun persoonlijk of bedrijven internet pagina.

Financiën

Duurzaam financieel beleid en beheer

1. Een gezond evenwicht tussen eigen- en vreemd vermogen
2. Voldoende weerstandsvermogen om de aanwezige risico's te dekken
3. Een zo laag mogelijke belastingdruk, c.q. woonlastendruk
4. Een efficiënt werkende (beheer)organisatie

Wat gaan we daarvoor doen?

- Wij leggen de raad structureel sluitende begrotingen voor
- Wij zetten in op continuering van het repressief toezicht door de Provincie

- Aanvullend eigen vermogen dat in deze bestuursperiode ontstaat gebruiken wij in principe om de vermogenspositie te versterken
- Bij elke investering stellen wij ons nadrukkelijk de vraag wat hiervan naar de toekomst toe de financiële gevolgen zijn
- We streven naar een weerstandratio van 1,4 (ruim voldoende) maar accepteren onder omstandigheden een ratio van tenminste 1,0
- Wij doen geen voorstellen om belastingen met meer dan het inflatiepercentage te verhogen
- Wij continueren bestaande maatregelen en onderzoeken nieuwe maatregelen om het betaalgemak voor inwoners en bedrijven te bevorderen
- Wij betalen minimaal 85% van de facturen aan onze leveranciers binnen 30 dagen.

Indicatoren

01. Formatie (fte per 1.000 inwoners) (BBV)

Het aantal fte per 1.000 inwoners.

Jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Waalwijk	6,96	7,08	7,16	7,1	7,7	7,99
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal

02. Bezetting (fte per 1.000 inwoners) (BBV)

fte per 1.000 inwoners

Percentage	2015	2016	2017	2018	2019
Waalwijk	6,56	6,68	6,71	6,65	6,74

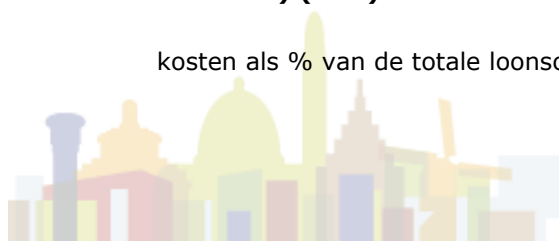
03. Apparaatskosten (per inwoner) (BBV)

per inwoner

aantal euro	2017	2018	2019	2020
Waalwijk	570	611	661	717

04. Externe inhuur (kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen) (BBV)

kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen.

Percentage	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Waalwijk	16,32	19,23	12,55	13	11,76	13,8

05. Overhead (% van totale lasten) (BBV)

% van de totale lasten.

Percentage	2017	2018	2019	2020
Waalwijk	10,31	10,09	8,43	8,87

Maatregelen

B19 | Actualiseren van de Nota Reserves en Voorzieningen om de 2 jaar
In 2019 wordt de Nota reserves en voorzieningen 2015 geactualiseerd.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

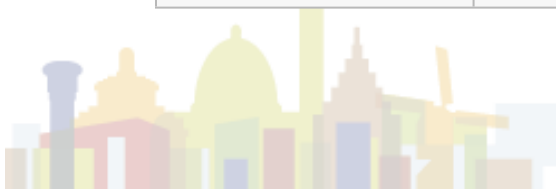
Tijd

De nota van reserves en voorzieningen 2019 stond in eerste instantie gepland voor de raad (A) van 28 november 2019, maar is in overleg met de Griffie doorgeschoven naar 20 februari 2020.

Financiële afwijkingen

Sub-beleidsveld Bestuur

Onderwerp/NJB01	Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers				
Productnummer en naam	001	Bestuursorganen: raad			
Budgethouder	Griffier	Portefeuillehouder	A. Kleijngeld		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 80	N 36	N 36	N 36	N 36

Saldo	N 80	N 36	N 36	N 36	N 36
Toelichting					
<p>Op 1 januari 2019 is een nieuwe Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers van kracht en op 12 september 2019 heeft de raad de Verordening Rechtspositie raads- en commissieleden 2019 geamendeerd vastgesteld. In het oorspronkelijk raadsbesluit stond dat de extra kosten, voortvloeiend uit dit besluit en de verordening worden opvangen binnen het budget van de raad en dat vanaf 2020 deze kosten structureel worden meegenomen in de begroting. De financiële gevolgen van het amendement – het invoeren van een jaarlijkse vergoeding voor raadsleden voor verzekering arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden (een eenmalige vergoeding voor de werkzaamheden van een maand) – zijn echter dusdanig dat deze voor 2019 niet kunnen worden opgevangen binnen het budget van de raad.</p> <p>Vanaf 2019 dient het budget van dit productnummer structureel verhoogd te worden i.v.m.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verhoging toelage fractievoorzitters; • Jaarlijkse vergoeding voor raadsleden voor verzekering arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden (een eenmalige vergoeding voor de werkzaamheden van een maand); • Vergoeding ziektekostenverzekering voor raadsleden; • Kosten scholing voor raadsleden en fractievolgers; • Kosten collectief abonnement beroepsvereniging (Vereniging voor Raadsleden) voor raadsleden en fractievolgers. 					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 80.000 in 2019 en met een structureel nadeel van € 36.000 met ingang van 2020.</p>					

Sub-beleidsveld Burgerzaken

Onderwerp/NJB02	Zaterdagopenstelling publiekszaken				
Productnummer en naam	004	Publiekszaken			
Budgethouder	Teammanager Publiekszaken	Portefeuillehouder	A. Kleijngeld		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten		N 50			
Baten		V 50			
Saldo		0			

Toelichting

In het coalitieprogramma 2018- 2022 'Samen duurzaam vooruit' is € 50.000 beschikbaar gesteld voor de openstelling op zaterdag van de publieksbalie. Hierbij is vastgelegd dat er na 1 jaar wordt geëvalueerd. De evaluatie kan nog niet worden opgestart want het jaar is nog niet voorbij. Voorgesteld wordt om de proef vooralsnog te continueren tot de evaluatie is afgerond. Dit kan alleen als er voor 2020 middelen beschikbaar worden gesteld; net zoals in het oorspronkelijke voorstel komen deze ten laste van de Beleidsreserve. Mocht uit de evaluatie blijken dat de zaterdagopenstelling komt te vervallen dan komt het resterende bedrag vrij te vallen.

Maatregel

Per saldo is er geen effect voor het Najaarsbericht.

Voor 2020 een incidenteel bedrag beschikbaar stellen van € 50.000 ten laste van de Beleidsreserve.

Onderwerp/NJB03	Verkiezingen				
Productnummer en naam	006	Verkiezingen			
Budgethouder	Teammanager Publiekszaken	Portefeuillehouder	A. Kleijngeld		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 24				
Saldo	N 24				
Toelichting					
Dit jaar zijn er drie verkiezingen georganiseerd. In maart de verkiezingen voor de Provinciale Staten en het Waterschap en in mei de verkiezing voor het Europees Parlement. Het in de begroting 2019 geraamde bedrag is niet toereikend voor de hiermee samenhangende kosten.					
In de Meircirculaire 2019 is een bedrag beschikbaar gesteld van € 33.800 voor het organiseren van de waterschapverkiezingen. Dit bedrag zit incidenteel als voordeel in algemene uitkering gemeentefonds 2019, maar is echter niet geoormerkt. Dit omdat er in het verleden voor gekozen is om niet voor alle verkiezingen afzonderlijk budget te ramen. Dit heeft als gevolg dat er een negatief saldo kan ontstaan, zeker in het jaar dat er meerdere verkiezingen zijn.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 24.000 in 2019.					

Sub-beleidsveld Financiën

Onderwerp/NJB04	Onderuitputting kapitaallasten				
Productnummer en naam	Diversen	Diversen			
Budgethouder	Teammanager Financiën en inkoop	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 713				
Saldo	V 713				
Toelichting					
<p>Er is sprake van onderuitputting kapitaallasten omdat een in werkelijkheid lagere boekwaarde dan geraamd per 1 januari 2019 leidt tot lagere kapitaallasten. De beoogde investeringen hebben nog niet of nog niet volledig plaatsgevonden.</p> <p>Op basis van de jaarrekening 2019 zal in het Voorjaarsbericht 2020 over de bijstelling van de kapitaallasten worden gerapporteerd voor de Meerjarenbegroting.</p>					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 713.039 in 2019.					

Onderwerp/NJB05	Software Team Financiën				
Productnummer en naam	987	KP Financiën en Inkoop			
Budgethouder	Directie	Portefeuillehouder	R. Bakker		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023

Lasten					
Baten	N 25	N 10	N 10	N 10	N 10
Saldo	N 25	N 10	N 10	N 10	N 10
Toelichting					
<p>In 2019 is de gemeente overgegaan op In Proce. Gelijktijdig is de scanapparatuur voor facturen vervangen. Tevens is de softwareleverancier meer dan gemiddeld ingeschakeld vanwege aanpassing aan zowel Civision Middelen als Civision Innen. Dit betekent een incidenteel nadeel van € 15.000 in 2019.</p> <p>Daarnaast is sprake van een structureel nadeel van € 10.000 vanwege de aanschaf van software voor zowel E-facturering als voor het operationeel maken van de archief functie binnen beide systemen. Deze beide acties vloeien voort uit een wettelijke verplichting.</p>					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 15.000 in 2019 en een structureel nadeel van € 10.000 met ingang van 2019.</p>					

Onderwerp/NJB06	Arbeidsvoorwaardenbeleid				
Productnummer en naam	973	Algemene kostenplaats personeel			
Budgethouder	Teammanager HRM en ondersteuning	Portefeuillehouder	A. Kleijngeld		
Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 133	N 133	N 133	N 133	N 133
Saldo	N 133	N 133	N 133	N 133	N 133
Toelichting					
<p>Met het samenstellen van de begroting 2019 is het budget arbeidsvoorwaardenbeleid, waaronder de parkeerkaarten personeel, het cafetariamodel en de storting in de reserve personeelsfeest, niet juist geraamd en naar beneden bijgesteld. Met deze mutatie wordt het budget weer op het oorspronkelijke niveau geraamd.</p>					

Maatregel
In het Najaarsbericht rekening houden met een structureel nadeel van € 133.000 met ingang van 2019.

Onderwerp/NJB07	Opbrengst onroerende zaakbelastingen				
Productnummer en naam	061	OZB woningen			
	062	OZB niet woningen			
Budgethouder	Teammanager Vergunningverlening en belastingen	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 105				
Saldo	N 105				
Toelichting:					
Op basis van nu bekende gegevens blijft de OZB-opbrengst 2019 naar verwachting per saldo € 105.000 achter; enerzijds door een voordeel van € 10.000 op woningen en nadeel van € 115.000 op niet-woningen. Er heeft door bouwwerkzaamheden en de geldende wetgeving een verschuiving plaatsgevonden van de aanslagoplegging van het tarief OZB-niet-woningen naar OZB-woningen. Daarnaast blijft de opbrengst niet-woningen achter door effecten op variabelen zoals WOZ-waarden, leegstand, bezwaarschriften. Vooralsnog is het structureel effect niet aan te geven, omdat 1 januari 2020 als nieuwe peildatum geldt.					
Maatregel:					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 105.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB08	Precario	
Productnummer en naam	916	Heffing precariorechten

Budgethouder	Teammanager Vergunningverlening en belastingen	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 45	N 45	N 45	N 45	N 45
Saldo	N 45	N 45	N 45	N 45	N 45
Toelichting					
<p>Het in de begroting 2019 geraamde bedrag voor precario heeft betrekking op twee verschillende 'soorten precario'. Gezamenlijk een bedrag van € 164.369.</p> <p>Het ene deel heeft betrekking op precario 'Bouw'. Onlangs is een bedrag ter hoogte van circa € 45.000,- 'via mediation' en mede op verzoek van de rechtbank met instemming van de externe partij tot stand gekomen.</p> <p>Het andere bedrag heeft betrekking op precario 'Op/boven Gemeentegrond' voor het plaatsen van zaken zoals lichtbakken, luifels, reclame-uitingen op/boven gemeentegrond. Dit bedrag ligt in lijn met de opbrengsten van de jaren daarvoor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2016: € 82.479 • 2017: € 75.540 • 2018: € 73.053 <p>Voor 2019 dient dit kohier nog opgelegd te worden. De verwachte opbrengst zal ongeveer gelijk zijn aan dat van vorig jaar, ca. € 75.000.</p> <p>De totale verwachte opbrengst is € 120.000.</p>					
Maatregel:					
In het Najaarsbericht rekening houden met een structureel nadeel van € 45.000 met ingang van 2019.					

Onderwerp/NJB09	Meicirculaire 2019 gemeentefonds / oormerkingen			
Productnummer en naam	914 en 924 915	Algemene uitkeringen / Integratie-uitkeringen Algemene baten en lasten		
Budgethouder	Teammanager Financiën en Inkoop	Portefeuillehouder	J. van den Hoven	

Bedragen x € 1.000

V = VOORDEEL N = NADEEL

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 1.400				
Baten	V 1.681				
Saldo	V 281				

Toelichting

a. Algemene uitkering gemeentefonds

	2019
Meicirculaire 2019	71.151
Decembercirculaire 2018	69.470
Verschil t.o.v. vorige circulaire	V 1.681

b. Geormerkte bedragen en stelposten

	2019
Afstemming loon- en prijsontwikkeling	
Uitkering BCF onder plafond	-100
Jeugdhulp extra middelen	980
Participatie IU	280
Voogdij 18+ IU	50
Compensatie Voogdij 18+	20
Maatschappelijke begeleiding DU	70

Verhoging taalniveau statushouders DU	50
Kerkenvisie DU	50
Totaal geormerkte bedragen en stelposten	N 1.400

Een nadere toelichting op deze wijzigingen is opgenomen in raadsinformatiebrief 44-19 d.d. 13 juni 2019.

c. Consequenties van de Meicirculaire 2019 voor de begroting 2019

Na het opmaken van de cijfers uit de meicirculaire (uitkomsten van bovenstaande tabellen a. en b. gecombineerd) is het effect ten opzichte van de begrotingspositie zoals opgenomen in de voorjaarsbericht 2019 (bedragen x € 1.000):

V = voordeel / N= nadeel	2019
Verschil AU t.o.v. vorige circulaire	1.681
Totaal geormerkte bedragen	1.400
Per saldo ten gunste / laste van de begroting	V 281

Voor de jaren 2020 en verder zijn de lasten en baten als gevolg van de Meicirculaire 2019 al structureel in de begroting 2020 opgenomen.

Maatregel

In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 281.000 in 2019.

Onderwerp/NJB10	Septembercirculaire 2019 gemeentefonds / oormerkingen				
Productnummer en naam	914 en 924 915	Algemene uitkeringen / Integratie-uitkeringen Algemene baten en lasten			
Budgethouder	Teammanager Financiën en inkoop	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	0	N 610	N 710	N 710	N 730
Baten	V 327	V 484	V 1.245	V 1.363	V 1.161

Saldo	V 327	N 126	V 535	V 653	V 431
--------------	-------	-------	-------	-------	-------

Toelichting

Ten opzichte van de Meircirculaire 2019 resulteert de Septembercirculaire 2019 in het volgende effect (bedragen x € 1.000):

a. Algemene uitkering gemeentefonds

Bedragen x € 1.000	2019	2020	2021	2022	2023
Meircirculaire 2019	71.151	73.057	73.195	72.661	73.439
Septembercirculaire 2019	71.478	73.541	74.440	74.024	74.600
Verschil t.o.v. vorige circulaire	327	484	1.245	1.363	1.161

b. Geormerkte bedragen en stelposten

Bedragen x € 1.000	2019	2020	2021	2022	2023
Ambulantisering GGZ	30	40	60	70	70
Participatie IU	-20	-10	-10	-10	0
Voogdij/18+ IU	-10	0	0	0	0
Invoering Wet verplichte GGZ (herverdeling)	0	-10	-10	-10	-10
Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten Jeugdhulp	0	-10	0	0	0
Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten WMO 2015	0	-50	0	0	0
Mobiliteitshulpmiddelen Wlz	0	-20	-20	-30	-30
BBZ levensvatbaarheidsonderzoeken	0	10	10	10	10
Donorwet	0	0	10	10	10
Totaal geormerkte bedragen	0	V 50	N 40	N 40	N 50

c. Bijstellen lonen / prijzen sociaal domein

Bedragen x € 1.000	2020	2021	2022	2023
Effecten lonen/prijzen etc. WMO 2015	-250	-250	-250	-250
Effecten lonen/prijzen etc. WMO HV	-140	-150	-150	-150

Effecten lonen/prijzen etc. jeugdzorg	-270	-270	-270	-280
Totaal effect	N 660	N 670	N 670	N 680

d. Totaaloverzicht Septembercirculaire 2019

Bedragen x € 1.000	2019	2020	2021	2022	2023
a. algemene uitkering	V 327	V 484	V 1.245	V 1.363	V 1.161
a. geormerkte bedragen	0	V 50	N 40	N 40	N 50
a. bijstelling lonen / prijzen sociaal domein	0	N 660	N 670	N 670	N 680
Totaal Septembercirculaire 2019	V 327	N 126	V 535	V 653	V 431

De financiële effecten met ingang van 2020 zullen bij het Voorjaarsbericht 2020 aan de meerjarenbegroting worden toegevoegd.

Maatregel

In het Najaarsbericht rekening houden met de hierboven vermelde bijstellingen voor de jaren 2019 t/m 2023.

Beleidsveld 1 | Veiligheid

Doelstellingen

Fysieke & integrale veiligheid

In het integraal veiligheidsbeleidsplan 2019-2022 staat weergegeven voor welke opgaven we staan. Nadere toelichting hierop vindt u onder het programma Veiligheid.

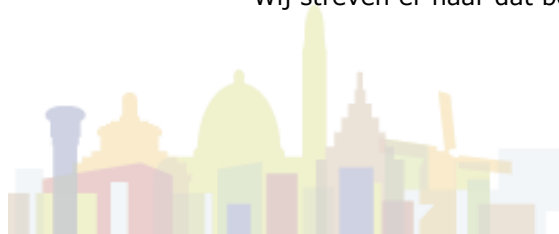
Het onderdeel fysieke veiligheid bestaat uit de volgende onderdelen:

- **Rampenbestrijding**

De Wet op de Veiligheidsregio's heeft de zorg voor de bevolking in geval van crises nadrukkelijk bij de gemeenten neergelegd. Waalwijk vervult deze opgave in nauwe samenwerking in district verband (Hart van Brabant). Wij willen goed voorbereid zijn op een eventuele ramp of zwaar ongeval. Daarom zorgen wij voor een actuele invulling van de crisisbeheersingsorganisatie, verzorgen een district programma voor opleiden-trainer-oefenen en hebben we zicht op de grootste risico's door middel van risico-inventarisaties.

- **Preventie**

Wij streven er naar dat bewoners en bedrijven zich kunnen beschermen tegen eventuele

fysieke crises. Deze zogenaamde 'preventieve' maatregelen communiceren wij als gemeente zelf en via de Veiligheidsregio.

- **Inspectie, Toezicht en Handhaving**

De activiteiten op het gebied van Inspectie, Toezicht en Handhaving (ITH) zoals omschreven in de visie op het Omgevingsbeleid, worden uitgevoerd met een 'bril van veiligheid'.

	2017	2018	2019 tot nu toe	Streefwaarde 2020
Aantal Last onder Dwangsom dealen	0	2	6	6
Aantal hennepkwekerijen	26	23	10	25
Aantal locaties met grondstoffen synthetische drugs	1	1	0	2
Aantal drugsdumpingen synthetische drugs	3	3	0	0
Percentage bemensing crisisorganisatie	100	100	100	100
Rapportcijfer leefbaarheid veiligheidsmonitor	7,5	Niet gemeten (enkel in de oneven jaren uitgevoerd)	Nog niet gemeten	Wordt niet gemeten in 2020 Maar voor 2021 ten minste 7,5
Aantal meldingen bij BOA's/politie	1067/5693	1350/5267	1219/4009	1350/5300
Aantal vernielingen	216	144	144	150
Aantal High Impact Crimes	304	240	183	225
Aantal DHW-controles	12	17	24	25
Aantal DHW-overtredingen	5	8	6	3
Aantal boetes APV	114	44	37	45
Aantal gecontroleerde grote evenementen	13	16	14	16
Aantal controles arbeidsmigrantenlocaties	23	32	39	60
Aantal handhavingsactiviteiten arbeidsmigrantenlocaties	15	20	32	50
Aantal meldingen m.b.t. personen met verward gedrag	159	158	90	140
Aantal casussen inzet wijk-GGZ-er	Niet bekend	67	77	80

Indicatoren

06. Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 inw 12-17jr) (BBV)

Het aantal verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

Aantal	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	130 aantal	183 aantal	199 aantal	287 aantal	224 aantal	194 aantal
M50	142 aantal	138 aantal	117 aantal	134 aantal	118 aantal	117 aantal

08. Diefstal uit woning per 1.000 inwoners (BBV)

Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.

Aantal	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	5,1	4,1	6,1	3,2	2,3	1,9	1,8
M50	5,4	4,8	3,8	3,6	3,1	2,7	2,3

07. Diefstal uit/vanaf voertuigen per 1.000 inwoners (BBV)

Het aantal diefstallen uit/vanaf voertuigen, per 1.000 inwoners.

Aantal	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	1,2	1	1	1,3	0,6	0,7	3,6
M50	1	1	1	0,9	0,8	0,8	2,8

09. Diefstal van brom-, snor-, fietsen per 1.000 inwoners (BBV)

Het aantal diefstallen van brom-, snor-, en normale fietsen, per 1.000 inwoners.

Aantal	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	5,3	3,4	7,5	6,2	2,8	2,3	1,9
M50	6,2	6,1	6,1	6	5,1	4,1	2,8

10. Winkeldiefstal per 1.000 inwoners (BBV)

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

Aantal	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	1,8	1,6	1,7	1,6	1,3	1,2	1,4
M50	2	2	2	2	1,9	1,7	1,7

Maatregelen

B19 | Communicatiekalender TLTH

Brede communicatie gericht op preventie en meldingen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

Iedere maand publiceren we een themapagina 'Veilig Waalwijk' waar een actueel thema op het gebied van veiligheid en/of leefbaarheid centraal staat. De opbouw van de themapagina is gericht op het verkrijgen van meldingen uit de gemeenschap. We roepen onze inwoners op tot het doen van meldingen. Om dat te bevorderen leggen we iedere keer weer goed uit waarom wel melden te verkiezen is boven niet melden. We gebruiken daar sprekende voorbeelden bij.

Ook de mogelijkheid om anoniem te melden maken we in 2019 makkelijker door de website daar op aan te passen.

B19 | Samenwerking tussen de gemeente Waalwijk en de OMWB verder verbeteren

Uitvoering geven aan de gemeenschappelijke regeling samenwerking OMWB.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Kleijngeld Nol

■ Tijd

De gemeente Waalwijk geeft invulling aan de uitvoering van de gemeenschappelijke regeling samenwerking OMWB.

Financiële afwijkingen

Sub-beleidsveld Integrale veiligheid

Onderwerp/NJB11	Uitvoeringskosten overlast				
Productnummer en naam	102	Openbare orde en veiligheid			
Budgethouder	Teammanager Leefbaarheid, toezicht en handhaving	Portefeuillehouder	A. Kleijngeld		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 38				
Saldo	N 38				
Toelichting					
Door een wijziging van het jaarlijkse moment van facturatie door de gemeente Tilburg voor de kosten van nazorg van ex-gedetineerden is er in 2019 sprake van een nadeel van € 38.000.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 38.000 in 2019.					

Beleidsveld 2 | Verkeer, vervoer en waterstaat

Doelstellingen

Duurzaam en innovatief

De komende periode willen we inzetten op innovatie en duurzaamheid. We koppelen innovaties aan onze duurzaamheids- en economische ambities. We gaan vol voor e-bikes en e-cars, gedragsprojecten en zelfrijdend (service) vervoer. We investeren in betere voet- en fietspaden.

- **Waalwijk is een fietsvriendelijke gemeente**
 - vergroten aantal fietsbewegingen
 - daling van het aantal fietsongevallen
- **Waalwijk beschikt over hoogwaardig OV- netwerk**
 - meer gebruik van het openbaar vervoer
 - we zetten bij de provincie in op een betere OV aansluiting bedrijventerrein (Noordkant A59)
- **Waalwijk benut de mogelijkheden van Smart Mobility maximaal**
 - het aantal elektrische auto's stijgt
 - we voeren in deze raadsperiode een pilot uit op het gebied van Smart Mobility

Indicatoren

37. Elektrische laadpunten en tankpunten

Het aantal elektrische laadpunten en tankpunten voor biobrandstoffen/(groen)gas

Aantal	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Waalwijk	1 aantal	2 aantal	5 aantal	5 aantal	18 aantal	22 aantal
M50	2 aantal	2 aantal	4 aantal	6 aantal	14 aantal	18 aantal

Maatregelen

B19 | Regionale gebiedsontwikkeling N261

De regionale gebiedsopgave N261/N269 is één van de drie integrale gebiedsopgaven binnen de regio Hart van Brabant. Doelstelling van deze integrale gebiedsopgaven is om in een deelgebied van de regio, waar veel sectorale regionale opgaven samen komen, deze slim met elkaar te verbinden, zodat er meer regionale slag- en daadkracht kan ontstaan. De eerste stap van deze integrale gebiedsopgave was een verkenningsfase welke is afgerond. Na vaststelling van het plan van aanpak voor een vervolgtraject is voor dit project in 2019 het opstellen van een waardenkaart, omgevingskwaliteitenkaart en een uitvoeringsagenda van start gegaan. Vaststelling van deze producten is voorzien in 2020. Het resultaat dient om de markt te stimuleren en inspireren om een positieve bijdrage te leveren aan de kernkwaliteiten en kernwaarden in het gebied. De kwaliteiten-/waardenkaart kan daarbij als samenwerkingskader tussen overheid, ondernemers en onderwijs dienen bij gesprekken over en beoordeling van nieuwe initiatieven. Daarnaast dient het uitvoeringsprogramma om inzicht en overzicht te krijgen in projecten die leiden tot een versterking van de kernkwaliteiten en kernwaarden.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

■ Tijd

Project ligt op schema.

Economische bereikbaarheid

Bereikbaarheid en mobiliteit zijn voor Waalwijk van economisch levensbelang. De komende jaren werken we aan het vergroten van de economische bereikbaarheid. Het gaat dan om verkeer of transport van Waalwijk naar buiten de gemeente en andersom.

- **Verbeteren bereikbaarheid via de weg**

- rijtijden voor automobilisten en vrachtwagens (van en naar Waalwijk) nemen af.

- **Vergroten en verbeteren bereikbaarheid via water**

De gunstige ligging van Waalwijk aan de Maas biedt veel kansen met betrekking tot economische bereikbaarheid. Daarom hebben we de komende jaren twee doelstellingen die in relatie tot elkaar staan.

- Waalwijk is bereikbaar voor klasse V watertransport (nieuwe insteekhaven).
- volume watertransport neemt toe.

- **Verbeteren ontsluiting bedrijventerreinen**

We hebben als doel om de komende jaren verkeersstromen zo veel mogelijk te willen splitsen (auto/fiets). Dit om de algehele doorstroming en veiligheid van onze wegen (op onze bedrijventerreinen) te vergroten.

Indicatoren

38. Modal split (in %)

Percentage	2015
Noord Brabant	47,7
Waalwijk	41,4

Stedelijke omgeving

De tweede pijler uit het mobiliteitsplan richt zich op de bereikbaarheid en (verkeers)veiligheid binnen de stedelijke omgeving van Waalwijk, Sprang-Capelle en Waspik.

- **Vergroten verkeersveiligheid**

Wij zetten in op een daling van het aantal verkeersongevallen in Waalwijk. Daarom gaan wij door met het (her)inrichten van de openbare ruimte volgens de uitgangspunten van het verkeersveiligheidsprincipe 'Duurzaam Veilig' in combinatie met daar waar mogelijk een scheiding van de verkeersdeelnemers naar snelheid, rijrichting en massa door de aanleg van fietsvoorzieningen en rijbaanscheidingen.

- daling van het aantal verkeersongevallen in de kernen Waalwijk, Sprang- Capelle en Waspik.

- **Vergroten bereikbaarheid en parkeerservice bij winkelvoorzieningen**

We willen bereiken dat de parkeerplaatsen in het centrum beschikbaar zijn voor bezoekers en bewoners van het centrum. We doen dit door te faciliteren in parkeerterreinen en parkeerplaatsen. De beschikbaarheid is gereguleerd door een naar gebied en gebruiker gedifferentieerde parkeerheffing op te leggen. Sinds mei 2017 zijn de parkeertarieven bijgesteld. Op de terreinen van de Els-Zuid en het Unnaplein is sindsdien het eerste uur parkeren gratis. Op het terrein aan de Taxandriaweg is het eerste en het tweede uur gratis. Op alle andere locaties kost het eerste uur parkeren € 0,10.

- **Wegen in goede staat houden en beheren**

Artikel 16 van de Wegenwet regelt het onderhoud van wegen, de toegankelijkheid van openbare wegen en bevat enkele verplichtingen voor de wegbeheerder. Een van die verplichtingen is de hen toegewezen wegen in goede staat te houden en verantwoord te beheren. De gemeenteraad van Waalwijk heeft hiervoor het plan 'Beeldkwaliteit Onderhoud Wegen' vastgesteld.

- Voor alle wegen in Waalwijk komen tot de classificatie 'minimaal veilig'. Dit met zo min mogelijk inzet van financiële middelen en met zo min mogelijk maatschappelijke overlast.

Financiële afwijkingen

Sub-beleidsveld Stedelijke omgeving

Onderwerp/NJB12	Hogere lasten nieuw aan te leggen brandkranen				
Productnummer en naam	203	Onderhoud wegen, straten en pleinen			
Budgethouder	Teammanager Beheer openbare ruimte en vastgoed	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 20				
Saldo	N 20				
Toelichting					
<p>In 2019 zijn diverse bluswatervoorzieningen aangelegd. Deze voorzieningen zijn onmisbaar voor de brandweer. De gemeente moet in eerste instantie voor een goede openbare bluswatervoorziening zorgen. In de begroting zijn hiervoor geen middelen geraamd. Vanwege de recente uitbreidingen is de aanleg van nieuwe bluswatervoorzieningen noodzakelijk gebleken. Of dit een structureel karakter krijgt zal nog worden gezien.</p>					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 20.000 in 2019.					

Beleidsveld 3 | Economie

Doelstellingen

Aantrekkelijke gemeente voor bedrijven

Waalwijk blijft voor (potentiële) ondernemers een interessante vestigingsplaats. Dienstverlening moet beschikbaar zijn als ondernemers daar om vragen met zoveel mogelijk maatwerk en persoonlijke aandacht.

De doelstellingen van de gemeente Waalwijk ten aanzien van de toekomst van haar bedrijventerreinen zijn vitale en duurzame bedrijventerreinen, met een goede balans tussen people, planet en profit. Bedrijventerreinen die voldoende gedifferentieerd zijn en een eigen herkenbare identiteit hebben.

Bedrijven voelen zich in Waalwijk 'thuis' en zijn niet geneigd om naar elders te vertrekken, waardoor er nauwelijks leegstand is. Een actieve inzet van de gemeente blijft hiervoor nodig. Dat betekent aandacht voor herinrichting en herstructurering van kavels en de aanpak van het openbaar gebied.

- **Nieuwe bedrijventerreinen (Haven 8)**

Vanwege afspraken met de regio en de provincie worden nieuwe terreinen alleen nog ontwikkeld om grootschalige logistiek te huisvesten.

- **In 2043 is Waalwijk klimaatneutraal en hebben de bedrijventerreinen daar een substantiële bijdrage aangeleverd**

Gemeente en ondernemers werken samen aan het bereiken van klimaat- en milieu-doelstellingen en aan de veiligheid van de bedrijventerreinen. De duurzaamheidsambities, ontwikkeling van de insteekhaven en het vrijkomen van de huidige haven maken dat herstructurering onze aandacht blijft vragen en om gerichte inzet vraagt. In Waalwijk is nog beperkt terrein uitgeefbaar. Hierdoor komt er meer en meer nadruk te liggen op bestaande bedrijven. Dit vereist een intensivering van het accountmanagement.

Indicatoren

11. Vestigingen (per 1.000 inw. leeftijd 15-64 jaar) (BBV)

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-75 jaar.

Aantal	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	116,2	118,6	120,4	123,1	123,2	128,8
M50	104,6	106,3	108,8	111,2	112,9	117

Maatregelen

B19 | Samenwerking in Midpoint Brabant

Midpoint voert de economische agenda van de regio Hart van Brabant uit (programmamalijn Economie binnen de Strategische Meerjarenagenda). Binnen Midpoint wordt gewerkt aan smart services, smart logistics, smart industries en smart leisure. Als Waalwijk participeren we in het bijzonder actief in het project Get Ahead in Europe.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

■ Tijd

Logistiek Midden Brabant is bezig met een herpositionering en gaat verder onder de naam Midpoint Brabant Smart Logistics. Om in 2020 opnieuw Logistieke Hotspot te zijn werken we samen met Midpoint Brabant en de gemeente Tilburg aan een campagne.

Regionaal werkgelegenheidscentrum

- **We brengen balans in vraag en aanbod op de arbeidsmarkt**

De meest kwetsbare mensen vragen extra aandacht en ondersteuning. We willen mensen helpen om weer een baan te krijgen door ondernemers te stimuleren arbeidsplaatsen te creëren voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt of door via het transferium werkervaring op te doen.

- **Zorgen voor adequate huisvesting (tijdelijke) arbeidsmigranten**

De afgelopen jaren zijn er steeds meer arbeidsmigranten in Waalwijk komen wonen. Zij hebben een grote betekenis voor onze economie. Om ervoor te zorgen dat onze bedrijven, daar waar onze lokale en regionale arbeidsmarkt hier niet in kan voorzien, gebruik kunnen blijven maken van (tijdelijke) arbeidsmigranten is een adequate huisvesting een belangrijke randvoorwaarde.

- **In 2019 wordt het Regionaal Bureau voor Toerisme opvolger van het Uitpunt**

Dit vraagt extra aandacht om tot goede afspraken (prestatie-indicatoren) te komen. Na 2019 is ook de opening van het Museum Plus voorzien. Daarnaast wordt de komende tijd extra ingezet op evenementen. Dit vraagt om een extra inspanning om het 'Verhaal van Waalwijk' goed op de kaart te zetten.

De missie van het RBT is een duurzame groei van de vrijetijdsector om economie, toerisme, cultuur, werkgelegenheid en leefbaarheid te verhogen. De visie is om ons te profileren via de iconen in het gebied: Efteling, Loonse en Drunense Duinen en Vestingstad Heusden. We profileren de Langstraat als gebied met het volgende verhaal:

In het hart van Brabant, te midden van grote steden, vinden we de betoverende Langstraat, aantrekkelijk door de combinatie van grote iconen en gastvrije lokale parels. Trots op haar ambachten en waar men graag verder kijkt. En of je nu je energie kwijt wilt of juist helemaal tot rust wil komen, hier vind je je plek.

Doel hierbij is meer bezoekers, meer bestedingen, meer overnachtingen, meer banen en het verhogen van de leefbaarheid. Bundeling van middelen moet zorg dragen voor gemeente overschrijdende arrangementen, betere programmering van evenementen en meer budget voor de promotie van de Langstraat.

Indicatoren

12. Functiemenging (%) (BBV)

De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Percentage	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	55,8	55,4	55,9	56	57	57,4
M50	52,3	51,7	51,4	51,5	51,7	51,9

13. Banen (aantal per 1.000 inw. 15-74 jr) (BBV)

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 74 jaar.

Aantal	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	725,3	722	739,6	746,8	782,8	802,8
M50	652	641,6	639,8	641,3	646,4	654,2

Maatregelen

B19 | Beoordelen (ruimtelijke) initiatieven

Binnen de gemeente komen regelmatig verzoeken binnen met een economisch karakter. Het gaat dan bijvoorbeeld om agrarische gerelateerde aanvragen of detailhandel (inclusief supermarkten) aanvragen. Vanuit het beleidsveld economie adviseren wij, indien nodig college en raad, hierover.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Tijd

Dit is een doorlopende activiteit. Geen bijzonderheden.

B19 | Hosten evenementen

In het kader van economische promotie dragen wij actief bij aan de uitreiking van de BOV-Trofee. We kijken hoe we evenementen, in samenhang met ons evenementenbeleid, zoals de 80 van de Langstraat en de Dag van de Logistiek meer kunnen benutten. Daar waar mogelijk proberen we (regionale) evenementen in Waalwijk te laten plaatsvinden.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Tijd

We blijven ons onverminderd inzetten om evenementen in Waalwijk te laten plaatsvinden. Daarbij wordt voor de organisatie van evenementen, althans voor de grotere evenementen die in Waalwijk plaatsvinden, aansluiting gezocht bij de prioriteiten in het beleid, zoals bijvoorbeeld schoen en leder georiënteerd. In 2019 staat het 'Schoenenmuseum' op de Dutch Design Week in Eindhoven. De Langstraatgemeenten participeren met de Rabobank, het museum en de leer- en schoenenbranche in 'Leather made Smart'. Dit initiatief bevindt zich op dit moment nog in de opstartfase. De initiatiefnemers hebben de ambitie om volgend voorjaar één of meerdere evenementen op het gebied van schoen- en leder te organiseren.

B19 | Regionaal Bureau voor Toerisme

In 2019 is het Regionaal Bureau voor Toerisme (RBT) van start gegaan. In het RBT werken we samen met de gemeenten Dongen, Heusden en Loon op Zand. In 2020 vindt een eerste evaluatie van het functioneren van het RBT plaats en vindt indien nodig aanscherping plaats.

Prestatie-indicatoren:

- Opbrengst toeristenbelasting 2018 €123.974

- Aantal fte vrijetijdsector: 181 vestigingen en 480 banen (sector cultuur, sport en recreatie)
- 124 vestigingen en 780 banen (sector logies, maaltijd en drankverstrekking) (peiljaar 2018)
- Totaal fte: 305 vestigingen en 1260 banen

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

■ Tijd

In augustus heeft het Regionaal Bureau voor Toerisme een presentatie gehouden voor de raad. De raad wordt jaarlijks geïnformeerd over de opbrengsten uit de toeristenbelasting en krijgt jaarlijks inzicht in de ontwikkeling van het aantal banen in de toeristisch-recreatieve sector. In 2020 wordt het Regionaal Bureau voor Toerisme geëvalueerd.

Financiële afwijkingen

Niet van toepassing.

Beleidsveld 4 | Onderwijs

Doelstellingen

Onderwijs

Onderwijshuisvesting

- Onze onderwijshuisvesting is voldoende, passend bij de vraag en bereikbaar.

Lokaal Educatieve Agenda

- **Vergroten taalvaardigheid en ontwikkelkansen bij inwoners**
 - 20 % minder taalachterstand
 - talent optimaal benutten: taalvaardigheid en ontwikkelkansen bevorderen
 - Voor- en vroegschoolse educatie organiseren en stimuleren dat alle peuters naar een voorschool gaan

- **Ouders betrekken bij onderwijs**

toename van 20% deelname educatief partnerschap

- **Het versterken van de samenhang en afstemming tussen Veiligheid, Passend Onderwijs, Jeugdhulp en Jeugdbeleid**

- optimale (preventieve) ondersteuning aan kwetsbare kinderen
- daling van het voortijdig schoolverlaten en schoolverzuim

Verbinden jongeren aan Waalwijk tijdens en na de studie

- **Stoppen van de braindrain**

We willen jongeren tijdens en na hun studie binden aan Waalwijk. Dit willen we bereiken door het verbeteren van de binding van het onderwijsaanbod aan Waalwijk.

- er zijn voldoende en aantrekkelijke stageplaatsen in Waalwijk
- we leggen strategische verbindingen met onderwijsinstellingen in onze omgeving

Indicatoren

14. Absoluut verzuim (per 1.000 inw. 5-18 jr) (BBV)

Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven. De periodeaanduiding "2018" staat voor schooljaar "2017/2018".

Aantal	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	0,89	0,44	0,89	1,04	0,82
M50	1,9	1,83	1,69	1,6	1,81

15. Relatief verzuim (per 1.000 inw. 5-18 jr) (BBV)

Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. De periodeaanduiding "2018" staat voor schooljaar "2017/2018".

Aantal	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	24,44	8,6	24,74	22,32	21,99
M50	29,5	28,79	28,94	28,14	22,94

16. Voortijdige schoolverlaters (VO+MBO) (BBV) (in %)

Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018"

Percentage	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	2,6	3,3	3,2	2,1	1,9	1,5	1,7	2,3
M50	2,9	3,2	3	2	1,6	1,5	1,7	1,8

Maatregelen

B19 | Activiteiten t.b.v. veiligheid en weerbaarheid leerlingen Voortgezet Onderwijs

In samenwerking met de VO scholen ontwikkelen we activiteiten waarmee we de veiligheid onder en de weerbaarheid van jongeren kunnen vergroten.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

Tussen de directies van alle VO scholen in Waalwijk en de gemeente Waalwijk (ambtelijk en bestuurlijk) is een overlegstructuur opgezet waarbinnen ervaringen worden gedeeld, projecten en initiatieven worden besproken en waar afspraken worden gemaakt over de werkwijze rondom zorg- en veiligheidsproblematiek. Dit heeft reeds goede resultaten opgeleverd en we gaan hiermee door.

B19 | Faciliteren en financieel mogelijk maken van kortdurende peuteropvang en voor- en vroegschoolse educatie

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

Uitvoering loopt volgens het beleid/uitvoeringsprogramma 'Jongleren 0-6' en 'Waalwijk Taalrijk'.

B19 | Inpandige uitbreiding Teresiaschool

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

Het schoolbestuur is bouwheer. De gemeente bekostigt de te realiseren voorziening "slechts". Gemeente zal naar verwachting in oktober 2019 van het schoolbestuur het goed te keuren bouwplan met kostenraming ontvangen. Na goedkeuring van het bouwplan kan het schoolbestuur tot opdrachtverstrekking overgaan. De streefdatum van ingebruikname (aanvang schooljaar 2019-2020) is in ieder geval niet gehaald.

B19 | Optimaliseren schakel tussen onderwijs en TWIJZ

Zorgdragen voor een preventieve zorg/ondersteuningsstructuur op scholen door:

- vroegtijdig signaleren van vragen en zorgen die worden gesignaleerd op de vindplaatsen, te weten de scholen voor primair – en voortgezet onderwijs;
- versterken van eigen kracht van de opvoeders.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

Zie B19 - Inzet schakelfunctionaris

B19 | Start bouw Kindcentrum Zanddonk

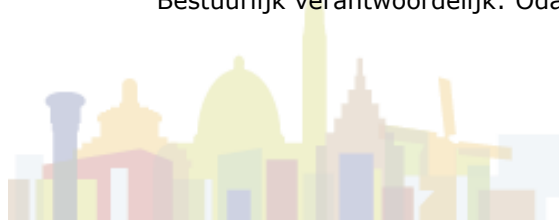
Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

De nieuwbouw van KC Zanddonk is eind 2018 van start gegaan. Het nieuwe gebouw wordt eind 2019 opgeleverd en begin 2020 in gebruik genomen.

B19 | Uitvoeren MIP 2015-2020

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

De overleggen met de schoolbesturen over de realisering van de in het geactualiseerde MIP 2015-2020 lopen. De gemeenteraad heeft de, als gevolg van het geactualiseerde MIP, benodigde aanpassing van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs vastgesteld (raadsvergadering 6 juni 2019). Over de door de schoolbesturen voor het huisvestingsprogramma 2020 ingediende verzoeken vindt eind 2019 besluitvorming door het college plaats. Over het voor de realisering van toegekende voorzieningen benodigd budget worden in 2020 nadere voorstellen aan de raad gedaan.

B19 | Uitvoering Waalwijk Taalrijk (3 pijlers)

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

Uitvoering loopt volgens het beleid/uitvoeringsprogramma 'Jongleren 0-6' en 'Waalwijk Taalrijk'.

Financiële afwijkingen

Sub-beleidsveld Onderwijs

Onderwerp/NJB13	Gymvervoer Kindcentrum Zanddonk				
Productnummer en naam	407 954	Huisvesting bijzonder basisonderwijs Mutaties reserves beleidsveld 4			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	D. Odabasi		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 17				
Baten	V 17				
Saldo	0				

Toelichting

In oktober 2017 is een krediet beschikbaar gesteld voor het realiseren van de nieuwbouw van Kindcentrum Zanddonk. Dit betreft huisvesting voor de basisscholen Pater van der Geld, OBS van der Heijden en MIKZ Kinderopvang. In verband met de, eerder dan gepland, sloop van de gymzaal is door het college in februari 2019 een besluit genomen over dekking van de niet geraamde kosten van het gymvervoer voor de leerlingen van beide scholen. De kosten van gymvervoer bedragen € 34.400 en zouden via het Voorjaarsbericht worden geraamd en ten laste moeten komen van de reserve Onderwijshuisvesting. In de 1^e kwartaalswijziging is reeds een bedrag geraamd van € 17.000 opgenomen. Het resterende bedrag van € 17.400 dient nog geraamd te worden in 2019.

Maatregel

Per saldo is er geen effect voor het Najaarsbericht.

De kosten voor een bedrag van € 17.400 kunnen ten laste worden gebracht van de reserve Onderwijshuisvesting (913012).

Beleidsveld 5 | Sport, cultuur en recreatie

Doelstellingen

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Onze ambities, doelstellingen en maatregelen voor openbaar groen vindt u terug in het programma Duurzaamheid. Maatregelen voor (openlucht) recreatie vindt u hieronder.

Indicatoren

39. Vindt dat de buurt voldoende groen heeft (in %)

Vindt dat de buurt voldoende groen heeft (19-64 jaar) Percentage volwassenen (19-64 jaar) dat vindt dat de buurt voldoende groen heeft.

Vindt dat de buurt voldoende groen heeft (65+ jaar) Percentage ouderen (65+ jaar) dat vindt dat de buurt voldoende groen heeft.

Percentage	2016
Regio Hart van Brabant (19-64 jaar)	78
Regio Hart van Brabant (65+)	90
Waalwijk (19-64 jaar)	78
Waalwijk (65+)	91

40. Vindt de buurt aantrekkelijk om in te bewegen (in %)

Percentage volwassenen (19+ jaar) dat vindt dat de buurt aantrekkelijk is om in te bewegen (zoals wandelen, hardlopen of fietsen).

Percentage	2016
Regio Hart van Brabant	80
Waalwijk	79

Maatregelen

B19 | Speelruimteplan openbare ruimte

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

■ **Tijd**

De gemeente Waalwijk wil kinderen stimuleren tot een gezonde en actieve levensstijl. Kinderen die vaak buitenspelen bewegen meer en zijn daardoor gezonder. Ze ontwikkelen hun creativiteit en fantasie met buitenspelen. Bovendien ontmoeten niet alleen kinderen elkaar door het buiten spelen. Ook de (groot)ouders doen meer contacten op in de buurt. Om kinderen te verleiden om naar buiten te gaan moeten de aangeboden speelplekken écht leuk en uitdagend zijn.

De gemeente Waalwijk wil daarom een hogere kwaliteit van de speelplekken, meer variatie in de inrichting. Dan kiezen kinderen eerder voor buitenspelen, blijven ze langer buiten en krijgen ze meer frisse lucht en beweging.

Dit is opgenomen in het speelruimteplan en wordt dit najaar aangeboden aan de gemeenteraad.

Sportaccommodaties

Onze sportaccommodaties zijn in goede onderhoudsstaat, veilig en duurzaam

Wij vinden het belangrijk om de inwoners voldoende mogelijkheden te bieden om vitaal en gezond te blijven. Een sporter moet zorgeloos kunnen genieten van zijn of haar sport. Naast het reguliere beheer en de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties wordt de komende jaren het volgende pakket aan maatregelen uitgevoerd:

- Renovatie Sportcentrum Waspik en turnhal
- Realisatie vechtsportcentrum

- Renovatie zwembad Zidewinde
- Toekomstvisie sportparken Elzenhage, De Gaard en Van Wijlen
- Project Gezonde Sportkantine

Maatregelen

B19 | Green deal Sportvelden

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen brengt mogelijk gevaar met zich mee voor mens, dier en milieu. De overheid onderschrijft dit en heeft, mede naar aanleiding van Europese richtlijnen, vanaf 31 maart 2016 een verbod ingesteld op het professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op verhardingen zoals geasfalteerde speelvelden, trottoirs, of tribunes bij sportaccommodaties. Vanaf 1 november 2017 is ook het gebruik op overige terreinen verboden, zoals de bloemperken of bossen bij sportaccommodaties. Landelijk zal het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op natuurgras sportvelden per 2020 verboden worden. Hiertoe is de zogenaamde 'Green Deal sportvelden' in het leven geroepen. Het gevolg hiervan is dat het onderhoudsregime geïntensiveerd moet gaan worden om onkruiden in natuurgras sportvelden te voorkomen. Het nieuwe onderhoudsregime vraagt om andersoortige en meer frequente machinale bewerkingen. Het sportseizoen 2018/2019 zal worden gebruikt de kosten hiervan inzichtelijk te krijgen, deze te spiegelen aan het onderhoudsbudget en zo nodig een voorstel te doen voor het aanpassen hiervan per 2020.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

Tijd

Per 1-1-2020 zal Team Sport alle sportvelden in de gemeente Waalwijk op basis van de Green Deal sportvelden gaan beheren.

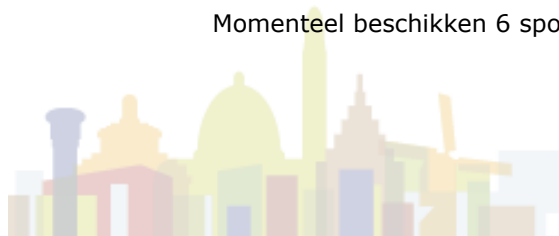
B19 | Stimuleren gezonde sportkantine's en rookvrije sportparken

Samen met Team Fit breiden we het aantal Gezonde Sportkantines verder uit. Rookvrije Sportkantines is een landelijk streven wat per vereniging ingevuld moet worden. Op lokaal niveau wordt dit nader bekeken en vervullen we een stimulerende rol bij de ontwikkeling van het verenigingsbeleid,

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

Tijd

Momenteel beschikken 6 sportkantines (Sporthal De Slagen, zwembad Olympia,

sportcentrum Waspik, sporthal De Zeine, v.v. R.W.B. en PSV De Paardenvriend) over het Gezonde Sportkantine vignet. Momenteel doorlopen de volgende verenigingen het certificeringstraject: v.v. NEO '25, v.v. Baardwijk en Hockeyclub Waalwijk. Dit is een onderdeel van de Gezonde sportomgeving die we willen creëren. De mogelijkheden om te komen tot rookvrije sportparken wordt in 2019/2020 in samenwerking met de verenigingen nader onderzocht. Dit ook in relatie tot de nieuw te ontwikkelen sportvisie en een lokaal sportakkoord in onze gemeente.

Sportbeleid

We bieden samen met lokale partners onze inwoners een aantrekkelijk en kwalitatief sport-/beweeg en cultuuraanbod aan. Vanaf 2017 maken we jaarlijks afspraken met partners uit onder andere het onderwijs, de kinderopvang, de zorginstellingen, het jongerenwerk, het welzijnswerk en cultuur in het kader van de Brede Impuls Combinatiefuncties (40% bijdrage door het rijk in de salariskosten van de Buurtsport- en Cultuurcoach). We organiseren jaarlijks voldoende Buurtsport- en Cultuurcoaches om aan deze stimuleringsregeling deel te kunnen nemen.

Vanuit een gezamenlijke visie zijn de diverse functies beschreven. We versterken de samenwerking en verbinden activiteiten om tot meer samenhang te komen. Er gebeurt al heel veel voor diverse doelgroepen (jong en oud) op het gebied van sport, bewegen, cultuur en gezondheid. Door activiteiten en doelgroepen te verbinden zijn we meer zichtbaar, meer innovatief en bereiken we meer mensen om in beweging te krijgen. We willen het een gemeenschapsproject laten zijn in plaats van een gemeentelijk project.

Het is van belang om door een gerichte inzet van communicatiemiddelen de bekendheid, bereikbaarheid en zichtbaarheid van alle activiteiten te promoten en deelname te stimuleren. De website GOwaalwijk.nl is het digitale platform voor alle inwoners. Het geeft een overzicht van alle activiteiten, evenementen en organisaties op het gebied van sport, cultuur, gezondheid en beweging. Verenigingen en organisaties kunnen via deze site de inwoners informeren en prikkelen om deel te nemen en gezonder te leven.

We voeren het projectplan 'Inzet Buurtsport- en Cultuurcoach 2017-2019' uit langs een drietal programmalijnen:

1. Sportief, gezond en cultureel opgroeien

Kinderen in Waalwijk krijgen de mogelijkheid om te leren hoe ze zich sportief, gezond en cultureel kunnen ontwikkelen.

2. Positieve gezondheid

Er is aandacht voor kwetsbare burgers. Inwoners worden in hun eigen kracht gezet. We focussen hierbij op het versterken van veerkracht, eigen regie en gezondheids- en beweegvaardigheden.

3. Spelbepalers

Sportaanbieders in Waalwijk worden ondersteund om een sterke vereniging te worden en hun maatschappelijk rol verder uit te breiden

Als JOGG-gemeente (Jongeren op Gezond Gewicht) creëren we samen met partners een gezonde omgeving waarin de inwoners van Waalwijk, met name jongeren, gezond kunnen wonen, werken, opgroeien en recreëren. We zetten de JOGG-aanpak als gemeente breed in binnen de leeftijdsgroep 0-19 jaar, met daarbij aandacht voor de wijken en kernen met hogere overgewichtcijfers. We zetten een tweetal landelijke succesvolle interventies in: de Drinkwater campagne en Team Fit (Gezonde sportkantine).

We willen met onze aanpak:

- Sport, bewegen en cultuur meer als middel inzetten.
- Iedere inwoner dezelfde kansen bieden op het gebied van sport, bewegen en cultuur.
- Meer sport, bewegen en cultuur stimuleren onder alle doelgroepen.
- Meer eigen verantwoordelijkheid en initiatieven van inwoners stimuleren.
- Meer mensen bij elkaar brengen en verbinding leggen tussen bewoners en de wijk.
- Meer samenwerking tussen verenigingen en organisaties stimuleren.
- Meer succesvolle projecten borgen.

We zijn succesvol als:

- Sport, bewegen en cultuur van en voor iedereen is.
- Er een gezonde leefomgeving is voor iedere inwoner.
- We de trend in stijging van het huidige overgewichtcijfer tegengaan en het stabiliseren.
- Er meer initiatieven van inwoners zelf zijn.
- Er gezamenlijk gestreefd wordt naar meer onderlinge verbondenheid en duurzame samenwerking.
- Alles wat we doen zichtbaar is.

Indicatoren

17. % Niet-sporters (BBV)

Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Percentage	2012	2016
Waalwijk	48,4	49,4
M50	47	49,5

Maatregelen

B19 | Inzet buurtsportcoaches en cultuurcoaches

We nemen structureel deel aan de Brede Impuls Combinatiefuncties. Het rijk heeft het budget vanaf 2019 opgehoogd en de doelstellingen geactualiseerd. Dit betekent dat we in 2019 de inzet op groepen mensen die belemmeringen ervaren en kwetsbare, minder kansrijke jongeren die een risico hebben op een verminderde actieve leefstijl samen met partners onderzoeken en ontwikkelen.

We gaan samen met onze partners nieuwe en uitdagende initiatieven ontwikkelen. Naast het jaarlijks Sport- en Cultuurplein bieden we in 2019 een ander groots event aan op het gebied van sport, bewegen, cultuur en gezondheid.

Activiteiten in de wijk voor onze kwetsbare ouderen breiden we verder uit. De Beweegcoach Senioren vervult hierin een belangrijke rol.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

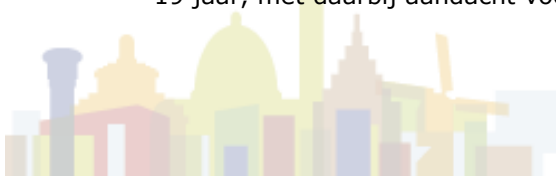
■ Tijd

De komende periode 2019 t/m 2022 nemen we structureel deel aan de Brede Impuls Combinatiefuncties en gebruiken we deze periode om onze doelstellingen te realiseren. In 2019 zetten we sport in als middel ter maatschappelijke activering van langdurige werklozen en onderzoeken we bij de ontwikkeling van de nieuwe sportvisie (start oktober 2019) de andere doelgroepen met een verminderde actieve leefstijl. Hiermee sluiten we ook aan bij de landelijke ambitie van het Nationaal Sportakkoord. Om dit te bewerkstelligen wordt in 2020 een Lokaal Sportakkoord gesloten met partijen op lokaal niveau.

We hebben in 2019 een nieuw groots evenement samen met lokale partijen georganiseerd, het GO Waalwijk Festival. Activiteiten in de wijk voor kwetsbare ouderen worden door de Beweegcoach Senioren geïnitieerd en uitgevoerd.

B19 | Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)

Als JOGG-gemeente (Jongeren op Gezond Gewicht) creëren we samen met partners een gezonde omgeving waarin de inwoners van Waalwijk, met name jongeren, gezond kunnen wonen, werken, opgroeien en recreëren. We zetten de JOGG-aanpak gemeente breed in binnen de leeftijdsgroep 0-19 jaar, met daarbij aandacht voor de wijken en kernen met hogere overgewichtcijfers. We zetten

een tweetal landelijke succesvolle interventies in: de Drinkwater campagne en Team Fit (Gezonde Sportkantine). In 2019 breiden we dit uit met het thema 'Groente, zet de tanden erin' en daarnaast richten we ons meer op de voordeur van onze inwoners in onze aanpak van overgewicht.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

Het JOGG-project wordt conform het plan van aanpak uitgevoerd.

B19 | Scannen van de financiële positie en organisatiekracht van verenigingen

We streven naar gezonde en vitale verenigingen, sterke verenigingen, die financieel gezond zijn en een bredere maatschappelijke rol op kunnen pakken. We zetten hiervoor de verenigingsondersteuner in en we organiseren meerdere keren per jaar netwerkbijeenkomsten. We gaan in 2019 een 0-meting uitvoeren om beter inzichtelijk te krijgen hoe onze verenigingen ervoor staan en wat ze nodig hebben om een sterke vereniging te worden of te blijven.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

■ Tijd

Dit hebben we (nog) niet opgepakt en laten we afhangen van de wens door de verenigingen w.b. verenigingsondersteuning en van de uitkomsten van de te organiseren bijeenkomsten i.k.v. nieuwe sportvisie.

Cultuur erfgoed & lokale media

Cultureel erfgoed

- We behouden het cultureel erfgoed, maken nieuwe functies mogelijk en verbeteren de toegankelijkheid en zichtbaarheid.
We zorgen ervoor dat het cultureel erfgoed in goede staat verkeert.

Lokale media

- Er is een lokale omroep in Waalwijk.
We richten ons op de zendvergunningen Maasstad Omroep Stichting Waalwijk en het behoud van de wijkkranten in Waalwijk, Sprang Capelle en Waspik.

Maatregelen

B19 | Pilot "Wet Blue"

Wet Blue (de kleur van met chroom geloid leer) is een lichtconcept geïnspireerd op de (nog steeds) bloeiende leer- en schoenindustrie in de Langstraat. Het heeft als doel deze in te zetten als unique sellingpoint van Waalwijk en daarmee de ambities op economisch, cultureel en ecologisch gebied te ondersteunen. Een van die ambities is het aantrekkelijker maken van het centrumgebied door het in samenwerking met het leder - en schoenmuseum en de centrumondernemers bevorderen van mogelijke thematisering op het gebied van schoen en leder(mode) om zo een nieuwe eigen identiteit te genereren. Wet Blue komt met name tot uiting in een lichtroute in het centrum, een aaneenschakeling van in deze kleur aangelichte gebouwen en objecten die een link hebben met leer in het heden en verleden. De start is met het aanlichten van het stadhuis, de Rabobank en de Hooisteeg gemaakt.

Het project wordt getrokken door de stichting Centrummanagement. Rabobank De Langstraat en de gemeente Waalwijk hebben in 2018 een startkapitaal van €75.000,- bij elkaar gebracht. Bijdragen van deelnemende bedrijven in combinatie met inzet van beschikbaar programmabudget en andere gaandeweg aan te trekken middelen moeten de uitbouw verder "op gang houden". Het aan de cofinanciering voor het commerciële (deelname van bedrijven) deel van de route in 2019 eventueel benodigde budget is (afhankelijk van daadwerkelijk aangroei tempo) nog lastig te ramen. Een tweede element in de route betreft (cultuur)historische elementen zoals aan de leer en schoenindustrie uit het verleden gerelateerde gebouwen en objecten. Voor dit in 2019 nog uit te werken aspect, dat meer op de weg van de gemeente ligt, zal ook een nader te bepalen beroep worden gedaan op voor de betrokken beleidsvelden kunst, cultuur, monumenten en economie beschikbare middelen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ Tijd

Tijdens het winterfeest december 2018 zijn een aantal objecten, waaronder de St. Jan en de Markt, tijdelijk aangelicht om de interesse bij ondernemers en bewoners te vergroten. Uit de kleine tien bedrijven die zich begin 2019 hebben aangemeld zijn drie concrete projecten voortgekomen die naar verwachting nog voor het eind van dit jaar kunnen worden uitgevoerd. Na afronding daarvan komt het eind van de momenteel voor het opstarten van (de eerste tranche van) het project beschikbare middelen inzicht.

Cultuurpresentatie

- **Cultuur levert een belangrijke bijdrage aan het leefklimaat in de gemeente Waalwijk**

Cultuur zorgt voor de nodige reuring en maakt de stad aantrekkelijk voor inwoners en

bezoekers. Inwoners nemen zowel actief als passief deel aan culturele activiteiten. Hierdoor ontmoeten ze elkaar, leren elkaar kennen en genieten ze samen van cultuur.

- **Kwalitatief betere evenementen en meer bezoekers**

We gaan het evenementenbeleid verder professionaliseren, de culturele samenwerking bevorderen en kunst en cultuur meer inbedden in de openbare ruimte. Een belangrijk ijkpunt is de opening van het nieuwe Schoen- en Ledermuseum in 2021. Dit sluit aan op de inhoud van onze centrumvisie.

Maatregelen

B19 | Cultuur Loper

Middels de methodiek van de Cultuur Loper (vanuit de regeling Cultuur met Kwaliteit 2017-2020) worden culturele activiteiten op basisscholen ingepast en verankeren de basisscholen cultuureducatie in hun schoolbeleid, zodat ieder kind in aanraking komt met deze discipline. Via de kadernota is hiervoor een bedrag van € 25.000,- per jaar beschikbaar gesteld vanaf 2017. Het streven is om uiteindelijk op alle basisscholen deze methodiek te introduceren/uit te voeren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ **Tijd**

Uitvoering van culturele activiteiten op alle basisscholen loopt volgens plan. Zeven basisscholen zijn het meerjarig traject aangegaan en zijn Cultuur Loper scholen. Op alle Waalwijkse basisscholen worden in meer of mindere mate cultuur educatieve activiteiten uitgevoerd. Hierbij wordt de methodiek van de Cultuur Loper zoveel mogelijk gevolgd.

B19 | Kunst in Openbare Ruimte

Bestuurlijk verantwoordelijk: Hoven John, van den

■ **Tijd**

Het kunstwerk 't Koffijhuis wordt dit jaar nog gerealiseerd en geplaatst aan de Halve Zolenroute. Naar alle verwachting zal dit plaatsvinden eind november 2019.

Sub-beleidsveld Cultuur erfgoed, lokale media

Onderwerp/NJB14		Meicirculaire 2019 Kerkervisie DU				
Productnummer en naam	512	Monumenten en archeologie				
	915	Algemene baten en lasten				
Budgethouder	Teammanager	Portefeuillehouder	E. Daandels			
	Ruimte, economie en werk					
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL						
		2019	2020	2021	2022	2023
Lasten		N 50				
Baten		V 50				
Saldo		0				
Toelichting						
In een brief van juli 2019 van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is een decentralisatie-uitkering toegekend van € 50.000. Via de Meicirculaire 2019 wordt dit bedrag zichtbaar en wordt het bedrag via het gemeentefonds beschikbaar gesteld. Bedrag van € 50.000 dient geraamd te worden op het product 512 Monumenten en archeologie.						
Maatregel						
Per saldo is er geen effect voor het Najaarsbericht. De begroting 2019 aanpassen: middelen van de decentralisatie-uitkering als budget ramen op het product 512 Monumenten en archeologie.						

Sub-beleidsveld Cultuurpresentatie

Onderwerp/NJB15		Instellen bestemmingsreserve Museum Plus - storten exploitatie voordelen 2019 in deze reserve			
Productnummer en naam	510	Oudheidkunde en volksfeesten			
	955	Mutaties reserve beleidsveld 5			
Budgethouder	Teammanager	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
	Maatschappelijke ontwikkeling				
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 461 N 461				
Saldo	0				

Toelichting

Op 24 oktober 2019 is aan de raad het voorlopig ontwerp van het nieuwe Schoenen en Leder Museum (Museum Plus) gepresenteerd. Daarbij is ook aangegeven dat reeds in de begroting 2019 en verder opgenomen, maar nog niet concreet voor uitgaven benodigde bedragen, voor het museum beschikbaar blijven. Het betreft een aantal posten op het product 510 Oudheidkunde en volksfeesten (met ingang van 2020 het product 514 Museum Plus): subsidie aan het museum, stelpost overig, afschrijvingen en rente.

Voorstel is om per jaar exact te bepalen welke middelen niet zijn uitgegeven en deze te storten in de nieuw te vormen bestemmingsreserve Museum Plus. Voor 2019 betreft dit in totaal € 461.000, bestaande uit lager uitgekeerde subsidie 2019 (€ 104.000), stelpost overig (€ 342.000) en afschrijvingen en rente (€ 15.000).

Op basis van huidige gegevens is de inschatting dat reserve met ongeveer € 1 miljoen zal worden gevuld, met als indicatieve bedragen:

Bedragen x € 1.000	2019	2020	Totaal	
Lagere subsidie	104	41	145	
Stelpost overig	342	542	884	
Afschrijvingen / rente	15	0	15 extra	
Totaal	461	583	1.044	

Daaruit wordt gefinancierd:

Bedragen x € 1.000		
Startkosten 2021		135
Kosten van verhuizing		100
Opening/marketing		130
Extra subsidie 4 jaar (4 x € 167.000)		668
Totaal		1.033

De bestemmingsreserve Museum Plus wordt in het raadsvoorstel Najaarsbericht 2019 via een apart raadsbesluit ingesteld, met daarbij de volgende bepalingen (conform de door de raad vastgestelde beleid met betrekking tot het instellen van bestemmingsreserve, raad 18 juni 2015)

a. de omschrijving van het doel waarvoor de reserve wordt gevormd:

De bestemmingsreserve Museum Plus dient ter dekking van incidentele aanloopkosten van het museum en ter dekking van de extra subsidie gedurende de 4 volle jaren na opening van het museum.

b. de minimale en/of maximale omvang:

De bestemmingsreserve is minimaal 0 en maximaal € 1,2 miljoen

c. de omvang en de wijze van stortingen en onttrekkingen (structureel of incidenteel), inclusief onderbouwing daarvan => zie specificatie hierboven.

d. de looptijd: start 2019, op basis van huidige inzichten looptijd maximaal tot en met 2026 (1 jaar na laatste extra subsidie).

Maatregel

Per saldo is er geen effect voor het Najaarsbericht.

Instellen van bestemmingsreserve Museum Plus (apart beslispunt in raadsvoorstel) en de niet benutte middelen 2019 voor een bedrag van € 461.000 te storten in deze reserve.

Sub-beleidsveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Onderwerp/NJB16	Salarissen buitendienst				
Productnummer en naam	982	KP Buitendienst			
Budgethouder	Teammanager Buitendienst	Portefeuillehouder	A. Kleijngeld		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 135				
Saldo	V 135				
Toelichting					
Op de salarissen van team buitendienst ontstaat een incidenteel voordeel vanuit de vacaturegelden. Met betrekking tot de functie van begraafplaatsbeheerder is eerst kritisch gekeken of invulling van de vacature nodig is. Dat blijkt van wel, en inmiddels is de wervingsprocedure gestart. De vacatures voor specialist groen konden tot voor kort niet ingevuld worden vanwege gebrek aan goede, geschoolde specialisten op de arbeidsmarkt. Het was zelfs ook niet mogelijk om mensen in te huren bij groenaanemers. Op dit moment lopen er weer een paar wervingsacties die er hoopvol uitzien.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 135.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB17		Tractie groenonderhoud			
Productnummer en naam	504	Onderhoud openbaar groen			
Budgethouder	Teammanager Buitendienst	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 60				
Saldo	V 60				
Toelichting					
<p>Afgelopen jaren is het wagenpark voor het groenonderhoud veelal vernieuwd. Onderhoudskosten zijn de eerste jaren van nieuw materieel uiteraard lager. Komende jaren zullen de kosten naar verwachting weer op het geraamde niveau uitkomen. Het incidentele voordeel wordt ingeschat op € 26.000.</p> <p>Er is een John Deere maaimachine aangeschaft. Dit was ter vervanging van het oude exemplaar. Het oude exemplaar heeft nog € 4.000 opgebracht. Deze had geen boekwaarde meer, waardoor dit een incidenteel voordeel oplevert.</p> <p>Brandstofkosten fluctueren, er wordt momenteel gewaarschuwd voor sterk stijgende brandstofprijzen. We onderzoeken momenteel de overgang naar duurzame(re) brandstof. Deze is naar verwachting duurder waardoor de kosten van brandstof naar verwachting (sterk) zullen stijgen. Het voordeel op de brandstofkosten (€ 30.000) moet daarom als incidenteel gezien worden.</p>					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 60.000 in 2019.					

Sub-beleidsveld Sportaccommodaties

Onderwerp/NJB18		Uitgaven zwembad Olympia			
Productnummer en naam	501	Zwembaden			
Budgethouder	Teammanager Sport	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		

Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 40				
Saldo	V 40				
Toelichting					
Op het product zwembaden is een incidenteel voordeel te melden van ongeveer € 40.000. Dit voordeel wordt grotendeels veroorzaakt door het gas- en elektraverbruik in de accommodatie. De zachte winter en het plaatsen van zonnepanelen hebben hieraan bijgedragen.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 40.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB19	Uitgaven sporthallen				
Productnummer en naam	502	Sporthallen en -zalen			
Budgethouder	Teammanager Sport	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 95				
Saldo	V 95				
Toelichting					
Voor sporthal De Slagen, sportcentrum Waspik en sporthal de Zeine is een incidenteel voordeel op de uitgaven te melden van ongeveer € 95.000. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een mindering op het gas- en elektraverbruik in de accommodaties door weersinvloed en zonnepanelen. Daarbij zijn er minder overige uitgaven noodzakelijk geweest.					

Maatregel

In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 95.000 in 2019.

Onderwerp/NJB20	Gymzaal Mesdaglaan (voormalige Koningsschool)				
Productnummer en naam	502	Sporthallen en -zalen			
Budgethouder	Teammanager Sport	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 11 V 2 V 36	N 11 V 2	N 11 V 2	N 11 V 2	N 11 V 2
Baten	V 9	V 9	V 9	V 9	V 9
Saldo	V 36	0	0	0	0
Toelichting					
<p>Voor de zomervakantie is besloten de exploitatie van de gymzaal aan de Mesdaglaan (voorheen in gebruik door de Koningsschool) voorlopig aan het Sportbedrijf te laten. Op basis van het huidige gebruik verwacht Sport een tekort op de exploitatiekosten (totaal € 11.000) van deze gymzaal van zo'n € 2000. Hiervoor wordt voorgesteld structureel de op het product nog aanwezige stelpost in te zetten van € 38.000. Voor 2019 kan het restant van de stelpost van € 36.000 als incidenteel voordeel worden gemeld.</p>					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 36.000 in 2019. De exploitatie van de gymzaal aan de Mesdaglaan budgettair neutraal structureel opnemen in de begroting.</p>					

Onderwerp/NJB21	SPUK (specifieke uitkering sport)		
Productnummer en naam	Diverse producten		
Budgethouder	Teammanager Sport	Portefeuillehouder	J. van den Hoven

Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 91				
Saldo	N 91				
Toelichting					
<p>Met ingang van 1 januari 2019 valt sport onder de BTW-vrijstelling. Dit betekent dat BTW van alle uitgaven niet meer aftrekbaar is, en tevens dat er over de opbrengsten geen BTW meer verschuldigd is. Om gemeentes te compenseren voor het nadeel van de voor eigen rekening komende BTW, is de SPUK-regeling (Specifieke Uitkering Sport) in het leven geroepen. De uitkering bedraagt in principe 17,5% van alle in de begroting opgenomen exploitatiebudgetten en investeringen sport incl. BTW. Het Rijk reserveert hiervoor jaarlijks een budget. Als het totaalbedrag dat door alle gemeentes samen geclaimd wordt hoger is dan het budget, dan krijgen alle gemeentes evenredig een lagere uitkering. Voor zover nu bekend, is het oorspronkelijke budget met een derde deel overvraagd. Zeer recent is bekend geworden dat het budget voor 2019 door het Rijk verhoogd is, maar nog steeds niet op het niveau van het totaal geclaimde bedrag. Dit betekent een lagere opbrengst op de exploitatie van € 91.000.</p> <p>De SPUK is ook van toepassing op investeringen sport. Deze SPUK wordt als inkomst geraamd op de kredieten. Ingeval het budget is overvraagd, betekent dit op kredieten een lagere bijdrage, dus een hogere kapitaallast die tlv de exploitatie komt. De definitieve SPUK van enig jaar is pas een jaar later bekend omdat verantwoording via de SISA loopt. Pas dan kan met zekerheid gezegd worden wat de bijdrage op een betreffend krediet is geworden. Afsluiten van het krediet kan dan ook pas plaatsvinden.</p>					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 91.000 voor de begroting 2019. In de begroting 2020 is het maximale nadeel, zijnde € 187.000, structureel verwerkt.</p>					

Onderwerp/NJB22	Vervanging sporttoestellen				
Productnummer en naam	502	Sporthallen en -zalen			
Budgethouder	Teammanager Sport	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023

Lasten					
Baten	V 40				
Saldo	V 40				
Toelichting					
<p>Voor de vervanging van sporttoestellen in alle sporthallen en –zalen is een structureel budget beschikbaar van € 76.000. Dit is een gemiddeld jaarlijks bedrag, gebaseerd op een rapport van leverancier Nijha. Jaarlijks worden in het Najaarsbericht de afwijkingen gerapporteerd. Soms is namelijk meer nodig en som minder. In 2019 verwachten we een bedrag van € 36.000 nodig te hebben. Het incidentele voordeel bedraagt daarom € 40.000.</p>					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 40.000 in 2019.</p>					

Onderwerp/NJB23	Onderhoud sportvelden				
Productnummer en naam	503	Sportparken			
Budgethouder	Teammanager Sport	Portefeuillehouder	J. van den Hoven		
Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 20				
Saldo	V 20				
Toelichting					
<p>Dit jaar zal naar verwachting minder uitgegeven worden aan het onderhoud van de sportvelden, er is sprake van een voordeel van € 20.000. Dit bedrag wordt incidenteel gemeld in verband met de meerkosten van de Green Deal vanaf 1 januari 2020, zoals opgenomen in de begroting 2020.</p>					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 20.000 in 2019.</p>					

Beleidsveld 6 | Sociaal domein

Doelstellingen

Doorontwikkeling integrale aanpak sociaal domein

- **Niet geïndiceerde zorg bevorderen**
Herijking koers sociaal domein en het gebruik maken van lokale zorg initiatieven.
- **Voorkomen dat jongeren tussen wal en schip vallen**
Veilig en gezond opgroeien van kinderen en herijking koers sociaal domein. Realiseren van een sluitende aanpak zodat iedere jongere tenminste een opleiding volgt of een dagbesteding / werk heeft. Iedere jongere die het nodig heeft krijgt passende ondersteuning en/of zorg. Er zijn geen thuiszitters.
- **Optimaliseren toegang sociaal domein**
Herijking koers sociaal domein en reorganisatie TWIJZ. Aansluiting jeugdhulp passend onderwijs. Digitalisering toegang sociaal domein.
- **Innovatie jeugdhulp**
Gebruik maken van lokale zorg initiatieven, herijking koers sociaal domein en digitalisering toegang sociaal domein. Versterken van de lokale ondersteuningsinitiatieven in Waalwijk.
- **Eenzaamheid daalt in Waalwijk**

Indicatoren

18. % Jongeren met een delict voor de rechter (BBV)

% 12-21 jarigen	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	2,75	2,45	2,14	1,6	1,29	1,29	1	1	1
M50	2,68	2,56	2,17	2,08	1,77	1,33	1	1	1

19. % Kinderen in uitkeringsgezin (BBV)

% kinderen tot 18 jaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	3,43	3,65	3,67	4,14	4,2	4,63	5	5	4
M50	3,96	4,26	4,3	4,76	5,08	5,19	-	-	5

20. Netto arbeidsparticipatie (BBV) (in %)

percentage	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	66,5	65,4	65,9	67,1	68,3	69,4
M50	66	65,4	66	66,3	67,2	68,4

21. Werkloze jongeren (BBV) (in %)

% 16-22 jarigen	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	1,1	0,82	0,84	1,13	0,85	1	2	2

22. Personen met een Bijstandsuitkering (aantal per 1.000 inwoners van 18 jaar en ouder) (BBV)

Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

aantal	2015-2	2016-1	2016-2	2017-1	2017-2	2018-1	2018-2
Waalwijk	26,8 aantal	27,1 aantal	27,9 aantal	27,6 aantal	26,3 aantal	25,6 aantal	24,6 aantal
M50	30,8 aantal	31,4 aantal	32,1 aantal	32,2 aantal	31,4 aantal	30,7 aantal	29,9 aantal

23. Lopende re-integratievoorzieningen (per 1.000 inw.15-65jr) (BBV)

Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar

aantal	2015-2	2016-1	2016-2	2017-1	2017-2	2018-1
Waalwijk	9,6 per 1000	9,9 per 1000	9 per 1000	12,5 per 1000	15,5 per 1000	17,1 per 1000
M50	25,9 per 1000	26,5 per 1000	28 per 1000	28,7 per 1000	28,9 per 1000	30,8 per 1000

24. Jongeren met jeugdhulp (% van jongeren tot 18 jaar) (BBV)

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

percentage	2016-1	2016-2	2017-1	2017-2	2018-1	2018-2
Waalwijk	7,7	8,7	9	9,3	10,4	11,5
M50	8,8	9,3	9,1	9,5	9,7	10,4

25. % Jongeren met jeugdbescherming (BBV)

Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

percentage	2015-1	2015-2	2016-1	2016-2	2017-1	2017-2	2018-1	2018-2
Waalwijk	0,7 %	0,8 %	0,7 %	0,7 %	0,6 %	0,6 %	0,6 %	0,6 %
M50	1,1 %	1,1 %	1 %	1 %	1 %	1,1 %	1,1 %	1,1 %

26. Jongeren met jeugdreclassering (BBV)

Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

percentage	2015-1	2015-2	2016-1	2016-2	2017-1	2017-2	2018-1	2018-2
Waalwijk	0,3 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,6 %	0,6 %
M50	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %

27. Wmo-cliënten met maatwerkarrangement (per 1.000 inwoners) (BBV)

aantal	2018-1	2018-2
Waalwijk	61	62
M50	51	52

16. Voortijdige schoolverlaters (VO+MBO) (BBV) (in %)

Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018"

Percentage	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Waalwijk	2,6	3,3	3,2	2,1	1,9	1,5	1,7	2,3
M50	2,9	3,2	3	2	1,6	1,5	1,7	1,8

Maatregelen

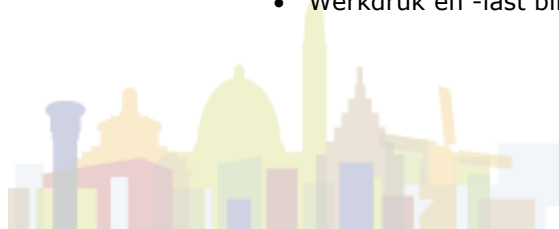
B19 | Doorontwikkeling TWIJZ

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

In de afgelopen periode is het gebiedsgericht werken voor het eerst geëvalueerd. Deze manier van werken is een belangrijke pijler van de reorganisatie zoals die binnen WijZ heeft plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat partners deze manier van werken erg positief ontvangen, daarnaast zijn de doorlooptijden positief ontwikkeld en zijn ook de medewerkers (voorzichtig) positief. Ook is voor het eerst een interne evaluatie gedaan naar de resultaten van de reorganisatie zoals die eind 2018 plaatsvond. Uit de resultaten hiervan blijkt dat de ervaren kwaliteit van dienstverlening van WijZ op het gebied van WMO en jeugd door inwoners positiever wordt beoordeeld dan voorgaande jaren. Daarnaast bleek uit medewerkerstevredenheidsonderzoek dat de meerderheid van het team (77%) aangeeft dat er steeds meer aandacht voor ze is. 64% van de medewerkers geeft aan dat WijZ door de reorganisatie de eerste stappen heeft gezet naar het sneller en beter kunnen inspelen op veranderingen. Een belangrijke doelstelling van de reorganisatie was ook het percentage inhuur te verlagen naar gemiddeld 25%. Momenteel is dit percentage verlaagd naar 30%. De eerste resultaten van de reorganisatie zijn dus positief. Een extern bureau zal deze ook nog uitgebreid onderzoeken. Om de reorganisatie succesvol af te ronden is het voor het resterende gedeelte van dit jaar en 2020 belangrijk om te blijven inzetten op:

- Kwaliteit en scholing door toetsing en scholing;
- Verbeteren doorlooptijden;
- Werkdruk en -last blijven monitoren en verlagen waar kan;

- Investeren in teambuilding en professionaliteit;
- Kritisch bekijken van de werkprocessen om te bepalen of hier stappen tussenuit kunnen.

B19 | Doorontwikkeling informatieverstrekking
Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

Om de informatievoorziening verder te optimaliseren is de afgelopen tijd gewerkt aan periodieke managementrapportages. Deze worden één keer in het kwartaal opgesteld betreffende jeugd en WMO. Hierin wordt een gedetailleerd beeld geschetst rondom aanmeldingen, actuele voorzieningen, unieke cliënten en kosten. Daarnaast worden trends weergegeven, net als de resultaten op de eerder geformuleerde KPI's. Onlangs is besloten om deze rapportages, minder gedetailleerd, maandelijks te verspreiden zodat de kostenontwikkeling nog nauwgezetter wordt gevolgd. Dit op wens van diverse stakeholders. Onlangs is de Raad op een speciale informatieavond geïnformeerd rondom de eerste resultaten van het gebiedsgericht werken en de eerste resultaten van de reorganisatie. Ook een extern bureau onderzoekt de effecten van de reorganisatie en de inrichting van het sociale domein. Naar verwachting zullen de resultaten hiervan aan het eind van het jaar worden bekend gemaakt.

B19 | Inzet schakelfunctie

Bij de invoering van de Jeugdwet zijn gemeenten verantwoordelijk gemaakt voor de aansluiting met Passend Onderwijs. Om deze aansluiting tot stand te laten komen is er eind 2016 gestart met de invoering van de schakelfunctie. Enkelvoudige problematiek wordt door de schakelfunctionaris zelf opgelost, meervoudige problematiek wordt doorgezet naar team WijZ. In 2018 heeft de evaluatie met de scholen plaats gevonden en zijn er afspraken gemaakt voor 2019 waarbij de schakelfunctie beter aan kan gaan sluiten bij de zorgstructuur op de scholen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

Er vindt overleg plaats met het Samenwerkingsverband Primair - en voortgezet onderwijs betreffende de verbetering van de aansluiting tussen de zorgstructuur op de scholen en de jeugdhulp die wordt uitgevoerd door de gemeente (Team WijZ).

Stand van zaken:

Naar aanleiding van de inhoudelijke evaluatie is de uitvoering van de schakelfunctie in het primair onderwijs als succesvol gekwalificeerd en daarom zal deze functie ook in 2020 worden gecontinueerd. Dit geldt niet voor de schakelfunctie in het Voortgezet onderwijs. De casuïstiek bij het Voortgezet onderwijs is bijna altijd meervoudig en kan dus ook niet snel en efficiënt worden opgelost door de schakelfunctionaris van de GGD. Hierdoor ontstond ontevredenheid bij het Voortgezet Onderwijs en is besloten tot het stopzetten van deze voorziening. De schakelfunctie in het Voortgezet Onderwijs is overgenomen door de Maatschappelijk Ondersteuners van team WijZ.

B19 | Inzetten op meer preventie

In 2018 zijn we gestart met de voorbereiding van de koersdiscussie Sociaal Domein. De aftrap met de maatschappelijke partners is tijdens een grote bijeenkomst op 6 november. Doel is om samen te werken aan verbetervoorstellen voor de komende jaren rond een zevental thema's. Bij ieder thema drie uitdagingen: 1) meer preventie, 2) meer outreachend werken en 3) meer oplossingen vanuit de samenleving (voorliggend veld). Het actiepunt betreft de uitwerking van de eerste uitdaging. Zie verder B19 - Structureel Budget Integrale Aanpak Sociaal Domein

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

Traject ligt op koers. Zie C18 Structureel budget Integraal Sociaal Domein.

B19 | Structureel verhogen innovatiebudget lokale initiatieven jeugdzorg

Vanaf 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de Jeugdhulp. Een van de speerpunten is om op lokaal niveau innovatie toe te passen. Het daarvoor beschikbare budget in de afgelopen jaren was beperkt en al bestemd voor reeds ingezet nieuw beleid. Om innovatie vanaf 2019 een nieuwe impuls te geven zijn extra middelen beschikbaar gesteld. Doelstelling is om de bestaande lokale ondersteuningsstructuur te verbeteren (b.v. laagdrempelige opvoedondersteuning onder verantwoordelijkheid van Contour de Twern d.m.v. inzet van vrijwilligers). Doel is dat burgers (ouders en jeugdigen) niet direct aanspraak hoeven te maken op de duurdere geïndiceerde jeugdhulp.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

Projecten steunouder en Mamacafé zijn gestart. Verkenning opgestart ten aanzien van de

basisondersteuning op scholen.

Er zijn in 2019 pilot - projecten voorbereid en gestart. De pilot Steunouder die wordt uitgevoerd door Contour en de Twern is gestart. Ook het Mamacafé wordt uitgevoerd. Datzelfde geldt voor de inzet van de screener Ernstige Enkelvoudige Dyslexie bij het Samenwerkingsverband De Langstraat . De verkenning ten aanzien van de basisondersteuning op scholen loopt nog. Besloten is om alle nieuwe initiatieven waaronder de basisondersteuning te plaatsen in het perspectief van het beleidskader jeugd dat in 2020 ter besluitvorming zal worden aangeboden aan de gemeenteraad.

B19 | Uitwerking Taskforce kindermishandeling

In 2017 is gestart met de regionale Taskforce Kindermishandeling. Doelstelling is om het aantal kinderen dat mishandeld wordt in de regio Hart van Brabant terug te brengen. Om dit te realiseren is een regionaal actieplan opgesteld. Met als uitgangspunt dat het kind centraal staat is er een aanpak geformuleerd op basis waarvan acties zullen worden uitgezet op de volgende gebieden : verantwoord ouderschap, plegeraanpak en slachtofferhulp, onderwijs, sport en recreatie, actief burgerschap en kwetsbare en vergeten kinderen. Belangrijk onderdeel van de aanpak is het speerpunt echtscheidingen. Vanuit de gemeente Waalwijk is aangegeven dit ook als speerpunt van beleid te zien (zie coalitieprogramma 2018 - 2021) en wordt actief deelgenomen in de werkgroep aan de uitwerking van de acties op dit terrein. Doel is om in 2019 actief beleid te formuleren op het gebied van echtscheidingen. Het actieplan zal ter besluitvorming worden voorgelegd aan de raad.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

Speerpunt echtscheidingsproblematiek maakt onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma Koers Jeugd. Waalwijk maakt deel uit van de werkgroep echtscheidingsproblematiek die een actieplan op hoofdlijnen heeft opgesteld. Dit actieplan wordt nu verder uitgewerkt met concrete acties voor 2019.

In juni 2019 is een kwartiermaker echtscheidingsloket Waalwijk gestart. De regionale website echtscheidingen: alsjeuitelkaargaat.nl is inmiddels geactiveerd. Voor de gemeente Waalwijk worden de voorbereidingen getroffen voor een Waalwijk loket echtscheidingen. Op 20 november a.s. wordt er een informatiebijeenkomst georganiseerd waarin de toekomstige plannen voor het scheidingsloket worden gepresenteerd.

B19 | Versterken en meer gebruik voorliggend veld en nul-de-lijn zorg

In 2018 zijn we gestart met de voorbereiding van de koersdiscussie Sociaal Domein. De aftrap met de maatschappelijke partners is tijdens een grote bijeenkomst op 6 november.

Doel is om samen te werken aan verbetervoorstellen voor de komende jaren rond een zevental thema's. Bij ieder thema drie uitdagingen: 1) meer preventie, 2) meer outreachend werken en 3) meer oplossingen vanuit de samenleving (voorliggend veld). Het actiepunt betreft de uitwerking van de twee en derde uitdaging. Zie verder B19 Structureel Budget Integrale Aanpak Sociaal Domein

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

Traject ligt op koers, zie beschrijving bij C18 Structureel budget Integrale Aanpak Sociaal Domein.

Sociale veerkracht

- **Samenkracht en burgerparticipatie vergroten**
 - vergroten sociale cohesie
 - verhogen participatie/vrijwilligers Waalwijk

- **Vergroten economische zelfredzaamheid en daling armoede in Waalwijk**
 - we willen de uitstroom bevorderen van de participatiewet
 - we zorgen voor voldoende beschermde werkgelegenheid
 - de jeugdwerkloosheid neemt af
 - we willen dat het besteedbaar inkomen van alle Waalwijkse gezinnen minimaal boven de armoedegrens ligt

- **Maatschappelijke participatie en inclusie (meedoen): onze inwoners doen volwaardig mee in de samenleving**

- **Zelfstandig wonen zorgbehoevende inwoners stimuleren**
 - we streven naar een adequaat voorzieningen niveau. Daarnaast is vroegsignaleren en het ondersteunen van verwarde personen belangrijk. Daarnaast begeleiden en faciliteren we vrijwilligers en mantelzorgers.

- **Jongeren functioneren sociaal en economisch zelfstandig**

- verhogen participatiegraad door onderwijs of werk

- **Integratie Vergunninghouders**

- In het najaar van 2018 wordt een plan van aanpak integratie vergunninghouders 2018- 2020 vastgesteld. In dit plan zal de succesvolle aanpak van de HOBtrajecten via Baanbrekers worden voortgezet en verder ontwikkeld.
- Waalwijk zal actief meedoen in de ontwikkeling van de pilot integrale aanpak inburgering Hart van Brabant, in ontwikkeling en uitvoering.

- **Vroegsignaleren en ondersteunen van verwarde personen**

We werken aan een sluitende ketenaanpak rondom personen met verward gedrag in gemeente Waalwijk. De cijfers laten zien dat er ook in Waalwijk een forse stijging van het aantal incidenten met verwarde personen is. De problematiek vraagt om een integrale aanpak, waarbij we een koppeling maken tussen diverse domeinen binnen de gemeente en samen met maatschappelijke partners opereren.

- De aanpak moet onder andere leiden tot toename van het aantal meldingen over mensen met verward gedrag, een afname van overlast en het ondersteunen van verwarde personen en betrokkenen.

- **We zijn sinds 2012 'dementievriendelijke gemeente' en willen dit blijven**

Het aantal ouderen met psychogeriatrische problemen zal naar verwachting ook in de komende decennia blijven stijgen. Zo lang mogelijk thuis blijven wonen is een grote wens van mensen met dementie en hun mantelzorgers; de gemeente Waalwijk wil dit stimuleren.

Indicatoren

43. Zelfstandig wonende personen van 75 jaar en ouder (per 1.000 inwoners van 75 jaar en ouder)

Aantal	2016	2018
Waalwijk	918	920
M50	927	925

59. Maatschappelijke participatie (score 0-100)

Score 0-100	2014	2015	2016	2017
M50	48	48	48	51
Waalwijk	33	34	34	38

Maatregelen

B19 | Impuls onafhankelijke cliëntondersteuning

Inwoners met ondersteuningsvragen kunnen een beroep doen op onafhankelijke cliëntondersteuners die hen bijstaan met informatie, advies en ondersteuning ten aanzien van de voorzieningen waar ze gebruik kunnen maken. Ze vertegenwoordigen de individuele belangen van inwoners vanuit een onafhankelijke positie, los van team WijZ of andere gemeentelijke voorzieningen; en onafhankelijk van zorgaanbieders. Waalwijk heeft cliëntondersteuning daarom buiten de gemeente belegd bij ContourdeTwern, die de functie uitvoert met getrainde vrijwilligers. De impuls betreft verbetering van de registratie naar aard en aantal vragen, voorzien in leemtes in deskundigheid en capaciteit, waarbij ContourdeTwern zo nodig ook professionele ondersteuners in kan huren en vergroten van de bekendheid van de functie bij het brede publiek. ContourdeTwern heeft daarvoor een voorstel ontwikkeld. ContourdeTwern is in maart 2019 van start gegaan.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

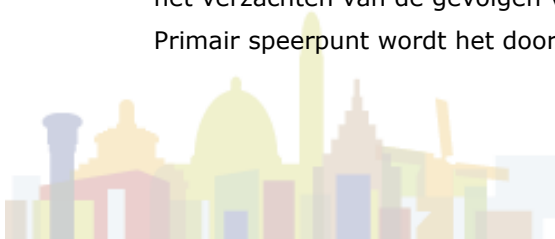
Startdatum: 01-03-2019 Einddatum: 28-02-2021

Tijd

ContourdeTwern heeft een voorstel ingediend voor de invulling van onafhankelijke cliëntondersteuning. Het college heeft daarover positief besloten op 26 februari 2019. Het project is -volgens plan- in maart 2019 van start gegaan en heeft een duur van twee jaar.

B19 | Mobility Mentoring

In het nieuwe beleidsplan Samen uit de Armoede gaan we komende jaren de focus verleggen van het verzachten van de gevolgen van de armoede naar het duurzaam bestrijden van armoede. Primair speerpunt wordt het doorbreken van generatie-armoede. Dit gaan we doen met een stress-

sensitieve aanpak gebaseerd op gedragswetenschappelijke inzichten. Het doel is duurzaam de positie van de ouders en kind sociaal en economisch te versterken. Voor het effectief bestrijden van kinderarmoede is het belangrijk dat de aanpak zich niet alleen richt op het kind, maar op het hele systeem rond het kind. In 2019 starten we met een project "Ieder kind verdient een toekomst" gebaseerd op de methodiek van Mobility mentoring. Mobility Mentoring is een aanpak die zich richt op meerdere problemen die in samenhang met elkaar worden aangepakt. Het uitgangspunt van Mobility Mentoring is het wetenschappelijke inzicht dat chronisch stress door een langdurig gebrek aan voldoende financiële middelen invloed heeft op het gedrag van mensen. Het nieuwe beleidsplan Samen uit de Armoede is op 31 januari 2019 vastgesteld door de raad.

In overleg met de UvT wordt een impactmeting opgesteld.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

Tijd

Mobility mentoring wordt gebruikt als methode voor het doorbreken van generatie-armoede met als doel de sociaal-economische positie van het kind én de ouder te verbeteren. De afgelopen maanden is, in samenwerking met de Universiteit van Tilburg het projectplan verder vorm gegeven.

Op 17 oktober 2019 (Wereldarmoededag) vindt er een bijeenkomst voor professionals plaats, waarbij de contouren van het concept plan gepresenteerd wordt en de professionals ruimte krijgen om hierop te reageren. Het plan wordt dan definitief gemaakt.

In het vierde kwartaal start de werving van generatiecoach met als doel uiterlijk per 1 januari 2020 te starten.

B19 | Ondersteunen en waarderen van mantelzorgers

Vanwege de grote waarde van mantelzorgers en vrijwilligers voor de samenleving wordt in het kader van de hervorming van de langdurige zorg en ondersteuning ingezet op het versterken, verlichten en verbinden van de informele zorg. Vanuit de wettelijke taak (Wmo en Wlz) worden mantelzorgers ondersteund via algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn onder andere ondersteuning door de mantelzorgcoach, aanbod mantelzorgvouchers voor dagdelen huishoudelijke hulp en respijtzorg, cursussen en inloopbijeenkomsten 'Tijd voor jezelf', informatieverstrekking over mantelzorg, etc.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

Tijd

Mantelzorgers worden structureel ondersteund, op maat of in groepsverband, door middel van inzet van de mantelzorgcoach, aanbod van mantelzorgvouchers, cursussen/trainingen en informatieverstrekking.

Vanaf het najaar 2019 wordt (ook) nadrukkelijker ingezet op erkenning van jonge mantelzorgers en daar waar nodig ondersteuning op maat of in groepsverband aangeboden.

B19 | Project Wijk GGZ

In het kader van de aanpak verwarde personen, zetten we in Waalwijk in op goede toeleiding naar passende zorg (outreachinge werkwijze) en preventie door vroegsignalering (o.m. de cursus Mental Health First Aid - MHFA). Een van de concrete uitwerkingen was de start van een pilot Wijk-GGZ'er in 2018. Na een evaluevaluatie in 2018 bepalen we het vervolg en de borging van de pilot in 2019.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

Tijd

Begin 2019 hebben we een afsluitende evaluatie van het eerste pilotjaar 2018 van de Wijk-ggz'er uitgevoerd. Op basis van de positieve resultaten is de pilot Wijk-ggz'er in 2019 gecontinueerd. We versterken nu de monitoring van de resultaten en de borging van de pilot in gemeente Waalwijk. Voor wat betreft de gehele aanpak verwarde personen sluiten we aan bij de regionale aanpak en zijn we bezig met de implementatie van de Wet verplichte ggz die op 1 januari 2020 ingaat.

B19 | Structureel budget IASD

In 2018 zijn we gestart met de voorbereiding van de koersdiscussie Sociaal Domein. De aftrap met de maatschappelijke partners is tijdens een grote bijeenkomst op 6 november. Doel is om samen te werken aan verbetervoorstellen voor de komende jaren rond een zevental thema's. Bij ieder thema drie uitdagingen: 1) meer preventie, 2) meer outreachend werken en 3) meer oplossingen vanuit de samenleving (voorliggend veld). Uitvoeringsagenda gepresenteerd aan het college in juli 2019. Vervolgacties samen met maatschappelijke partners zijn in het najaar van start gegaan. Die hebben onder meer betrekking op investeringen in het ontsluiten van het voorliggende veld (impuls onafhankelijke cliëntondersteuning, verbetering informatievoorziening Waalwijzer), het ontwikkelen van het inclusiebeleid, plan van aanpak eenzaamheid, visieontwikkeling veilige leefomgeving en het project

maatschappelijke participatie (afzonderlijk budget). Presentatie van de Agenda aan de raad gepland 21 november.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

B19 | Voldoen aan taakstelling beschut werken

Ook in 2020 zorgt Baanbrekers voor de realisatie van beschut werk-plekken voor onze gemeente. Baanbrekers zet in op het geleidelijk toegroeien naar de taakstelling. De werkelijke ontwikkeling kan daarvan afwijken zo is in de laatste jaren gebleken.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Bakker Ronald

Startdatum: 01-01-2019

■ Tijd

In de afgelopen jaren bleek het een forse uitdaging om de taakstelling Beschut werk te realiseren. We zien in de praktijk dat veel kandidaten niet aan de (strengere) selectiecriteria van Beschut werk voldoen en daardoor geen indicatie krijgen van het UWV. Dit is ook een landelijk verschijnsel. Eind augustus heeft Baanbrekers 9 van de 15 Fte gerealiseerd.

B19 | WMO voorzieningen

De gemeente Waalwijk draag zorg voor een adequaat aanbod van maatwerkvoorzieningen passend binnen de kaders Wmo, Verordening Maatschappelijke Ondersteuning (MO) gemeente Waalwijk, Beleidsregels MO gemeente Waalwijk, dat -indien van toepassing- voldoet aan gestelde inkoop (kwaliteits-)voorwaarden. Te denken valt aan woon- en vervoersvoorzieningen, huishoudelijke hulp, begeleiding en dagbesteding en hulpmiddelen Wmo.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ Tijd

In 2018 heeft een aanbesteding plaatsgevonden voor begeleiding, dagbesteding en huishoudelijke hulp. Per 1 januari 2019 zijn de nieuwe contracten ingegaan. De looptijd is tot 31 december 2020 met twee opties tot verlenging: contractjaren 2021 en 2022.

In 2018 t/m begin 2019 heeft een regionale aanbesteding hulpmiddelen Wmo

plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een nieuw contract met twee leveranciers per 1 juni 2019. De looptijd is vijf jaar tot 1 juni 2024 met twee opties tot 1 jaar verlenging. Thans wordt gewerkt aan het implementatietraject.

De implementatie (eerste vier maanden) is voorspoedig verlopen.

B19 | Grip op Geld project

We zetten in op het voorkomen en aanpakken van financiële problemen. In zowel het beleidsplan armoede en het beleidsplan schuldhulpverlening is dat een belangrijk speerpunt. In het beleidsplan schuldhulpverlening wordt de focus verlegd van het aanpakken van schulden naar het voorkomen van schulden. Uit landelijke analyses blijkt dat jongeren behoren tot de risicogroep. Door te gaan samenwerken met scholen en het jongerenwerk willen we jongeren financieel bewust maken om te voorkomen dat ze schulden maken. Het project Grip op Geld is een samenwerking tussen de middelbare scholen in de Langstraat, de Tavenu, de Rabobank en de Langstraat gemeenten. In de week van het geld volgen de derde klassers van de scholen een programma gericht op het financieel bewust maken van de jongeren. In maart 2017 is het project van start gegaan. De scholen gaan het thema geld / project Grip op Geld bestendigen in het lesprogramma en stellen hiervoor middelen beschikbaar. Voor de aanvullende financiering is een gemeentelijke bijdrage nodig van de Langstraat gemeenten. De gemeente Waalwijk stelt jaarlijks een bijdrage van € 18.000 voor het project Grip op Geld beschikbaar (zie vastgesteld beleidsplan Samen uit Armoede voor de periode 2019 - 2022)

indicatoren:

- aantal middelbare scholen dat het programma opneemt in het lesprogramma
- aantal leerlingen dat deelneemt aan het programma Grip op Geld.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

De scholen hebben in februari 2019 besloten dit schooljaar geen uitvoering te geven aan het project Grip op Geld. De scholen hebben onderzocht of ze de debatlessen zelf konden verzorgen. Uiteindelijk bleek dat daar zoveel bij komt kijken dat er toch gebruik gemaakt zou worden van de deskundigheid van de organisatie Discussiëren Kun Je Leren. (DKJL). DKJL bleek in de week van het geld niet meer beschikbaar te zijn. Het organiseren van Grip op Geld op een later moment dit schooljaar bleek niet te kunnen.

De voorbereidingen voor het uitvoeren van het grip op geld voor het schooljaar 2019 - 2020 zijn getroffen . In maart 2020 in de week van het geld zal het project Grip op Geld worden

uitgevoerd.

College en raad is in week 13 geïnformeerd.

Financiële afwijkingen

Sub-beleidsveld Integratie sociaal domein

Onderwerp/NJB24	Salariscompensatie subsidiesector				
Productnummer en naam	604	Sociaal-cultureel werk			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	D. Odabasi		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 28				
Saldo	V 28				
Toelichting					
Het in de begroting 2019 geraamde budget voor salariscompensatie van de subsidiesector is in 2019 niet volledig benodigd.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 28.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB25	Activiteiten dementieconsulent		
Productnummer en naam	606	Ouderenbeleid	
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	E. Daandels

Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 18				
Saldo	V 18				
Toelichting					
<p>Doordat er in 2019 niet het volledige jaar een dementieconsulent is geweest, is het in de begroting geraamde budget in 2019 niet volledig ingezet. Op dit moment is gestart met de werving van een nieuwe consulent. De verwachting is in 2020 het volledige jaar een dementieconsulent te hebben, waardoor het budget van 2020 wel volledig gebruikt zal worden.</p>					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 18.000 in 2019.</p>					

Onderwerp/NJB26	Huur H. Chabotstraat 70				
Productnummer en naam	606	Ouderenbeleid			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 21				
Saldo	N 21				
Toelichting					

Dit pand wordt op dit moment niet verhuurd waardoor de in de begroting geraamde huuropbrengsten niet gerealiseerd worden.

Maatregel

In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 21.000 in 2019.

Onderwerp/NJB27	Inwonerspanel				
Productnummer en naam	608	Samenlevingsopbouw			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	D. Odabasi		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 15				
Saldo	V 15				
Toelichting					
Het Inwonerspanel zal dit jaar naar verwachting minimaal vier keer op verschillende actuele onderwerpen haar leden raadplegen. Daarbij zijn/worden dit jaar veel minder kosten gemaakt dan begroot. Volgend jaar willen we onder andere door de inzet van social media het inwonerspanel extra aandacht geven, waardoor we het budget voor 2020 wel zullen gaan gebruiken.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 15.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB28	Afwikkeling openstaande zaken met Stichting Jongerencentra Waalwijk (SJW) De Tavenu 2012-2018	
Productnummer en naam	609	Jeugdwerk

Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	D. Odabasi		
Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 47	N 3	N 3	N 3	N 3
Saldo	V 47	N 3	N 3	N 3	N 3
Toelichting					
<p>In maart 2019 is door het college een besluit genomen over de afwikkeling van de openstaande zaken met Stichting Jongerencentra Waalwijk (SJW). Met SJW wordt al enige jaren een discussie gevoerd over de financiële afwikkeling rond de verbouwing van de Tavenu. De gemeenteraad heeft hierover in 2009 én 2010 besluiten genomen, om SJW een geldbedrag te lenen om de gewenste verbouwing mogelijk te maken. De verbouwing is in 2012 afgerond, waarna de nieuwe ruimten in gebruik zijn genomen. Echter sindsdien is er discussie over (de betaling van) de kapitaallasten, resterende bouwkosten (meerkosten), het nieuwe huurbedrag en huurcontract waarin een en ander zou worden verwerkt. Met SJW is tot de volgende financiële afwikkeling gekomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de kapitaallasten niet te indexeren, maar voor de gehele periode van 28 jaar te handhaven op een bedrag van € 18.121; - over 2012 de kapitaallasten met 2/3e te verminderen; - op het herberekende openstaande bedrag € 20.000 in mindering te brengen als handreiking discussie verbouwkosten; - herziening van het huurcontract per 1 januari 2019 					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 44.915 in 2019 (betreft bijdrage verbouwing t/m 2018) en een structureel nadeel van € 2.542 met ingang van 2019.</p>					

Onderwerp/NJB29	Voordeel Peuteropvang				
Productnummer en naam	610	Kinderopvang			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	D. Odabasi		
Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023

Lasten	V 335				
Baten					
Saldo	V 335				
Toelichting					
<p>Het incidentele voordeel op dit product wordt veroorzaakt door de volgende 3 mutaties:</p> <p>Een bedrag van € 113.839 heeft betrekking op restitutie van subsidie op basis van het collegebesluit 11 juni 2019 over de vaststelling van de subsidie Mikz en De Kindereijk. Dit is het gevolg van de wet Harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk per 1 januari 2018 en de hiermee gewijzigde financieringssysteem.</p> <p>Een bedrag van € 72.448 in verband met notitie en uitvoeringsprogramma Jongleren 0-6 vastgesteld in het college op 5 februari 2019. Budget is niet uitgegeven in verband met uitstel van het landelijk beleid peuteropvang.</p> <p>Een bedrag van € 148.642 in verband met notitie en uitvoeringsprogramma Jongleren 0-6 vastgesteld in het college 5 februari 2019. Budget is niet uitgegeven in verband met uitstel van het landelijk beleid peuteropvang.</p>					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 335.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB30	Handhaving wet Kinderopvang				
Productnummer en naam	610 915	Kinderopvang Algemene baten en lasten			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	D. Odabasi		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 20	N 20	N 20	N 20	N 20
Baten	V 20	V 20	V 20	V 20	V 20
Saldo	0	0	0	0	0
Toelichting					

Vanaf 2019 is er structureel extra geld beschikbaar voor gemeenten voor de taken toezicht en handhaving in de kinderopvang en de intensivering van de inspecties van gastouders. Deze middelen kunnen gebruikt worden voor innovatie of extra toezicht. In 2019 hebben we vanuit deze middelen € 20.000 structureel extra ontvangen (oormerking septembercirculaire 2018 Gemeentefonds). Het bedrag zetten we in op deskundigheidsbevordering en ondersteuning van handhavingstaken van onze gemeente.

Maatregel

Per saldo is er geen effect voor het Najaarsbericht.

De begroting 2019 aanpassen: structurele extra middelen van € 20.000 als budget ramen op het product 610 Kinderopvang.

Onderwerp/NJB31	Ieder kind verdient een toekomst				
Productnummer en naam	615	Armoedebeleid			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 75				
Saldo	V 75				
Toelichting					
<p>In januari 2019 heeft de raad het Beleidsplan 'Samen uit Armoede' vastgesteld. In het beleidsplan zijn o.a. voorstellen gedaan voor de structurele inzet van de zogenaamde Klijsma middelen vanaf 2019. De Klijsma middelen zijn middelen die de gemeenten ontvangen om armoede bij kinderen te bestrijden.</p> <p>Voor het project 'Ieder kind verdient een toekomst' is structureel een bedrag van € 100.000 beschikbaar. Dit bedrag is bedoeld voor de kosten van het gebruiken van de methodiek van de stress-sensitieve aanpak (mobility mentoring) en het aantrekken van een coach generatie-armoede voor de begeleiding van de gezinnen.</p> <p>Na de besluitvorming door de raad in januari 2019 is volop ingezet om in samenwerking met de Universiteit van Tilburg een aanpak te ontwikkelen. Om deze reden is het aantrekken van de coach generatie-armoede uitgesteld tot het vierde kwartaal van 2019. Uiterlijk 1 januari 2020 start het project. Met de werving van de coach wordt gestart. Om deze reden is groot deel van de middelen niet besteed in 2019.</p>					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 75.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB32		Project Grip op Geld			
Productnummer en naam	615	Armoedebeleid			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 18				
Saldo	V 18				
Toelichting					
<p>De scholen hebben in februari 2019 besloten dit schooljaar geen uitvoering te geven aan het project Grip op Geld. De scholen hebben onderzocht of ze de debatlessen zelf konden verzorgen. Uiteindelijk bleek dat daar zoveel bij komt kijken dat er toch gebruik gemaakt zou worden van de deskundigheid van de organisatie Discussiëren Kun Je Leren (DKJL). DKJL bleek in de week van het geld niet meer beschikbaar te zijn. De middelen die bestemd waren voor de uitvoering van het project zijn in 2019 niet benodigd. Het niet doorgaan van het project in 2019 is aan de orde geweest in de collegevergadering van 12 maart 2019.</p> <p>In 2019 is een start gemaakt om in 2020 het project Grip op geld wel uit te kunnen voeren.</p>					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 18.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB33		Schuldhelpverlening			
Productnummer en naam	615	Armoedebeleid			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	E, Daandels		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 127				
Saldo	V 127				
Toelichting					
Wanneer een schuldenaar niet meer in staat is zelf de schulden op te lossen wordt door de gemeente een schuldhulpverleningstraject aangeboden. De uitgaven zijn de afgelopen jaren stabiel en zijn in 2019 lager dan het geraamde budget.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 127.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB34	Kwijtschelding				
Productnummer en naam	615	Armoedebeleid			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 43				
Saldo	N 43				
Toelichting					
De uitgaven voor het onderdeel kwijtschelding binnen het product Armoedebeleid zijn naar verwachting € 43.000 hoger dan het geraamde bedrag. De uitgaven voor kwijtschelding zijn lastig in te schatten omdat we hier weinig zicht op hebben. Aangezien er voor 2019 geen sprake is van gewijzigd beleid, ruimer of soberder, mag er verwacht worden dat de post kwijtschelding vergelijkbaar zou zijn met voorgaande jaren.					

Maatregel

In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 43.000 in 2019.

Onderwerp/NJB35	Gemeentelijke bijdrage Gemeenschappelijke Regeling Baanbrekers verrekenen met (taakstellende) oormerkingen vanuit het rijk (gemeentefonds)				
Productnummer en naam	616	Uitstroombevordering			
	613	Participatiewet			
	915	Algemene baten en lasten			
Budgethouder	Teammanager Maatschappelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder	R. Bakker		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 709				
Saldo	V 709				
Toelichting					
a. Begroting Baanbrekers					
Op basis van de bijgestelde begroting 2019 van Baanbrekers is in de gemeentebegroting, middels het voorjaarsbericht, de gemeentelijke bijdrage bijgesteld naar een bedrag van € 3.409.000.					
Met de tweede bestuursrapportage 2019 van Baanbrekers wordt aangegeven dat het verwacht resultaat voor 2019 zal uitkomen op een positief resultaat van € 1.544.000. Dit grotendeels als gevolg van een dalend aantal uitkeringsgerechtigden en een positieve bijstelling door het rijk van de definitieve BUIG budgetten voor 2019.					
Vooruitlopend op de definitieve jaarcijfers 2019 en op basis van deze nieuwe inzichten wordt voorgesteld om de gemeentelijke bijdrage Baanbrekers voor 2019 met een bedrag van € 643.000 (41,65%) neerwaarts bij te stellen.					
b. Oormerkingen vanuit algemene uitkering inzake Participatiewet					
In de primaire begroting 2019 zijn inzake de Participatiewet vanuit de algemene uitkering gemeentefonds een aantal oormerkingen van voor 2019 opgenomen en tevens worden de aan Baanbrekers door te betalen gelden van de Integratie Uitkering Sociaal Domein bijgesteld. Per saldo resulteert dit in een incidenteel voordeel van € 66.000.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 709.000 in 2019.					
De begroting 2019 aanpassen met een lagere bijdrage van € 643.000 en het saldo van € 66.000 van de oormerkingen (product 915) en de bijstellingen van de door te betalen rijksuitkeringen Participatiewet (producten 613 en 616).					

Onderwerp/NJB36	Gehandicaptenzorg (exclusief Regiotaxi)				
Productnummer en naam	633 634	Maatwerkvoorzieningen WMO Maatwerkdienstverlening 18+			
Budgethouder	Teammanager WIJZ	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 20				
Baten	V 6				
Saldo	N 14				
Toelichting					
Op het gebied van gehandicaptenzorg dient er een kleine aanpassing te worden gedaan voor bedrag van €14.000 ten opzichte van een eerder gemelde afwijking in het voorjaarsbericht. De oorzaak hiervan is een hoger aantal aanmeldingen voor scootmobielen dan eerder is ingeschat. Daarnaast blijken de kosten voor woonvoorzieningen iets hoger te zijn dan eerder werd ingeschat.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 14.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB37	WMO 2015				
Productnummer en naam	634	Maatwerkdienstverlening 18+			
Budgethouder	Teammanager WIJZ	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023

Lasten	V 12				
Baten	V 38				
Saldo	V 50				
Toelichting					
Op het gebied van WMO 2015 ontstaat er ten opzichte van de begroting een positief voordeel van € 50.000. De belangrijkste verklaring hiervoor zijn meevallers op de posten PGB begeleiding, overige maatwerkarrangementen ZIN en kortdurend verblijf ZIN. Dit omdat het daadwerkelijke zorgverbruik op deze posten tot nu toe lager is dan eerder geïmagineerd werd.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 50.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB38	Huishoudelijke hulp				
Productnummer en naam	634	Maatwerkdienstverlening 18+			
Budgethouder	Teammanager WIJZ	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 307				
Baten	V 35				
Saldo	N 272				
Toelichting					
Door de aanzuigende werking van het abonnementstarief voor de eigen bijdrage welke is ingegaan per begin 2019 is het aantal cliënten op dit gebied enorm gestegen. Zo waren er in geheel 2018 851 unieke cliënten met een voorziening op het gebied van huishoudelijke hulp. Medio september 2019 waren dit er al 1.053. Dit betekent een stijging van 24%. De verwachting is dat deze stijging zich in de rest van dit jaar zal doorzetten. Als gevolg hiervan dient de eerdere prognose die werd gedaan in het voorjaarsbericht negatief bijgesteld te worden met €272.000.					
Maatregel					

In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 272.000 in 2019.
 Bij het Voorjaarsbericht (als ook jaarrekeningcijfers 2019 bekend zijn) eventuele structurele bijstelling bezien.

Onderwerp/NJB39		Tweede herijkte begroting jeugdhulp 2019				
Productnummer en naam	635	Maatwerk dienstverlening 18-				
Budgethouder	Teammanager WIJZ	Portefeuillehouder	D. Odabasi			
Bedragen x € 1.000						
V = VOORDEEL N = NADEEL						
	2019	2020	2021	2022	2023	
Lasten	N 1.004					
Baten	V 186					
Saldo	N 818					
Toelichting						
<p>Meerdere keren per jaar wordt er een prognose opgesteld om te monitoren op de begroting. In mei zijn de uitgaven voor de regionale kosten van jeugdzorg voor het jaar 2019 geprognosticeerd op basis van het eerste kwartaal. Deze prognose kwam voor de gemeente Waalwijk uit op een geprognosticeerd tekort van € 995.000.</p> <p>In augustus is door de gastheergemeente Tilburg een nieuwe prognose opgesteld. Bij deze prognose wordt voor de gemeente Waalwijk voor 2019 een tekort van bijna € 2 miljoen verwacht.</p> <p>Dit betekent een extra tekort van circa €1 miljoen ten opzichte van de eerste prognose. Hierover is begin september de gemeenteraad middels raadsinformatiebrief nr. 59-19 geïnformeerd.</p> <p>In de raadsvergadering van 31 oktober 2019 staat het raadsvoorstel met het onderwerp "Tweede herijkte begroting Jeugdhulp 2019" geagendeerd. Hierbij worden de oorzaken, sturingsmogelijkheden en beheersmaatregelen met betrekking tot het verwachte tekort beschreven. Op basis van deze nieuwe jeugdhulp cijfers en inzichten is financieel de volgende vertaling voor onze gemeentebegroting te maken:</p> <p>Het verwachte tekort voor de jeugdhulp voor 2019 wordt in de tweede herijkte begroting Jeugdhulp 2019 voor onze gemeente geprognosticeerd op een bedrag van € 1.998.669.</p> <p>Bij de eerste herijking van de deelbegroting Jeugdhulp is reeds besloten om een tekort van € 994.890 te dekken uit de risicoreserve transities. In het raadsvoorstel voor de tweede herijkte begroting 2019 wordt voorgesteld om het resterende tekort ad. € 1.003.779 te dekken uit de risicoreserve transities 2019 voor een bedrag van € 185.742 en vanuit de Algemene Reserve (via resultaat 2019) voor een bedrag van € 818.037.</p>						
Maatregel						
<p>De financiële effecten als gevolg van de tweede herijkte begroting Jeugdhulp 2019 worden niet middels het Najaarsbericht 2019 verwerkt maar met begrotingswijziging nummer 2019031 welke separaat bij het raadsvoorstel "Tweede herijking begroting 2019 Regio Hart van Brabant 2019" aan de gemeenteraad is aangeboden. Resultaat wordt wel in het financieel beeld bij het Najaarsbericht 2019 meegenomen.</p>						

Beleidsveld 7 | Volksgezondheid en Milieu

Doelstellingen

Beheer openbare ruimte

Wij voorzien in de maatschappelijke wens de openbare ruimte, schoon, heel en veilig te houden en ons gemeentelijk vastgoed duurzaam in stand te houden tegen efficiënte inzet van gemeenschapsgeld. Wij streven naar betrouwbaarheid in onze processen en afspraken.

Water / riolering

“Doelmatig op weg naar een klimaatbestendig Waalwijk”

De gemeente Waalwijk wil zich op een doelmatige wijze ontwikkelen tot een klimaatbestendige stad. Bij de uitvoering van haar watertaken dient de gemeente zich te houden aan de wettelijke kaders en beleidlijnen. Het speelveld is echter ruimer dan alleen de wet. Het klimaat verandert en leidt tot extremere buien. De openbare ruimte wordt steeds voller en de burger is beter geïnformeerd en stelt steeds hogere eisen. Stedelijk waterbeheer speelt hierbij een belangrijke rol.

Maatregelen

B19 | Fase 2 van het grondstoffenbeleidsplan wordt opgestart

Uit de evaluatie over de implementatie van het Grondstoffenbeleidsplan blijkt dat stap 1 uit het Grondstoffenbeleidsplan heeft geleid tot een forse impuls om te komen tot meer hergebruik en minder restafval. Met stap 1 zal het echter niet mogelijk zijn om de doelstelling voor 2021 (85 % hergebruik en maximaal 45 kilogram restafval per inwoner) te halen. Stap 2 uit het beleidsplan is dan nodig. Deze stap voorziet in een nog verdergaande verlaging van het serviceniveau van restafval en verhoging van de service voor het aanbieden van herbruikbare grondstoffen.

Uitgaande van bewezen ervaringen in andere gemeenten worden een aantal scenario's voor de laagbouw in Waalwijk uitgewerkt. Voor het buitengebied en met name de hoogbouw zijn maatwerkoplossingen nodig. De scenario's richten zich op de vier belangrijkste afvalstromen die aan huis worden ingezameld, te weten restafval, GFT-afval, PMD-afval en papier.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

Tijd

Het beleidsstuk Grondstoffenbeleidsplan Fase II is als A-stuk geagendeerd voor de raadsvergadering in januari 2020.

Besluitvorming over de invulling van het Grondstoffenbeleidsplan Fase II vindt dus plaats in Q1 van 2020.

Vervolgens zal er t.z.t. een start worden gemaakt met de implementatie en uitvoering.

Milieu

- **Bodem**

Naast de chemische bodemkwaliteit spelen er meer thema's in de bodem, zoals de ondergrondse opslag en energie opslag. Bij de ontwikkeling van nieuwe ruimtelijke projecten wordt gekeken naar meer aspecten van de bodem dan alleen bodemverontreiniging waardoor integratie van andere beleidsvelden met bodem wordt bevorderd.

- **Externe veiligheid**

- Uitvoering geven aan de in 2017 vastgestelde Beleidsvisie Externe Veiligheid.
- Uitvoering geven aan het regionaal werkprogramma Impuls OmgevingsVeiligheid (IOV) 2018. Dit programma is eind 2017 vastgesteld, wordt uitgevoerd door de OMWB en wordt gesubsidieerd door het Rijk. Het programma heeft onder meer betrekking op:
 - adviezen over externe veiligheid bij vergunningverlening, toezicht en handhaving,
 - opstellen en toetsen van risicoanalyses, advisering over externe veiligheidsaspecten bij ruimtelijke ontwikkelingen, verantwoording groepsrisico, actueel houden en verbeteren risicokaart,
 - EV in de gemeentelijke en provinciale omgevingsvisie en transport van gevaarlijke stoffen.

- **Geluidshinder neemt niet toe**

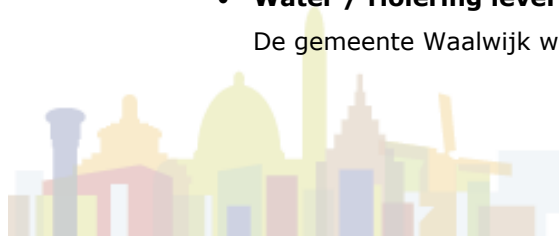
Gestreefd wordt naar het minimaal handhaven van de huidige geluidsniveaus. Waar dat niet mogelijk is wordt er naar gestreefd om het aantal geluid gehinderden per saldo lager te krijgen. Een belangrijk instrument is het toepassen van geluidsarmer asfalt. Het uitvoeringsbeleid hiervoor ligt vast in het Mobiliteitsplan.

- **Luchtkwaliteit en geur**

In de gemeente Waalwijk wordt overal voldaan aan de wettelijke luchtkwaliteitsnormen en wordt, afhankelijk van de beïnvloedingsruimte en financiële mogelijkheden, gewerkt aan een verbetering van de luchtkwaliteit volgens de GGD richtlijnen. De gemeente Waalwijk beschikt niet over een specifiek beleid voor geur afkomstig van veehouderijen en industrie.

- **Water / riolering levert bijdrage klimaat bestendig Waalwijk**

De gemeente Waalwijk wil zich op een doelmatige wijze ontwikkelen tot een

klimaatbestendige stad. Bij de uitvoering van haar watertaken dient de gemeente zich te houden aan de wettelijke kaders en beleidslijnen. Het speelveld is echter ruimer dan alleen de wet. Het klimaat verandert en leidt tot extremere buien. De openbare ruimte wordt steeds voller en de burger is beter geïnformeerd en stelt steeds hogere eisen. Stedelijk waterbeheer speelt hierbij een belangrijke rol.

Indicatoren

28. Omvang huishoudelijk restafval (in Kg) (BBV)

Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.

Kg	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Waalwijk	152 Kg	141 Kg	144 Kg	110 Kg	97 Kg	94 Kg
M50	211 Kg	200 Kg	194 Kg	185 Kg	167 Kg	151 Kg

29. Hernieuwbare elektriciteit (BBV)

Percentage	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Waalwijk	5,1	4,7	5,3	4,8	5,2	5,3
M50	5,6	6,2	6,3	7,7	7,5	7,7

Maatregelen

B19 | Ecologische verbindingzones

Regio Hart van Brabant heeft een natuurbod opgesteld om een bijdrage te leveren aan het regionale deel van het provinciale Natuurnetwerk Brabant. We zien dit bod als start en gaan er een vervolg aan geven door in regioverband een bijdrage te leveren aan de volgende stap op weg naar realisatie met een programma. Voor de gemeente Waalwijk betekent dit dat nog voor 1 ecologische verbindingzone een plan nodig is om tot uitvoering te kunnen komen, namelijk EVZ

Eendennest. In 2019 is de planvorming gestart om EVZ Eendennest samen met andere partijen te kunnen gaan realiseren in de periode 2022-2026. In 2020 zal daartoe een plan van aanpak aan de raad worden voorgelegd.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

 Tijd

Dit project ligt op schema. In regioverband is voor de uitwerking van het natuurbod een programmering met projectenboek gemaakt. Als vervolg maken we in de 2e helft van 2019 een plan van aanpak voor de Waalwijkse restopgave van de 2 EVZ's. De vaststelling en uitvoering van het plan van aanpak gaat plaatsvinden in de jaren 2020 - 2026.

Volksgezondheid

Gezondheidsbeleid

We voeren zowel een regionaal als een lokaal gezondheidsbeleid. In de regionale nota Gezondheidsbeleid (regio Midden Brabant) 2016 – 2019 hebben we de volgende doelstellingen opgenomen:

- jongeren onder de 18 jaar drinken geen alcohol;
- kinderen hebben een gezond gewicht;
- het (ziekte)verzuim van leerlingen neemt af.

De gemeente heeft niet de mogelijkheid en de middelen om op alle gezondheidsthema's in te zetten. Daarom kiezen wij voor enkele speerpunten waarover onderzoeksgegevens aantonen dat er in Waalwijk nog gezondheidswinsten te behalen zijn. Daarnaast blijven we aandacht houden voor andere doelgroepen en zetten we jaarlijks in op extra thema's die raakvlakken hebben met andere beleidsterreinen van de gemeente.

In het kader van de Wet publieke gezondheid zijn wij ook verantwoordelijk voor de jeugdgezondheidszorg. De GGD voert die voor ons uit; zie hiervoor Beleidsveld 6 Sociaal Domein.

Preventie en handhaving Drank- en horecawet

Ook in het kader van de Drank- en horecawet zijn wij verplicht om alcoholgebruik onder jongeren tegen te gaan. Onze doelstellingen zijn op regionaal niveau opgesteld, zodat er eenduidigheid ontstaat in preventiebeleid en we regionale afspraken kunnen maken met samenwerkingspartners. Daarnaast zijn er in ons Preventie- en handhavingsplan 2016 – 2019 twee lokale doelstellingen opgenomen:

- afname alcoholgebruik en de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik door personen onder de 18 jaar;
- afname van dronkenschap (met name tijdens uitgaansavonden in het publieke domein).

We zullen in 2019 zowel het gezondheidsbeleid als het preventie- en handhavingsplan evalueren en vernieuwen.

Maatregelen

B19 | Terugdringen (en zoveel mogelijk voorkomen) van overgewicht bij jongeren

Om ervoor te zorgen dat inwoners van gemeente Waalwijk op een gezond gewicht komen en blijven zetten wij verschillende regionale en lokale maatregelen in, waaronder de JOGG-aanpak en de Gezonde School aanpak. Deze maatregelen hebben wij verder uitgewerkt via ons sportbeleid. Zie hiervoor maatregel Jongeren op Gezond Gewicht van Beleidsveld 5 Sport.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

Zie hiervoor maatregel Jongeren op Gezond Gewicht van Beleidsveld 5 Sport.

B19 | Terugdringen van alcoholgebruik bij jongeren door middel van alcoholpreventie

Om deze doelstellingen te bereiken zijn zowel lokaal als regionaal maatregelen en acties opgesteld. Regionaal wordt gewerkt aan betere nazorg na alcoholintoxicatie en campagnes om bewustwording te creëren. Op lokaal niveau bieden we in het onderwijs diverse interventies aan en richten wij ons op beïnvloeding van de omgeving van jongeren, met name ouders. Daarnaast zetten we in op samenwerking met bijvoorbeeld lokale horeca en sportvereniging om zo een gezamenlijke verantwoordelijkheid te pakken in de doelstellingen van de Drank- en horecawet. De gewenste effecten worden gemonitord door de GGD Hart van Brabant. Echter, er kunnen geen harde verbanden tussen preventie en handhaving en de resultaten gelegd worden.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Odabasi Dilek

■ Tijd

De maatregelen en acties voor 2019 zijn in gang gezet en worden momenteel doorontwikkeld in het licht van het nieuw op te stellen alcoholbeleid.

Financiële afwijkingen

Sub-beleidsveld Milieu

Onderwerp/NJB40	Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE)-subsidie		
Productnummer en naam	Diversen	Diversen	
Budgethouder	Diversen	Portefeuillehouder	D. Odabasi

Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	V 90	V 90	V 90	V 90	V 90
Saldo	V 90	V 90	V 90	V 90	V 90
Toelichting					
<p>In 2016 is er een krediet beschikbaar gesteld voor het aanbrengen van PV-panelen op diverse gemeentelijke gebouwen (Stadhuis, gemeentewerf, zwembad Olympia, sporthal De Zeine en sporthal De Slagen). Conform het raadsvoorstel zijn de kosten van de aanleg geactiveerd. De kapitaalslasten worden (deels) gedekt door de jaarlijks te ontvangen SDE-subsidie. De kapitaalslasten worden inmiddels structureel geraamd in de begroting. De te ontvangen SDE-subsidie dient ook jaarlijks in de begroting geraamd te worden.</p>					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een structureel voordeel van € 90.000 met ingang van 2019.</p>					

Onderwerp/NJB41	Hogere opbrengst milieustraat				
Productnummer en naam	702	Vuilophaal en -afvoer			
Budgethouder	Teammanager buitendienst	Portefeuillehouder		J. van den Hoven	
Bedragen x € 1.000					
V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 75				
Baten	V 75				
Saldo	0				
Toelichting					

De inkomsten van de milieustraat nemen de afgelopen jaren toe. We verwachten dit jaar weer een hogere opbrengst dan vorig jaar. Door deze toename lijkt het voordeel structureel te worden. Momenteel is een nieuw grondstoffenbeleidsplan in voorbereiding. De effecten daarvan op de inkomsten van de milieustraat zijn nog onzeker. Het voordeel voor 2019 wordt daarom opgevoerd als incidenteel.

Maatregel

Per saldo is er geen effect voor het Najaarsbericht.

De hogere opbrengst incidenteel ramen met daar tegenover een hogere storting in de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing.

Onderwerp/NJB42	Hogere lasten in verband met extra werkzaamheden OMWB (Regionale Uitvoeringsdienst)				
Productnummer en naam	708	Milieu			
Budgethouder	Teammanager Vergunningverlening en belastingen	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 35				
Baten					
Saldo	N 35				
Toelichting					
<p>Jaarlijks stellen we (teams VVB en LTH) in overleg met de OMWB een werkprogramma vast voor de uitvoering van de wettelijk verplichte VTH- (incl. milieu- en asbest) taken van de gemeente Waalwijk. Dit werkprogramma is gebaseerd op ervaringshistorie (op basis van lokaal beleid), de MWB-norm (OMWB-norm op basis hun ervaringsprofiel van de gemeente Waalwijk) en actuele ontwikkelingen (diverse Waalwijkse programma's).</p> <p>Zoals al aangekondigd in het Najaarsbericht van 2018 zijn een fors aantal grote projecten (logistieke gebouwen op Industrieterrein Haven) vergund en in uitvoering genomen. Dit heeft invloed gehad op de werkzaamheden op het gebied van vergunningen en meldingen van de OMWB.</p> <p>Daarnaast hebben we dit jaar een aantal tegenvallers gehad waardoor de OMWB aanvullende (niet voorzien in werkprogramma) werkzaamheden voor ons heeft moeten verzetten. Reden: matig naleefgedrag van een aantal gecontroleerde bedrijven met als gevolg een toename van het aantal bezwaar en beroep zaken voortvloeiend uit verschillende verzoeken om handhaving. Deze extra werkzaamheden (samen met overschrijding van de posten 'Asbest repressief' en 'Asbest advies', stand van zaken op 1 september 2019) zullen incidenteel gaan leiden tot extra inzet van de OMWB voor een bedrag van ongeveer € 35.000.</p>					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 35.000 in 2019.					

Beleidsveld 8 | Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Doelstellingen

Volkshuisvesting

- **Aantrekkelijke en voldoende woonmilieus in Waalwijk**

Wij willen onze inwoners voldoende mogelijkheden bieden om te wonen in onze gemeente. Hierbij moeten er voldoende mogelijkheden en aanbod worden geboden aan starters, gezinnen, senioren en overige doelgroepen op de woningmarkt. Belangrijk is dat nieuwbouw een aanvulling vormt op het reeds bestaande woningaanbod.

- **We hebben een toekomstbestendige woningmarkt**

Grote opgaven voor de toekomst zijn er op het gebied van wonen en zorg en op het gebied van duurzaamheid. Specifieke aandacht gaat daarbij uit naar de bestaande woningvoorraad, omdat daar de grootste opgave op het gebied van woningaanpassingen ligt.

- **Er zijn kwalitatief en kwantitatief voldoende woningen voor arbeidsmigranten**

De komende jaren focussen we ons op het ontwikkelen van grootschalige campussen voor de arbeidsmigranten die hier voor relatief korte tijd komen werken, de zogenoemde "shortstay". Daarnaast willen we voldoende mogelijkheden bieden voor doorstroming van "midstay" en "longstay" arbeidsmigranten.

Indicatoren

30. Demografische druk (BBV) (in %)

De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Percentage	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Waalwijk	67,6	68,7	69,8	70,8	71,8	72,6	72,6
M50	71,3	72,4	73,5	74,4	75,2	76	76,3

31. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (€) (BBV)

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.

Euro	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Waalwijk	672 Euro's	649 Euro's	626 Euro's	637 Euro's	612 Euro's	606 Euro's
M50	676 Euro's	689 Euro's	694 Euro's	693 Euro's	699 Euro's	712 Euro's

32. Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden (€) (BBV)

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.

Euro	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Waalwijk	568 Euro's	560 Euro's	539 Euro's	539 Euro's	570 Euro's	567 Euro's
M50	602 Euro's	615 Euro's	619 Euro's	617 Euro's	634 Euro's	647 Euro's

33. Gemiddelde WOZ-waarde woningen (BBV) (x€1000)

De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

x€1000	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Waalwijk	231 €	217 €	211 €	209 €	213 €	222 €	237 €
M50	245 €	231 €	224 €	226 €	230 €	243 €	261 €

34. Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen) (BBV)

Het aantal nieuwbouwwoningen.

aantal	2012	2013	2014	2015	2016
Waalwijk	10,3 aantal x 1000	4,3 aantal x 1000	9,2 aantal x 1000	7,6 aantal x 1000	12,6 aantal x 1000
M50	6,5 aantal x 1000	6 aantal x 1000	6,8 aantal x 1000	6,1 aantal x 1000	7,4 aantal x 1000

49. Woningen naar eigendom (%)

% koopwoningen

Het aandeel koopwoningen binnen de gehele woningvoorraad.

% huurwoningen particuliere verhuurder

Het aandeel particulieren huurwoningen binnen de gehele woningvoorraad.

% huurwoningen corporatie

Het aandeel huurwoningen van woningcorporaties binnen de gehele woningvoorraad.

percentage	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Koopsector	60	59,7	59,6	59,7	59,6	59,1
Particuliere huursector	7,2	7,6	8	8	8,1	8,7
Sociale huursector	32,8	32,6	32,4	32,4	32,3	32,2

50. Aantal nultredenwoningen

Aantal	2019
Waalwijk	4360

51. Huisvesting shortstay arbeidsmigranten

Aantal	2019
Campussen	652 aantal
Middelgrote locaties kamerverhuur (Cat. 2)	150 aantal

Maatregelen

B19 | Continueren startersleningen

Startersleningen kunnen een hulpmiddel zijn voor jonge mensen om voor het eerst een woning te kopen in de gemeente Waalwijk. Dit zorgt ervoor dat jonge mensen, maar ook bijvoorbeeld arbeidsmigranten die zich hier willen vestigen, meer mogelijkheden hebben om in de gemeente Waalwijk te blijven of komen wonen. De voorwaarden voor de Starterslening zijn eind 2018 bijgesteld. In 2019 monitoren we de bijgestelde regeling.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ **Tijd**

Bijgestelde regeling wordt gemonitord. Het aantal aanvragen neemt toe, maar vooralsnog is er nog voldoende budget om startersleningen te verlenen.

B19 | Herziening Standsplaatsen- en woonwagenbeleid

In juli 2018 heeft het ministerie van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties een nieuwe beleidslijn voor gemeentelijk standsplaatsen- en woonwagenbeleid geformuleerd. De nieuwe beleidslijn wijkt fors af van de eerdere lijn van het ministerie. In 2018 en 2019 zullen we het gemeentelijke beleid aan de hand van het nieuwe rijksbeleid aanpassen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ **Tijd**

Regionale afstemming over de gevolgen van het nieuwe rijksbeleid is opgestart, maar vergt nog veel werk, omdat de regeling van het ministerie niet altijd duidelijk is. Het vaststellen van nieuw gemeentelijk beleid in 2019 is daarom niet haalbaar.

B19 | Meer woonfuncties in het centrum creëren

Om te komen tot een compacter centrum ontstaat de mogelijkheid om meer woonfuncties in het centrum te realiseren. Vastgoed is echter veelal niet in eigendom van de gemeente, maar als vanuit derden initiatieven komen tot ombouw van winkelfuncties, zal de gemeente hier een positieve grondhouding in hebben.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ Tijd

Er zijn verschillende initiatieven voor woonfuncties in het centrum ingediend bij de gemeente. Een aantal plannen zijn reeds uitgevoerd, andere locaties zullen de komende jaren tot uitvoering gebracht worden.

B19 | Onderzoek stimuleringsmaatregelen duurzaamheid

Om duurzaamheidsambities te halen moet er veel gebeuren, ook bij nieuwbouw en in de bestaande woningvoorraad. In 2018 en 2019 onderzoeken we op welke manier we als gemeente investeringen op het gebied van duurzaamheid zo goed mogelijk kunnen ondersteunen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ Tijd

De gemeente Waalwijk heeft in het verleden een duurzaamheidslening gehad. Op korte termijn wordt een voorstel gedaan om een lening "Toekomstbestendig wonen" in het leven te roepen. Daarmee kunnen huishoudens in Waalwijk een aantrekkelijke lening afsluiten waarmee zij hun woning toekomstbestendig kunnen maken op het gebied van zorg en duurzaamheid.

B19 | Opstellen nieuw woonbeleid

De huidige Woonvisie van de gemeente Waalwijk dateert uit 2010. In de tussentijd is wetgeving veranderd, heeft de woningmarkt een flinke crisis doorgemaakt en is weer opgebloeid en zijn er diverse regionale en lokale beleidsstukken vastgesteld die van invloed zijn op het woonbeleid. Dit vraagt om een evaluatie van de Woonvisie en het opstellen van nieuw woonbeleid voor de gemeente Waalwijk. In 2019 gaan we samen met stakeholders nieuw woonbeleid voor de gemeente Waalwijk opstellen.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ Tijd

De Startnotitie is voor de zomer vastgesteld door de gemeenteraad. Begin september is een ontmoeting georganiseerd over het wonen in de gemeente Waalwijk, waarbij raadsleden, inwoners en marktpartijen met elkaar in gesprek zijn gegaan. Op korte termijn zal een concept Woonvisie ter inzage worden gelegd. Na verwerking van de inspraakreacties zal de Woonvisie ter vaststelling aan de gemeenteraad worden aangeboden.

B19 | Prestatieafspraken met wooncorporatie Casade

Met Casade maken we jaarlijks, samen met de huurdersbelangenverenigingen, afspraken over ieders bijdrage aan het woonbeleid van de gemeente. Aan het einde van ieder jaar stellen we de prestatieafspraken voor het komende jaar vast. De afspraken gaan onder andere over de realisatie van nieuwe sociale huurwoningen (en de doelgroepen daarvoor), inzet op het gebied van wonen & zorg en duurzaamheid, en renovatie en herstructurering van bestaande woningen. Gedurende het jaar monitoren we de uitvoering van de verschillende actiepunten. Twee maal per jaar vindt er bestuurlijk overleg plaats over de uitvoering van de prestatieafspraken.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ **Tijd**

Monitoring van afspraken vindt plaats en in het najaar worden nieuwe prestatieafspraken voor het komende jaar opgesteld.

■ **Geld**

B19 | Regionale afspraken huisvesting bijzondere doelgroepen

In 2017 heeft Companen onderzoek gedaan naar de huisvesting van een aantal bijzondere doelgroepen op de woningmarkt. Het gaat om doelgroepen zoals gescheiden volwassenen (evt. met kinderen), kwetsbare ouderen, vergunninghouders en de uitstroom uit diverse instellingen (beschermd wonen, jeugdopvang, vrouwenopvang, detentie). Voor diverse groepen fungeert Tilburg op dit moment als centrumgemeente een centrale rol. In 2019 worden er regionale afspraken gemaakt over de waarop de huisvesting van deze groepen in de toekomst gaat plaatsvinden. Aan de hand daarvan maken we een doorvertaling wat dit voor de gemeente Waalwijk betekent.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ **Tijd**

De decentralisatie van het beschermd wonen is door de rijksoverheid uitgesteld. Toch wordt er regionaal gewerkt aan het maken van regionale afspraken over beschermd wonen en maatschappelijke opvang, via het actieprogramma Weer Thuis.

B19 | Stimuleren voorlichting over woningaanpassing

Opgaven op het gebied van langer zelfstandig wonen en duurzaamheid betekenen niet alleen iets voor nieuwbouw, maar hebben vooral invloed op de bestaande woningmarkt. Deze woningmarkt is echter grotendeels in handen van particulieren, waardoor woningaanpassingen niet afdwingbaar

zijn. Daarom willen we voorlichting over woningaanpassingen gericht op langer zelfstandig wonen en duurzaamheid zoveel mogelijk stimuleren.

Bestuurlijk verantwoordelijk: Daandels Eric

■ Tijd

Traject met seniorenverenigingen loopt stroef, maar we proberen dit vlot te trekken. Vanuit de gemeente zal er een communicatiecampagne gevoerd worden bij de inwerkingtreding van de lening Toekomstbestendig wonen.

Ruimtelijke ordening

- **Omgevingswet, Waalwijk is omgevingswet-proof**

We zijn klaar voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021. Het rijk is bezig met de ontwikkeling van een stelselherziening in de vorm van een nieuwe Omgevingswet. Met deze wet heeft het rijk tot doel een geheel nieuw samenhangend stelsel te vormen als het gaat om de wet- en regelgeving voor de fysieke leefomgeving. De invoering van deze wet betekent een grote operatie met impact op bijna de gehele gemeentelijke organisatie. Met in ieder geval gevolgen voor beleid- en planvorming, vergunningverlening, werkprocessen, digitale systemen, burgerparticipatie, competenties, cultuur. Volgens de huidige planning gaat de Omgevingswet in 2021 in werking treden.

- **Samenhangend ruimtelijk beleid**

Via de structuurvisie is een samenhangend ruimtelijk beleid geformuleerd dat op hoofdlijnen de ambities weergeeft voor 2035 en er is een visie uitgewerkt voor 2025. In 2016 is een structuurvisie vastgesteld door de raad. Belangrijk onderdeel van de structuurvisie is het uitvoeringsprogramma. In het uitvoeringsprogramma staat welke concrete projecten uitgevoerd moeten worden om de structuurvisie te realiseren. De structuurvisie gaat straks samen met het andere strategische beleid op in een omgevingsvisie op basis van de Omgevingswet.

- **We voeren een actief grondbeleid bij uitbreidingslocaties en passief beleid bij binnenstedelijke locaties**

Daarnaast zorgen we voor een rechtvaardige diversiteit van grondprijzen op basis van het soort woningbouw. De gemeente Waalwijk wenst deze doelstellingen te realiseren met behulp van de haar ter beschikking staande publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instrumenten.

Gebiedsgericht werken

Het vergroten van de betrokkenheid van bewoners en ondernemers bij de leefomgeving vindt in steeds meer gemeenten in Nederland plaats via verschillende participatie-instrumenten. Voorbeelden hiervan zijn het inwonerspanel, de LAB's en een burgerbegroting. Het burgerparticipatiebeleid wordt eind 2018 geëvalueerd. Begin 2019 worden hieromtrent (nieuwe) voorstellen gedaan.

Op basis van de notitie 'Burgerparticipatie 2019-2020' gaan de wijkadviseurs aan de slag met de daarin genoemde instrumenten.

Financiële afwijkingen

Sub-beleidsveld Ruimtelijke ordening

Onderwerp/NJB43	Opbrengst omgevingsvergunningen				
Productnummer en naam	801	Opbrengst omgevingsvergunningen			
Budgethouder	Teammanager Vergunningverlening en belastingen	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 91				
Baten	V 986				
Saldo	V 895				
Toelichting					
In zijn algemeenheid kunnen we stellen dat vergunningaanvragen vanaf een bouwsom van € 400.000,- opbrengsten "genereren". Alle relatief kleine aanvragen (meestal particuliere initiatieven met bouwkosten ruimschoots onder de € 400.000,-) leveren een negatief saldo op.					
Zoals al aangekondigd in het Najaarsbericht van 2018 zijn een fors aantal grote projecten (logistieke gebouwen op Industrierrein Haven) vergund en in uitvoering genomen. Op 11 juni 2019 werd de beoogde opbrengst van € 1,25 miljoen voor 2019 reeds behaald.					
Het moment van het formeel indienen van de omgevingsvergunningsaanvragen door externe partijen bepaalt in hoge mate de potentiële opbrengst omgevingsvergunningen per kalenderjaar. Er zitten nog een paar grote projecten (o.a. de insteekhaven) met substantiële legesopbrengsten in de pijplijn, mits (op onderdelen) de afgifte van de omgevingsvergunning(en) nog in 2019 plaatsvindt.					
SBA (StadsBeheerAdministratie) en huidige werkvoorraad laten op 4 september 2019 een geschatte opbrengst Omgevingsvergunningen zien van bijna € 2,24 miljoen. Daarmee is 2019 een zeer uitzonderlijk goed jaar.					
De extra werkzaamheden voor deze omgevingsvergunningen hebben geleid tot extra inzet van personeel en hogere personeelslasten van €					

91.000.

De afgelopen twee jaar (2018 en 2019) waren wat betreft gronduitgifte twee topjaren. Voor 2020 zullen onder andere de twee volgende factoren de opbrengst omgevingsvergunningen gaan beïnvloeden:

- De gronduitgifte van industrie- en bedrijventerreinen neemt af i.v.m. de beperkte beschikbaarheid uit te geven bouwkvavels voor bedrijven).
- Stikstofproblematiek*. Diverse, met name grotere, bouwprojecten kunnen daardoor vertraging oplopen en in het slechtste scenario volledig komen te vervallen.

Wij hebben de grotere bouwprojecten (ca. 80 stuks) geïnventariseerd, beoordeeld en besloten vooralsnog niet over te gaan tot bijstelling van de opbrengst Omgevingsvergunningen in 2020. Medio 2020 zal duidelijk worden welke consequenties de stikstofproblematiek met zich mee zal gaan brengen.

**) Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State het PAS (Programma Aanpak Stikstof) ongeldig verklaard. Minister Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft onder voorzitterschap van de heer Johan Remkes een adviescollege Stikstofproblematiek ingesteld. Dit adviescollege heeft inmiddels een rapport uitgebracht.*

Maatregel

In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 895.000 in 2019.

Onderwerp/NJB44	Juridische kosten ondermijning				
Productnummer en naam	802	Vergunningen			
Budgethouder	Teammanager Vergunningverlening en belastingen	Portefeuillehouder	A. Kleijngeld		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 50	N 50	N 25	N 25	N 25
Baten					
Saldo	N 50	N 50	N 25	N 25	N 25
Toelichting					
De gemeente Waalwijk is actief en vooruitstrevend op het gebied van ondermijning. Dit betekent dat we veel zaken oppakken, zoals onder andere bij het aantreffen van drugs in panden of het onderzoeken van ondermijningscasussen. Onze aanpak brengt juridische kosten met zich mee. Hieronder vallen onder andere de kosten van rechtszaken en de kosten van specifieke juridische bijstand die bij een aantal zaken is ingeschakeld. Voor 2019 en 2020 bedragen deze kosten naar verwachting € 50.000. Met ingang van 2021 bedragen de kosten naar verwachting € 25.000 per jaar. De reden dat de kosten in 2019 en 2020 hoger zijn is het feit dat er een aantal zwaardere zaken is waarbij eenmalig meer juridische kosten					

worden gemaakt.

Maatregel

In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 50.000 in 2019 en 2020 en met een structureel nadeel van € 25.000 met ingang van 2021.

Onderwerp/NJB45	Bijstelling opbrengst erfpachtgronden				
Productnummer en naam	812	Erfpachtgronden			
Budgethouder	Teammanager Ruimte, economie en werk	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 <i>V = VOORDEEL N = NADEEL</i>					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten					
Baten	N 98				
Saldo	N 98				
Toelichting					
In verband met een op basis van een contract jaarlijkse rentebijstelling en het aanpassen van het moment van halfjaarlijkse facturatie voor een contract is er voor 2019 sprake van een incidenteel nadeel. Voor de begroting 2020 en verder zijn deze aanpassingen reeds verwerkt.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 98.000 in 2019.					

Onderwerp/NJB46	Grondruil provincie	
Productnummer en naam	813	Beheer diverse percelen en panden

Budgethouder	Teammanager Ruimte, economie en werk	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 321				
Baten	V 305				
Saldo	N 16				
Toelichting					
<p>In mei 2019 is door het college een besluit genomen over grondruil met de provincie. Dit in verband met samenwerking tussen de gemeente Waalwijk en de provincie aan de projecten Westelijke Langstraat en de Gebiedsontsluiting Oostelijke Langstraat (GOL). Om beide projecten te kunnen realiseren zijn gronden nodig. De gemeente draagt hieraan bij door haar gronden in te zetten die ofwel direct binnen het projectgebied liggen of gebruikt worden als ruilgrond. In dit kader heeft in 2019 een transactie plaatsgevonden. Per saldo is er sprake van een incidenteel nadeel van € 16.000.</p>					
Maatregel					
<p>In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel nadeel van € 16.000 in 2019.</p>					

Onderwerp/NJB47	Verkoop snippergroen				
Productnummer en naam	813	Beheer diverse percelen en panden			
Budgethouder	Teammanager Ruimte, economie en werk	Portefeuillehouder	E. Daandels		
Bedragen x € 1.000 V = VOORDEEL N = NADEEL					
	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten	N 5				
Baten	V 80				

Saldo	V 75				
Toelichting					
Door de verkoop van snippergroen in de gemeente is er, na aftrek van gemaakte kosten, sprake van een incidenteel voordeel van € 75.000. In de begroting 2019 is met deze opbrengsten geen rekening gehouden.					
Maatregel					
In het Najaarsbericht rekening houden met een incidenteel voordeel van € 75.000 in 2019.					

Majeure projecten

Insteekhaven

Hieronder wordt voor het project insteekhaven per onderdeel van de GROTIK-methode een nadere toelichting gegeven.

Geld

Voor het ramen van de kosten en opbrengsten voor de realisatie is een businesscase opgesteld. Gedurende het voorbereidingstraject is deze businesscase steeds geactualiseerd. Voor de voorbereiding is een krediet beschikbaar gesteld. Dit krediet is door kredietbewaking gemonitord en waar nodig (via raadsbesluit) bijgesteld. Voor het uitvoeringstraject dat we nu ingaan zal het door de raad beschikbaar gestelde krediet voor de aanleg van de insteekhaven en de vastgestelde exploitatieopzet voor de uit te geven gronden het uitgangspunt zijn. Dit krediet is samengesteld uit de aanneemsom, de risico's voor zover we die nu in kunnen schatten en de benodigde plankosten tijdens de uitvoering. Ook tijdens de realisatiefase blijft kredietbewaking het instrument om afwijkingen tijdig te kunnen signaleren en daar tijdig maatregelen voor te treffen.

Risico's

Voor het project is een risicodossier opgesteld waarin de volgende onderdelen zijn opgenomen: aantal risico's, kans dat deze zich voordoen, financiële consequenties, maatregelen en monitoring. Bij de kredietvotering is hiermee rekening gehouden. Onlangs zijn er nog 2 nieuwe risico's, stikstof en PFOS, toegevoegd. De impact van deze risico's worden nu onderzocht en de consequenties in beeld gebracht (o.a. voor tijd en financiën). Na de beoordeling van deze consequenties kan pas tot definitieve gunning worden over gegaan.

Organisatie:

Gedurende de voorbereidingsfase zag de projectmanagementorganisatie er als volgt uit:

- 1 x per 2 weken -> aanbestedingsteam waarin civiel techniek, ruimtelijke ordening, financiën en projectleiding vertegenwoordigd zijn
- 1x per week -> overleg projectleiding en wethouder
- 1 x per 2 maanden -> stuurgroep
- College en Raad

Voor de realisatiefase (na definitieve gunning) is het organisatieschema aangepast:

- Uitvoeringsteam met projectleider civiele techniek, directievoering en toezichthouders.
- Projectteam met algemene projectleider, omgevingsmanagement, civiele techniek, financiële mandatering en planning en control)
- Wekelijks overleg projectleiding, civiel technisch projectleider en wethouder
- Maandelijks stuurgroep met de verantwoordelijke afdelingen (TREW en TOR/TOOR) en managers
- College en raad informeren en consulteren door kwartaalrapportages

Tijd

Gedurende het project wordt gewerkt met een gedetailleerde planning per onderdeel: Vergunningentraject, aanbestedingsprocedure, bouw- en realisatiefase en oplevering. Tijdens de bouw- en realisatiefase wordt gewerkt met een gedetailleerde planning waarin gestuurd en bewaakt wordt op de volgende onderdelen: voorbereiding en inkoopwerkzaamheden en realisatiefase.

Informatie

Projectdossiers op deelonderwerpen (civiele techniek, risicodossier, omgevingsmanagement en communicatie, geven inhoudelijke informatie over het project. Daarnaast heeft het College toegezegd aan de raad om via kwartaalrapportages de voortgang te presenteren. Verder wordt er ook via de aannemer en de gemeentelijke website de omgeving geïnformeerd over de voortgang van het project.

Kwaliteit

De kwaliteitseisen van stakeholders (o.a. RWS, WBD, toekomstige exploitant) zijn opgenomen in het definitief ontwerp, de bestekken en in de selectie- en aanbestedingsleidraad. Voor de uitvoeringsfase bevatten de contractstukken met de aannemer de geëiste en gewenste kwaliteitseisen waar men aan moet voldoen. Deze zijn ook o.a. opgesteld aan de hand van 4 EMVI-criteria: planning, waterveiligheid, risico's en projectcommunicatie.

GOL

De Gebiedsontwikkeling is weliswaar een majeur project waaraan grote Waalwijkse belangen vanuit leefbaarheid, bereikbaarheid en economie gekoppeld zijn, maar de gemeente is hier 'slechts' één van de gebiedspartijen. De trekker van deze gebiedsopgave is de provincie Noord-Brabant. Daarmee heeft Waalwijk wel zicht op de GROTICK en een beperkte invloed, maar wij kunnen hier niet direct in sturen.

Grootste risico van Gol is op dit moment de problematiek van de PAS in relatie met het provinciale inpassingsplan. Vooral nog zal de uitspraak van de Raad van State over het PIP afgewacht moeten worden. Pas daarna kunnen de gevolgen daarvan worden bepaald en de vervolgacties. Uiteraard zal Waalwijk bij deze verdere acties worden betrokken. Dit laat onverlet dat de partijen op dit moment, in het vertrouwen dat het PIP in stand blijft, verder gaan met de voorbereidingen van de mogelijke aanbesteding van het werk, om daarmee geen onnodige vertraging op te lopen. Gunning van het werk kan pas plaatsvinden als de genoemde duidelijkheid over het PIP is verkregen.

Museum Plus

Op 13-07-2017 heeft de Raad het college opgedragen om een 'concept Museum-Plus' te ontwikkelen. Op 11-10-2018 heeft de Raad het Programma van Eisen en het inrichtingsplan, beiden vervaardigd door Tinker Imagineers, geaccordeerd als uitgangspunt voor verdere uitwerking. Na 11-10-2018 is het volgende gebeurd:

- Het voorbereidingskrediet is door de gemeenteraad uitgebreid tot 1,7 mln.
- Vanuit dit voorbereidingskrediet zijn, na de noodzakelijke aanbestedingen daartoe, alle benodigde ontwerpers en adviseurs gecontracteerd.
- Het bouwkundig schetsontwerp (SO), het installatietechnisch SO en de ontwerpvisie voor de museaal inrichting zijn door de stuurgroep vastgesteld.
- Er wordt nu (30-09-2019) door architect Civic en installatieadviseur Nelissen gewerkt aan hun voorlopig ontwerp (VO). Museaal inrichter Tinker werkt aan haar SO.

De meest recente investeringsraming sluit onveranderd op €9.900.000,-. Dit is conform de door de Raad op 06-02-2018 uitgesproken intentie om zulk een bedrag te investeren.

In de periode mei-juli 2020 zijn de aanbestedingen gepland en worden de conclusies hieruit verspreid (investeringskosten). Direct na het zomerreces van 2020 wordt de Raad gevraagd definitief te besluiten over de doorgang (de uitvoering) van het project. Na de bouw t.m. augustus 2021, kan het museum in november 2021 openen.

Bijgevoegd is een GROTICK-verslag dat uitgebreider verslag doet van de gang van zaken.

<https://waalwijk.begrotingsapp.nl/najaarsbericht-2019/bestanden/Download/aeceb411-8aff-4273-938a-460b8e01a4d4>

Budgetoverhevelingen

Verloop budgetoverhevelingen 2018 naar 2019

Bij het Najaarsbericht 2018 is een aantal restant-budgetten 2018 overgeheveld naar 2019, in totaal voor € 1.083.000 aan exploitatiebudgetten en € 692.500 vanuit reserves.

Hieronder wordt weergegeven wat op grond van nu bekende gegevens de verwachting is voor de besteding van die middelen in 2019 ("prognose 2019") en worden de overhevelingen één voor één toegelicht.

Nr.	EXPLOITATIE	Budget van 2018 naar 2019	Prognose 2019	Verschil	Samenvatting
	TVVB				
1	Budget software SBA	66.000	66.000	0	Wordt geheel besteed
	TMAO				
2	Actualisatie 0-6 jarigen	72.448	0	72.448	Valt vrij in 2019
3	Verhoogde asielinstroom (oormerking 2016)	350.693	285.693	65.000	Deels nieuwe overheveling
4	Bestrijding kinderarmoede	309.500	0	309.500	Nieuwe overheveling naar 2020
5	Beweegcoach ouderen	10.200	5.100	5.100	Deels nieuwe overheveling
6	Inzet buurtsport- en cultuurcoach	30.000	22.575	7.425	Deels nieuwe overheveling
7	Jongeren op Gezond Gewicht (sportbeleid)	160.586	0	160.586	Nieuwe overheveling naar 2020
8	Overheveling innovatiemiddelen WMO	84.000	84.000	0	Wordt geheel besteed
	Totaal exploitatie	1.083.427	463.368	620.059	
	RESERVES				
9	Overdracht woonwagencentrum Waspik	175.000	25.000	150.000	Valt terug in reserve sociale woningbouw
10	Energiebesparende maatregelen	517.500	8.500	509.000	Deels nieuwe overheveling
	Totaal reserves	692.500	33.500	659.000	

Totaal exploitatie & reserves	1.775.927	496.868	1.279.059
-------------------------------	-----------	---------	-----------

Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
1. Incidenteel budget software SBA (StadsBeheerAdministratie)	5993025 Vervanging SBA	66.000

Toelichting

De vervanging van SBA door Squit 20/20 verloopt volgens planning. De implementatie daarvan loopt op dit moment en wordt naar verwachting nog in 2019 afgerond. Budget wordt in 2019 geheel besteed.

Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
2. Actualisatie beleid 0-6 jarigen	610 Kinderopvang	72.448

Toelichting

Subsidie 2018 aan nieuwe aanbieder peuteropvang n.a.v. in werking treden wet Harmonisatie is minder dan verwacht. De Kindereijk heeft alleen voor de maanden september tot en met december 2018 een subsidie aangevraagd. (2018 € 37.155 / 2019 € 136.305), doordat zij vergraving hebben opgelopen bij verbouwing voor de nieuwe groepen peuteropvang en niet eerder kunnen starten met de opvang van de kortdurende peuteropvang.

De Asschergelden voor stimulering 'Alle peuters naar voorschool' worden ieder jaar met € 20.000 verhoogd (bedrag 2018 inmiddels € 60.000). De inzet van deze extra middelen/nieuwe activiteiten zijn door de harmonisatie Kinderopvang en peuterspeelzaalwerk vertraagd. Dit wordt in het nieuwe beleid VVE/uitvoeringsprogramma VVE (2019-2020) verwerkt.

Het totale overschot op het budget is overgeheveld naar 2019 en wordt ingezet voor actualisatie van beleid 0-6 jaar. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de nieuwe eisen kinderopvang vanuit het Rijk.

Prognose 2019:

Het budget van € 72.448 is niet ingezet in 2019 i.v.m. uitstel landelijk beleid peuteropvang naar augustus 2020; het budget valt vrij. Zie voorstel onder Peuteropvang (als onderdeel van een voordeel van € 335.000).

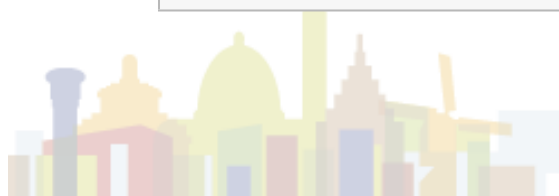
Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
3. Verhoogde asielinstroom (oormerking 2016)	612 Maatschappelijke zorg	350.693

Toelichting

Vanwege de verhoogde asielinstroom heeft het Rijk in 2016 en 2017 extra middelen beschikbaar gesteld aan de gemeenten. De financiering vindt plaats op basis van het principe geld volgt de gehuisveste statushouder. De extra middelen zijn alleen in 2016 en 2017 ontvangen. De kosten voor de verhoogde instroom van de statushouders hebben echter een structurele doorwerking. Hier staan vanaf 2018 geen extra rijksmiddelen meer tegen over. Eerder is daarom besloten om het voorlopig niet bestede bedrag 2017 van € 197.949 over te hevelen naar 2018.

In het Najaarsbericht 2018 is aangegeven dat de instroom vergunninghouders naar verwachting in 2019 gelijk blijft. De bijdrage vanuit het Rijk in 2019 is beperkt tot € 2.370 per vergunninghouder. In de Regio wordt vanaf oktober 2018 in regioverband de ontwikkelopgave inburgering ontwikkeld. Dat vraagt meer beleidsinzet om de verandering te implementeren. De HOB aanpak (Huis Opleiding Baan) is succesvol gebleken in 2018 en wordt dan ook voortgezet en uitgebreid in 2019. De subsidie vluchtelingenwerk (onderaannemer) blijft hetzelfde. Ook wordt er voor 2019 een plan integratie arbeidsmigranten opgesteld; ook hiervoor zijn extra middelen nodig.

Het gehele bedrag is overgeheveld naar 2019. In het tweede kwartaal wordt plan van aanpak inburgering met HOB gepresenteerd. Op dat

moment is ook de bekostiging van de inburgering 2020 verder uitgewerkt. Het over te hevelen bedrag is € 350.693.

Prognose 2019:

Het budget wordt ingezet ten behoeve van HOB trajecten (Huis opleiding Baan). De resultaten zijn goed, maar er is een steeds grotere groep die niet naar werk kan worden bemiddeld, maar wel naar taal en participatie. Daardoor is minder gedeclareerd in 2019 ten behoeve van HOB, waardoor voor

€ 65.000 een voorstel volgt tot overheveling van 2019 naar 2020. Er is een plan van aanpak dat de kwetsbare groepen, en met name vrouwen ondersteunt in taalverwerving, inburgering en opleiding.

In 2020 is een beleidsvoorbereiding op de nieuwe inburgeringswet nodig, en een doorvertaling daarvan naar de uitvoering van Baanbrekers. Daarnaast wordt ook beleid ontwikkeld ten behoeve van de integratie van arbeidsmigranten en gezinsmigranten.

Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
4. Bestrijding kinderarmoede	614 Minimabeleid/armoedebeleid	309.500

Toelichting

Vanaf 2016 ontvangen gemeenten extra middelen (Klijnsmagelden) voor de bestrijding van armoede bij kinderen. De raad heeft in april 2017 door middel van een motie besloten dat de middelen besteed moeten worden voor de bestrijding van armoede van kinderen. De raad droeg het college op om , in overleg met het maatschappelijk middenveld hiervoor beleid op te stellen. Deze opdracht is uitgevoerd en hiervoor is een nieuw beleidsplan Samen uit armoede opgesteld, waarover pas in januari 2019 door de raad wordt besloten. Om deze reden zijn in 2017 en 2018 deze middelen niet besteed. De niet bestede middelen zijn voor € 309.500 overgeheveld naar 2019 voor de bestrijding van Kinderarmoede.

Prognose 2019:

De raad heeft in januari 2019 het beleidsplan "Samen uit armoede" vastgesteld. Er is o.a. besloten om een innovatief project op te starten om de vicieuze cirkel van generatiearmoede te doorbreken. Na de besluitvorming is in samenwerking met Universiteit van Tilburg gewerkt aan een aanpak en een impactmeting. Het project heeft een looptijd van 3 jaar en start per 1 januari 2020. De resultaten worden gedurende het project gemonitord.

De komende drie jaren wordt met maximaal 60 gezinnen met kinderen gewerkt aan het versterken van de sociale en economische redzaamheid van ieder gezin. Dit doen we door middel van een stress-sensitieve aanpak waarbij gewerkt wordt aan het duurzaam versterken van basis- en executieve vaardigheden.

De kosten van de generatiecoach zijn opgenomen in de kostenpost behorend bij het project "Ieder kind verdient een toekomst. De kosten van de inzet van de UvT en de TA Academie zijn hierin niet opgenomen en worden betaald uit de post Armoedebestrijding van kinderen. De kosten van de UvT bedragen € 60.000 per jaar. Dit zijn kosten voor het ontwikkelen van het effectmodel van generatiearmoede (versterken van basisvaardigheden) en de kosten van de impactmeting.

In 2019 is van het beschikbare budget niets besteed. Er volgt een voorstel om het gehele bedrag over te hevelen van 2019 naar 2020.

Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
5. Bewegcoach ouderen	511 Sportbeleid	10.200

Toelichting

Bij collegebesluit d.d. 23 mei 2017 is besloten dit driejaarlijks budget in een jaarlijks bedrag van € 5.100 in te zetten ter dekking van de salariskosten van de nieuwe functie in het Buurtsportcoachproject, namelijk de Bewegcoach voor ouderen. Naar verwachting wordt deze functie per 1 januari 2018 ingevuld. Besloten is het budget project vitale ouderen van € 15.300 over te hevelen naar 2018. Eind 2018 resteren nog de middelen voor 2019/2020 voor een totaalbedrag van € 10.300. Deze niet bestede middelen worden overgeheveld naar 2019.

Prognose 2019:

De middelen worden conform besteed over de jaren 2019 en 2020. In de voorstellen tot overhevelingen van 2019 naar 2020 is daarom nog €

5.100 opgenomen bij het voorstel sportbeleid.

Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
6. Inzet buurtsport- en cultuurcoach	511 Sportbeleid	30.000
Toelichting		
<p>Conform het collegebesluit d.d. 10 april 2012/B012.0116 vindt er jaarlijks overheveling plaats van het resterend budget Brede Impuls Combinatiefuncties. Conform raadsbesluit is het restant-budget 2018 overgeheveld naar 2019 ten behoeve van de uitvoeringskosten van het project Inzet buurtsport- en Cultuurcoach 2019.</p> <p>Prognose 2019:</p> <p>In 2019 wordt € 22.575 besteed en restant bedrag van € 7.425 wordt conform eerder collegebesluit jaarlijks overgeheveld. Op dit punt is een overhevelingsvoorstel van 2019 naar 2020 opgenomen (daarin maakt € 7.425 onderdeel uit van overheveling product Sportbeleid).</p>		

Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
7. Jongeren op Gezond Gewicht (sportbeleid)	511 Sportbeleid	160.586
Toelichting		
<p>Collegebesluit d.d. 31-1-2017: Plan van aanpak Jongeren op Gezond Gewicht januari 2017- April 2019.</p> <p>Met het collegebesluit d.d. 23 juni 2015 is ten aanzien van de dekking van de kosten besloten de reeds in de begroting beschikbare middelen aan te wenden. Het restant bedrag wordt jaarlijks overgeheveld. Per 1 januari 2017 is een totaal budget voor de periode van 1 januari 2017 tot 1 april 2019 beschikbaar van € 270.546.</p> <p>Het JOGG-project is gestart per 1 april 2016. Het college heeft op 23 juni 2015 B08.00T besloten dat jaarlijks het restant budget overgeheveld wordt via het Najaarsbericht.</p> <p>Besloten is het restant budget JOGG 2018 van € 160.586 over te hevelen naar 2019 om de JOGG activiteiten voort te kunnen zetten. Bedrag is in een keer beschikbaar gesteld voor meerdere jaren, dit is de reden waarom de gelden nog niet volledig zijn uitgegeven in 2018.</p> <p>Prognose 2019:</p> <p>Dit restantbudget wordt ingezet om de komende 3 jaren JOGG te kunnen voortzetten. College heeft in maart 2019 het plan van aanpak april 2019 - april 2022 vastgesteld en dit wordt binnen het beschikbare budget uitgevoerd. Er volgt een voorstel om het volledige bedrag over te hevelen van 2019 naar 2020 (als onderdeel van een overheveling van € 171.113 bij Sportbeleid).</p>		

Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
8. Innovatiemiddelen WMO	630 Samenkracht en burgerparticipatie	84.000
Toelichting		

Voor het sociale domein van de gemeente Waalwijk is een budget vastgesteld voor innovatie en vernieuwing. Dit bedrag is o.a. beschikbaar voor organisaties en initiatieven/pilots die een aantoonbare bijdrage leveren aan innovatie en transitiedoelstellingen. Voor 2018 resteert een bedrag van ruim € 84.000 omdat de opzet/uitvoering van pilotactiviteiten die in 2018 waren gepland, zijn doorgeschoven naar 2019.

Het over te hevelen budget wordt ingezet behoeve van de pilot 'Preventief Interventieteam Basisschoolkinderen' (PIB). Op 23 januari 2018 heeft het college besloten om toe te werken naar de uitvoering van deze pilot. In oktober wordt het projectplan PIB afgerond en aan het college voorgelegd ter accordering. Bij goedkeuring gaan we PIB-coaches werven en starten we in het eerste kwartaal 2019 met de uitvoering van trajecten voor basisschoolkinderen.

Prognose 2019:

De pilot 'Preventief Interventieteam Basisschoolkinderen' (PIB) is onlangs van start gegaan; middelen worden in 2019 besteed.

Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
9. Overdracht woonwagencentrum Waspik	809 Wonen (reserve)	175.000

Toelichting

Ten laste van de reserve sociale woningbouw is een bedrag van € 500.000 beschikbaar gesteld. Op 30 januari 2014 heeft de gemeenteraad ingestemd met de renovatie en uitbreiding van het woonwagencentrum.

De gemeente en de stichting Jade hebben overeenstemming bereikt over de overname/grondruil en een verdeling van de kosten. Per eind 2016 was een bedrag van € 325.000 verantwoord. De uitbreiding van het woonwagencentrum is inmiddels gereed. De ruiling tussen de gemeente en Casade is echter nog niet afgerond. Het restant bedrag van € 175.000 moet daarom beschikbaar blijven.

Prognose 2019:

Omdat bleek dat er nog bodemonderzoek gedaan moest worden, is het onzeker of de overdracht in 2019 geëffectueerd kan worden. Voor er kan worden overgedragen, worden er nog kosten gemaakt (bodemonderzoek, kosten voor aanpassing overeenkomst, vastleggen recht van overpad, notariskosten, werkzaamheden Kadaster, incidenteel onderhoud tot de overdracht). Daarvoor hebben we naar schatting nog circa € 25.000 nodig. Het restant van de overheveling ten bedrage van € 150.000 valt terug in de reserve sociale woningbouw. De kosten die nog gemaakt moeten worden, worden deels in 2019 gemaakt. Mogelijk voor een klein deel ook nog in 2020.

Onderwerp	Product/kostenplaats	Bedrag in €
10. Energiebesparende maatregelen	809 Wonen (reserve)	517.500

Toelichting

De eerste tranche van € 82.500 is in 2015 aan Casade beschikbaar gesteld. Casade heeft aangegeven dat zij in 2016 een beroep op dit budget gaan doen van circa € 150.000. In haar bod voor de prestatie afspraken voor 2017 geeft Casade aan woningen energetisch te willen verbeteren en daarvoor is dit budget bedoeld. Eind 2017 worden hierover meerjarige afspraken met Casade gemaakt. Het resterende bedrag van € 517.500 moet hiervoor beschikbaar blijven.

Prognose 2019:

Door langdurige ziekte van de contactpersoon bij Casade en door beperkte capaciteit bij de gemeente, is het nog niet gelukt om de vergoeding van de tweede tranche van energiebesparende maatregelen van Casade af te ronden. De werkzaamheden zijn de afgelopen jaren wel grotendeels uitgevoerd door Casade. Naar verwachting zal de bijdrage van de gemeente daaraan in 2020 geëffectueerd worden.

Na aftrek van gemaakte kosten in 2019 dient een bedrag van € 509.000 overgeheveld te worden naar 2020.

Budgetoverhevelingen 2019 naar 2020

	EXPLOITATIE	Budget 2019	Over naar 2020	Opmerking
	TMAO			
1	Integrale aanpak sociaal domein	42.000	42.000	
2	Bijdrage verplaatsing scouting AZG	34.000	34.000	
3	Maatschappelijke activering	73.000	73.000	
4	Armoedebestrijding kinderen	310.000	310.000	restant overheveling '18 -> '19
5	Uitvoeringskosten wet inburgering	32.000	32.000	
6	Begeleiding statushouders	30.000	30.000	
7	Verhoogde asielinstroom	65.000	65.000	restant overheveling '18 -> '19
8	Sportbeleid	297.000	297.000	deels al overheveling '18 -> '19
9	Handhaving wet Kinderopvang	25.000	25.000	
	Totaal exploitatie	908.000	908.000	
	RESERVES			
	TREW			
10	Innovatie in mobiliteit (via beleidsreserve)	200.000	200.000	bij begroting 2019 al aangekondigd
11	Data en Smart City (via	300.000	300.000	bij begroting 2019 al

	beleidsreserve)			aangekondigd
12	Energiebesparende maatregelen	509.000	509.000	
	Totaal reserves	1.192.500	1.192.500	
	Totaal exploitatie & reserves	1.917.000	1.917.000	

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
1. Integrale aanpak sociaal domein	605 Maatschappelijk werk	42.000
Toelichting		
<p>In november 2018 ging het traject van start, om samen met inwoners ondernemers en maatschappelijke organisaties te werken aan een nieuwe sociale agenda, gericht op de pijlers: meer preventie, meer gebruik maken van voorliggend veld en een outreachende benadering. Het streven is om rond 6 thema's nieuwe initiatieven te ontplooiën in gedeeld eigenaarschap met de maatschappelijke partners. Dat betekent dat het tempo waarin plannen worden ontwikkeld en vervolgstappen kunnen worden gezet mede afhankelijk is van het te ontwikkelen draagvlak. Het college stelde de nieuwe agenda vast in juli van dit jaar, de vervolg activiteiten bevinden zich nog in een opbouwfase. Een aantal investeringen kunnen waarschijnlijk pas begin 2020 worden geëffectueerd. Het betreft de aanstelling van een projectleider voor het te ontwikkelen Inclusiebeleid (à 8 uur per week, €20.000) en een activiteitenbegeleider, die het aanbod aan dagactiviteiten in het voorliggende veld gaat ontsluiten (€22.000). Verzoek om de daarvoor beoogde middelen voor in totaal € 42.000 over te hevelen naar 2020.</p>		

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
2. Bijdrage verplaatsing scouting AZG	813 Beheer diverse percelen en panden	34.000
Toelichting		
<p>Momenteel heeft de overdracht bij de notaris voor de "koop gebouw AZG", t.w.v. € 116.000 plaats. Het bedrag van € 34.000 moet nog beschikbaar blijven voor nacalculatie en/of bijkomende kosten.</p>		
Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
3. Maatschappelijke activering	613 Participatie-voorzieningen	73.000
Toelichting		
<p>Deze bestuursperiode heeft het college jaarlijks een bedrag van €150.000 vrijgemaakt om te experimenteren met maatschappelijke activering. Begin 2019 hebben we onderzoek gedaan naar de samenstelling van de doelgroep en welke aanpak bij hen past. In juni 2019 was het onderzoek klaar en hebben we vier partijen gecontracteerd. Die zijn – op 1 na – in september met hun werkzaamheden begonnen. Dit betekent dat we het eerste deel van 2019 weinig uitgaven hadden. Om de vier lopende experimenten ook in 2020 te kunnen uitproberen en hier mogelijk nog nieuwe aan toe te voegen, is het jaarbudget onvoldoende.</p> <p>Voorstel is daarom om € 73.000 van 2019 over naar 2020 over te hevelen, zodat we voor dat jaar voldoende middelen hebben om de</p>		

collegeopdracht met verve uit te kunnen voeren.

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
4. Armoedebestrijding kinderen	615 Armoedebeleid	310.000

Toelichting

In januari 2019 heeft de raad het Beleidsplan Samen uit Armoede vastgesteld. In het beleidsplan zijn o.a. voorstellen gedaan voor de structurele inzet van de zogenaamde Klijsma middelen vanaf 2019. De Klijsma middelen zijn middelen die gemeenten ontvangen om armoede bij kinderen te bestrijden. De niet bestede middelen over 2017 en 2018 zijn overgeheveld naar 2019 en beschikbaar gehouden voor het ontwikkelen van projecten voor het bestrijden van kinderarmoede. Het gaat om een bedrag van € 309.500. In 2019 is hierop niets uitgegeven.

Project: "Ieder kind verdient een toekomst"

De raad heeft in januari 2019 het beleidsplan "Samen uit armoede" vastgesteld. Er is o.a. besloten om een innovatief project op te starten om de vicieuze cirkel van generatiearmoede te doorbreken. Na de besluitvorming is in samenwerking met Universiteit van Tilburg gewerkt aan een aanpak en een impactmeting. Het project heeft een looptijd van 3 jaar en start per 1 januari 2020. De resultaten worden gedurende het project gemonitord.

De komende drie jaren wordt met maximaal 60 gezinnen met kinderen gewerkt aan het versterken van de sociale en economische redzaamheid van ieder gezinlid. Dit doen we door middel van een stress-sensitieve aanpak waarbij gewerkt wordt aan het duurzaam versterken van basis- en executieve vaardigheden.

De kosten van de generatiecoach zijn opgenomen in de kostenpost behorend bij het project "Ieder kind verdient een toekomst. Zie onder. De kosten van de inzet van de UvT en de TA Academie zijn hierin niet opgenomen en worden betaald uit de post Armoedebestrijding van kinderen. De kosten van de UvT bedragen € 60.000 per jaar. Dit zijn kosten voor het ontwikkelen van het effectmodel van generatiearmoede (versterken van basisvaardigheden) en de kosten van de impactmeting. Voor het project: " Ieder kind verdient een toekomst is komende drie jaar nodig:

€ 180.000 voor de ontwikkelen methodiek en impactmeting UVT (€ 60.000 per jaar) € 50.000 voor het duurzaam versterken door middel van Transactionele Analyse.

Project Alliantie Kinderarmoede:

De gemeente Waalwijk is op 26 maart 2019 aangesloten bij de Landelijke Alliantie Kinderarmoede. Met het ondertekenen van de plegde heeft de gemeente Waalwijk beloofd zich in te zetten om de vicieuze cirkel van generatiearmoede te doorbreken en zich in te zetten om het onderwerp armoede bespreekbaar te maken. Dit doen we door met kinderen en de leerkrachten van deze kinderen in gesprek te gaan over armoede. Hiervoor gaat de gemeente Waalwijk een samenwerking aan met Light of Life en Autopoiesis. De kosten bedragen € 8.000 per school. We willen komende drie jaar maximaal 10 basisscholen het project aanbieden. De kosten bedragen maximaal € 80.000.

Beide projecten hebben een landelijke uitstraling en worden gevolgd de Landelijke Alliantie Kinderarmoede:

Voor het project: " Ieder kind verdient een toekomst is komende drie jaar nodig:

€ 180.000 voor de ontwikkelen methodiek en impactmeting UvT (€ 60.000 per jaar)

€ 50.000 voor het duurzaam versterken door middel van Transactionele Analyse.

€ 80.000 Samenwerking Light of Life en Autopoiesis

Verzoek is om in totaal (afgerond) € 310.000 over te hevelen van 2019 naar 2020.

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
5. Uitvoeringskosten wet inburgering	607 Alloctonenbeleid	32.000

Toelichting

In 2020 wordt de nieuwe wet inburgering geïmplementeerd. Daarmee krijgt de gemeente Waalwijk de regie op inburgering terug. Dit brengt extra inspanningen en taken met zich mee: beleidsvoorbereiding en uitvoering bij Baanbrekers. De extra uren die bij Baanbrekers worden ingezet voor de administratie en registratie van de participatieverklaringen worden hiermee bekostigd.

Verzoek is om € 32.000 over te hevelen van 2019 naar 2020.

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
6. Begeleiding statushouders	612 Maatschappelijke zorg en begeleiding	30.000

Toelichting

Deze kosten zijn bedoeld om specifieke groepen te begeleiden, die niet automatisch vanuit de maatschappelijke begeleiding kunnen worden vergoed. In een integrale aanpak voor minderjarige alleenstaande vluchtelingen, waarvan het project in 2019 is gestart, loopt door in 2020 waarvoor we dit budget verder in willen zetten. Dit leidt tot preventie uitval school, en oriëntatie op opleiding, inburgering en werk. Verzoek is om € 30.000 over te hevelen van 2019 naar 2020.

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
7. Verhoogde asielstroom	612 Maatschappelijk zorg en begeleiding	65.000

Toelichting

Het budget wordt ingezet ten behoeve van HOB trajecten (Huis opleiding Baan) De resultaten zijn goed, maar er is een steeds grotere groep die niet naar werk kan worden bemiddeld, maar wel naar taal en participatie. Daardoor is minder gedeclareerd in 2019 ten behoeve van HOB. Er is een plan van aanpak dat de kwetsbare groepen, en met name vrouwen ondersteunt in taalverwerving, inburgering en opleiding.

In 2020 is een beleidsvoorbereiding op de nieuwe inburgeringswet nodig, en een doorvertaling daarvan naar de uitvoering van Baanbrekers. Daarnaast wordt ook beleid ontwikkeld ten behoeve van de integratie van arbeidsmigranten en gezinsmigranten.

Verzoek is om € 65.000 over te hevelen van 2019 naar 2020.

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
8. Sportbeleid	511 Sportbeleid	297.000

Toelichting

Afwijkingen t.o.v. begroting 2019:

6511016 Bevorderen sport- en beweegparticipatie € 48.642

6511090 Kadernotitie Sportbeleid 2012-2016 € 7.425

Totaal € 56.067

Over te hevelen naar nieuwe post in de begroting 2020 'Uitvoering Sportvisie 2020'. Conform collegebesluit d.d. 10 april 2012/B012.0116 vindt er jaarlijks overheveling plaats van het resterend budget Brede Regeling Combinatiefuncties. Dit restantbedrag is ontstaan door een structurele jaarlijkse hogere rijksbijdrage van € 40.000, cofinancieringsbijdragen door partners en een 3-jaarlijks budget voor de Beweegcoach Senioren. Het

over te hevelen bedrag wordt ingezet ten behoeve van de uitvoering van de nieuwe Sportvisie die in 2020 door de raad wordt vastgesteld.

6511017 GO Waalwijk integrale aanpak € 70.000. Met 'Go Waalwijk' werken we aan een integrale aanpak op de thema's sport, bewegen, cultuur en gezondheid. Voor 2019 en 2020 is in het coalitieprogramma een jaarlijks budget van € 150.000 opgenomen. In 2019 is de naamsbekendheid vergroot en zijn projecten ontwikkeld onder de overkoepelende communicatieparaplu van GO. Het over te hevelen bedrag wordt in 2020 ten behoeve van de verdere inzet van de promotie en uitbreiding bekendheid van GO in 2020.

6511095 JOGG Jongeren op gezond gewicht € 171.113. Conform collegebesluit vindt er jaarlijks overheveling plaats om het plan van aanpak over de periode 2019-2022 uit te voeren. Het over te hevelen bedrag en het resterend budget sluit aan bij de in dit plan van aanpak opgenomen begroting.

Verzoek is om in totaal € 297.000 over te hevelen van 2019 naar 2020.

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
9. Handhaving wet Kinderopvang	610 Kinderopvang	25.000

Toelichting

Vanaf 2019 is er structureel extra geld beschikbaar voor gemeenten voor de taken toezicht en handhaving in de kinderopvang en de intensivering van de inspecties van gastouders. Deze middelen kunnen gebruikt worden voor innovatie of extra toezicht. In 2019 hebben we vanuit deze middelen € 20.000 extra ontvangen. Het over te hevelen bedrag zetten we in op deskundigheidsbevordering en ondersteuning van handhavingstaken van onze gemeente.

Verzoek is om € 25.000 over te hevelen van 2019 naar 2020.

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
10. Innovatie in mobiliteit	6205070 Mobiliteit (vanuit beleidsreserve)	200.000

Toelichting

In het coalitieprogramma 2018-2022 is ten laste van de beleidsreserve 2019-2022 incidenteel een bedrag beschikbaar gesteld van € 200.000. Dit budget is bestemd om pilots op het gebied van Smart Mobility een impuls te kunnen geven. Deze pilots volgen op de nog uit te werken businesscases Smart Mobility in 2020.

Voorgesteld wordt om het bedrag van € 200.000 over te hevelen naar 2020.

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
11. Data en smart city	6303230 Data en Smart Mobility (vanuit beleidsreserve)	300.0000

Toelichting

In het coalitieprogramma 2018 -2022 is ten laste van de beleidsreserve 2019-2022 incidenteel een bedrag beschikbaar gesteld van € 300.000.

Dit budget is bestemd om ontwikkelingen en ambities aan te kunnen jagen op het gebied van Smart Move en data gestuurd werken. Hieraan zal

na uitwerking van o.a. het ambtiedocument Smart Move van UNSense in 2020 verder invulling gegeven worden.

Voorgesteld wordt om het bedrag van € 300.000 over te hevelen naar 2020.

Onderwerp	Product/budgetnummer	Bedrag in €
12. Energiebesparende maatregelen	809 Wonen (reserve)	509.000
Toelichting		
De eerste tranche van € 82.500 is in 2015 aan Casade beschikbaar gesteld. Casade heeft aangegeven dat zij in 2016 een beroep op dit budget gaan doen van circa € 150.000. In haar bod voor de prestatie afspraken voor 2017 geeft Casade aan woningen energetisch te willen verbeteren en daarvoor is dit budget bedoeld. Eind 2017 worden hierover meerjarige afspraken met Casade gemaakt. Het resterende bedrag van € 517.500 is overgeheveld van 2018 naar 2019.		
Door langdurige ziekte van de contactpersoon bij Casade en door beperkte capaciteit bij de gemeente, is het nog niet gelukt om de vergoeding van de tweede tranche van energiebesparende maatregelen van Casade af te ronden. De werkzaamheden zijn de afgelopen jaren wel grotendeels uitgevoerd door Casade. Naar verwachting zal de bijdrage van de gemeente daaraan in 2020 geëffectueerd worden.		
Na aftrek van gemaakte kosten in 2019 dient een bedrag van € 509.000 overgeheveld te worden naar 2020 (reserve).		

Begrotingswijzigingen 2019 en 2020

Begrotingswijziging 2019

Begrotingswijzigingen 2019 en 2020 (in samenhang met) Najaarsbericht 2019

32e begrotingswijziging 2019: 3e kwartaalswijziging 2019

In samenhang met het Najaarsbericht 2019 wordt de raad voorgesteld om over te gaan tot vaststelling van de 32^e begrotingswijziging 2019, waarin de mutaties van de kwartaalswijziging een neutraal verloop hebben. Geheel conform de richtlijnen zijn hierin budgettair neutrale aanpassingen op de begroting 2019 verwerkt die programma-overstijgend zijn. De mutaties zijn op de begrotingswijziging toegelicht.

33e begrotingswijziging 2019: Najaarsbericht 2019

Door middel van de 33^e begrotingswijziging 2019 worden de financiële afwijkingen uit het Najaarsbericht 2019 verwerkt. De recapitulatie van financiële afwijkingen leidt tot een voordelig resultaat voor de begroting 2019 van (afgerond) € 2.207.000.

1e begrotingswijziging 2020: Overhevelingsvoorstellen van 2019 naar 2020

In het Najaarsbericht 2019 zijn voorstellen tot overheveling van budgetten 2019 naar 2020 opgenomen voor € 908.000 (exploitatie) die ten laste van de Algemene Reserve naar 2020 worden overgeheveld.

Belangrijkste reserves

Belangrijkste reserves

De belangrijkste reserves zullen zich naar verwachting als volgt ontwikkelen:

Bedragen * € 1.000	01-01-2019	01-01-2020	01-01-2021
Algemene Reserve	12.347	10.112	6.889
Beleidsreserve 2019-2022	0	3.320	2.185
Reserve Grondexploitatie	10.510	4.703	4.351
Reserve Mobiliteitsfonds	6.821	6.821	6821
Reserve onderwijshuisvesting	4.818	4.101	4.385
Reserve Parkmanagement	4.712	4.712	4.712
Reserve Haven Waalwijk	1.492	612	612
Risicoreserve transities	18	0	0
Reserve revitalisering Haven I t/m VI	2.118	1.768	1.768

Voor de reserve transities geldt dat begin 2019 vanuit de algemene reserve € 2 miljoen is bijgestort en dat deze na de Tweede herziening van de jeugdzorg eind 2019 nihil zal zijn.

Mocht dit bij de jaarrekening 2019 daadwerkelijk zo zijn, dan zal begin 2020 wederom € 2 miljoen worden bijgestort in de reserve transities (per 1-1-2020 reserve sociaal domein).

Kredieten

Overzicht afgesloten kredieten

Overzicht afgesloten kredieten IUP

In het kader van het Najaarsbericht 2019 is beoordeeld welke kredieten afgesloten kunnen worden. In dit Najaarsbericht is per af te sluiten krediet een nacalculatie opgesteld.

Als eerste volgt een totaaloverzicht van alle IUP kredieten.

Het IUP bevat veel kredieten, waarvan de nu af te sluiten kredieten worden opgenomen en kort worden toegelicht.

Daarna volgt een overzicht van overige af te sluiten kredieten, die daarna één voor één afzonderlijk worden toegelicht.

Afgesloten kredieten IUP (bedragen x €1.000)	Totaal Begroot	Totaal Uitgaven	Restant krediet	Toelichting
IUP13/14 Fietsvoorziening 't Lint GVVP / OW	327	350	N 23	
IUP13/14 Verkeersmaatregelen Maylaan	52	18	V 34	
IUP15/16 Veerweg Sprang-Capelle GVVP / OW	666	752	N 86	Onvoorziene problemen in de ondergrond.
IUP15/16 Kruispunt Tilb.weg/Kerkstraat etc. GVVP	1.008	759	V 249	Zie opmerking 't Lint; is gezamenlijk aanbesteed en uitgevoerd.
IUP15/16 Berkhaag OW / GRP	688	657	V 31	
IUP15/16 Nw.Prov.weg rotonde 't Vaartje GVVP / OW	544	895	N 351	Na het traject van inwonersparticipatie tot een voorstel gekomen. In de raad in besloten om hier niet op in te gaan en te blijven bij het oorspronkelijk ontwerp. Dit heeft geleid tot deze afwijking.
IUP15/16 Veerstraat / Waspik OW	226	458	N 232	Onvoorziene problemen in de ondergrond, kabels en leidingen en een oud gewelf. Bodemkwaliteitsverbetering moeten toepassen.
IUP15/16 Stationlaan-West GVVP/OW/GRP	232	131	V 101	Aanbestedingsvoordeel.
IUP15/16 v.Overschiestr./v.Voorststr. GVVP / OW /GRP	889	525	V 364	Aanbestedingsvoordeel.
IUP15/16 Kleine reconstructies wegen OW	600	603	N 3	
IUP15/16 Verbeteren omgeving basissch. GVVP	25	29	N 4	
IUP17/18 Eerste Zeine GVVP / OW / GRP	427	374	V 53	Aanbestedingsvoordeel.

IUP17/18 Vrouwkennisvaartsestr./Geallieerdeweg GVVP / OW	674	589	V	85	Aanbestedingsvoordeel.
IUP17/18 Beukenlaan / Eikenlaan 30 km. GVVP	148	143	V	5	
IUP17/18 Wolfsnest OW	162	150	V	12	
IUP17/18 Fietspad Hoogeindse rondweg GVVP	127	112	V	15	
IUP17/18 Reigerbosweg GVVP / OW / GRP	520	571	N	51	
IUP17/18 Kleine reconstructies wegen OW	600	607	N	7	
IUP17/18 Reconstructie Prof. Zeemanweg OW / GRP	116	181	N	66	Onvoorziene problemen in de ondergrond
Totaal	8.031	7.903	V	126	
	Ten gunste van restant IUP			+ 126	
	Restant IUP			+ 627	
	Nieuw restant IUP			+ 753	

Toegelicht zijn de afwijkingen boven de 5% èn groter dan € 50.000.

Van het IUP worden de deeltkredieten niet één voor één apart toegelicht, maar wel kort via bovenstaande tabel.

Op de in totaal 23 projecten van € 10.403 is de totale overschrijding (per saldo) € 142.000 (= 1,4%).

Het voordeel wordt ten gunste gebracht van de stelposten restant IUP.

Overzicht afgesloten kredieten

Van alle af te sluiten kredieten, die niet onder het IUP vallen, wordt volgend overzicht gepresenteerd:

Overzicht afgesloten kredieten 2019 t.b.v. nacalculatie in Najaarsbericht 2019 (bedragen * € 1.000)

Afgesloten kredieten	Begroot voor 2019	Begroot 2019	Totaal gevoteerd	Uitgaven voor 2016	Uitgaven 2016	Uitgaven 2017	Uitgaven 2018	Uitgaven 2019	Totale uitgaven	Restant krediet
7421112 onderwijsleerpakket Villa Vlinderhof	13		13					-13	-13	0
7531322 Berekening V.V.	37		37				-37		-37	0

Waspik										
7560936 VI 2017 Maaimachine John Deere	58		58					-59	-59	-1
7721202 Perscontainer Milieustraat	22	-2	20				-20		-20	0
7721920 Dieplader	17		17				-19		-19	-2
	147	-2	145	0	0	0	-76	-72	-148	-3

Per krediet is hierna een afzonderlijk overzicht van de nacalculatie opgenomen.

Nacalculatie afgesloten kredieten

Nacalculatie afgesloten kredieten

STANDAARDFORMULIER NACALCULATIE (Algemeen en Financieel)					
Kredietnummer / - omschrijving	7421112 onderwijsleerpakket Villa Vlinderhof				
Raadsbesluit	28 juni 2018, 10 ^e begrotingswijziging 2018				
Uitvoering door	TMAO				
Kredietbedrag	€ 13.463				
Dekking	onderwijshuisvestingsmiddelen				
FINANCIEEL (bedragen x € 1.000)					
	<2016	2016	2017	2018	2019
Kredietbedrag				13	13
Af: uitgaven					
kosten derden					-13
sectorkosten					
Bij: inkomsten					
bijdragen/subsidies					

Saldo	13	0
TOELICHTING		

STANDAARDFORMULIER NACALCULATIE (Algemeen en Financieel)

Kredietnummer / - omschrijving	7531322 Beregening V.V. Waspik
Raadsbesluit	Vaststellen begroting 2016 en 2017 (VI sportparken 2016, VI sportparken 2017)
Uitvoering door	Team Sport
Kredietbedrag	€ 37.000
Dekking	Kapitaallasten ten laste van de meerjarenbegroting

FINANCIEEL (bedragen x € 1.000)

	<2016	2016	2017	2018	2019
Kredietbedrag		17	37	37	
Af: uitgaven					
kosten derden				-37	
sectorkosten					
Bij: inkomsten					
bijdragen/subsidies					
Saldo		17	37	0	

TOELICHTING

Jaarlijks wordt er in de primaire begroting een vervangingskrediet beschikbaar gesteld dat bestemd is voor diverse investeringen buitensport. In verband met het hanteren van de juiste afschrijvingstermijn per investering wordt het kredietbedrag uitgesplitst naar afzonderlijke kredieten. Het beschikbare krediet voor de beregening V.V. Waspik is samengesteld door een gedeelte van het beschikbare bedrag voor VI 2016 en een gedeelte van VI 2017. Deze herschikking van de kredietbedragen is geformaliseerd door administratieve wijziging 2018104.

STANDAARDFORMULIER NACALCULATIE (Algemeen en Financieel)

Kredietnummer / - omschrijving	7560936 VI 2017 Maaimachine John Deere
Raadsbesluit	Vaststellen begroting 2017 (vervangingsinvesteringen)
Uitvoering door	Team Buitendienst
Kredietbedrag	€ 58.000
Dekking	Kapitaallasten ten laste van de meerjarenbegroting

FINANCIEEL (bedragen x € 1.000)

	<2016	2016	2017	2018	2019
Kredietbedrag			53	53	58

Bij: administratieve wijziging 2018104				5	
Af: uitgaven					
kosten derden					-59
sectorkosten					
Bij: inkomsten					
bijdragen/subsidies					

Saldo			53	58	-1
--------------	--	--	----	----	----

TOELICHTING

Het oorspronkelijke kredietbedrag is in 2018 verhoogd met het restant van het krediet 7714901 Tooltrac. Dit is geformaliseerd door administratieve wijziging 2018104. De nieuw aangeschafte maaimachine is qua specificaties wel vergelijkbaar met het te vervangen machine, maar is onevenredig gestegen in prijs ten opzichte van de indexering.

STANDAARDFORMULIER NACALCULATIE (Algemeen en Financieel)

Kredietnummer / - omschrijving	7721202 Perscontainer Milieustraat
Raadsbesluit	Vaststellen begroting 2016
Uitvoering door	Team Buitendienst
Kredietbedrag	€ 22.000
Dekking	Kapitaallasten ten laste van de meerjarenbegroting

FINANCIEEL (bedragen x € 1.000)

	<2016	2016	2017	2018	2019
Kredietbedrag				22	2
Herschikking kredieten (administratieve wijziging 2017103, en 2019101)			22		-2
Af: uitgaven					
kosten derden				-20	
sectorkosten					
Bij: inkomsten					
bijdragen/subsidies					
Saldo			22	2	0
TOELICHTING					
Op de milieustraat was een extra perscontainer nodig. Hiervoor is het restant van het krediet VI 2016 minicontainers ingezet (administratieve wijziging 2017103). Na aanschaf van de perscontainer resteert er een bedrag van € 2.486. Dit is weer overgeheveld (administratieve wijziging 2019101) om de perscontainer ten behoeve van de plasticinzameling te kunnen vervangen. De kapitaallasten van al deze kredieten komen ten laste van het product Vuilophaal en -afvoer.					

STANDAARDFORMULIER NACALCULATIE (Algemeen en Financieel)					
Kredietnummer / - omschrijving	7721920 Dieplader				
Raadsbesluit	Vaststellen begroting 2018				
Uitvoering door	Team buitendienst				
Kredietbedrag	€ 18.000				
Dekking	Kapitaallasten ten laste van de meerjarenbegroting				
FINANCIEEL (bedragen x € 1.000)					
	<2016	2016	2017	2018	2019
Kredietbedrag				17	
Af: uitgaven					
kosten derden				-19	

sectorkosten	
Bij: inkomsten	
bijdragen/subsidies	
Saldo	-2
TOELICHTING	
<p>Het geraamde bedrag was gebaseerd op een hydraulisch geremde dieplader/trailer. Tussen het aanvragen van het krediet en de aanschaf van de dieplader is naar Nederlandse begrippen heel snel een nieuwe Europese regeling (167/2013) van kracht geworden zonder overgangsrecht. Deze wijziging betreft het remsysteem; waar voorheen hydraulische remsystemen werden goedgekeurd moesten deze nu ineens (mede) luchtgeremd zijn.</p> <p>Omdat Nederland geen concrete wetgeving had op het gebied van landbouwverkeer, konden we volgens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geen gebruikmaken van overgangsrecht om de nieuwe eisen geleidelijk in te voeren. Er is gekozen de regeling 167/2013 ineens te implementeren in onze nationale Regeling Voertuigen die per 1 januari 2018 van kracht is. Hierdoor moest de dieplader/trailer (mede) een luchtremstelsysteem hebben i.p.v. enkel het goedkopere hydraulisch remsysteem.</p> <p>De geselecteerde leverancier heeft op basis van bovenstaande de trailer niet meer kunnen leveren, waardoor we zijn overgestapt naar een andere leverancier die wel aan de eisen kon voldoen. De kosten bij deze leverancier waren daardoor in totaal hoger dan vooraf ingeschat.</p>	

Titel document

Document:	omschrijving
Auteur:	Naam auteur / afdeling

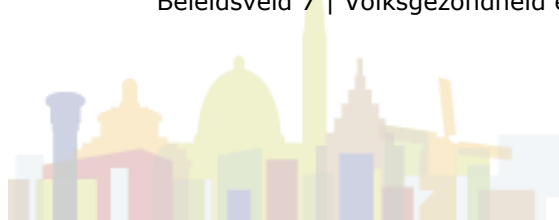

Goedgekeurd door:	College van burgemeester en wethouders d.d.
Corsa document:	Z.....

Datum	Versie	Auteur	Omschrijving van de aanpassing

Inhoud

Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Samenvatting beleid en financiën	5
Beleid	5
Financiën	8
Programma's Binnenstad, Duurzaamheid, Economie en Veiligheid	12
Beleidsveld 0 Bestuur en Ondersteuning	33
Beleidsveld 1 Veiligheid.....	50
Beleidsveld 2 Verkeer, vervoer en waterstaat.....	55
Beleidsveld 3 Economie.....	59
Beleidsveld 4 Onderwijs	63
Beleidsveld 5 Sport, cultuur en recreatie	68
Beleidsveld 6 Sociaal domein	85
Beleidsveld 7 Volksgezondheid en Milieu	112

Beleidsveld 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	119
Majeure projecten.....	130
Budgetoverhevelingen	133
Begrotingswijzigingen 2019 en 2020	143
Belangrijkste reserves	144
Kredieten	145
Overzicht afgesloten kredieten.....	145
Nacalculatie afgesloten kredieten	147
Inhoud	152
Vooraf.....	154
1. Inleiding	154
2. hoofdstuk.....	155
Bijlage 1:	156

Vooraf

1. Inleiding

Bodytekst Verdana 9, regelafstand 1,5

Tussenkopjes Verdana 9 vet

2. hoofdstuk

Bodytekst Verdana 9, regelafstand 1,5

Tussenkopjes Verdana 9 vet

Bijlage 1:

